

לאומי | דוח על הסיכונים

2020

תוכן העניינים¹

עמוד	
	חלק 1 מידע כללי
4	דוח על הסיכונים
4	מטרה ועקרון הגילוי
5	מידע צופה פני עתיד
5	תחולת היישום
6	
7	חלק 2 יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול הסיכונים ונכסי סיכון משוקללים
7	יחסים פיקוחיים עיקריים (KM 1)
9	גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)
10	מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו
16	הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר
19	סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)
20	מידע נוסף על נכסי סיכון משוקללים
22	חלק 3 הרכב ההון
22	הרכב ההון הפיקוחי (CC 1)
24	מידע נוסף על הון והלימות הון
32	חלק 4 יחס המינוף
32	השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR 1)
33	יחס המינוף (LR2)
34	חלק 5 סיכון אשראי
34	מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)
41	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR 1)
41	שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2)
41	גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB)
43	סיכון אשראי לפי ענפי משק
47	חשיפות אשראי לפי יתרת תקופה לפירעון
48	חשיפות למדינות זרות
51	שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)
52	שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)
53	השימוש בדירוגי אשראי חיצוניים בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (CRD)
54	הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)
55	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)
56	מידע נוסף על סיכון אשראי
61	חלק 5א סיכון אשראי של צד נגדי
61	סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)
62	ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
62	הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)
63	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3)
64	הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)
65	חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)
65	חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)
66	חלק 6 סיכון שוק
66	סיכון שוק (MRA)
70	סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR 1)

¹ למידע בנוגע לראשי התיבות בשמות הגילויים ראה מקרא בסוף הדוח.

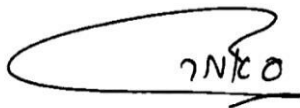
71	חלק 6 סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר
71	מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי
73	מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר
76	מידע נוסף על סיכון ריבית
80	חלק 6 סיכון מניית
81	חלק 7 סיכון נזילות
82	יחס כיסוי הנזילות - טבלת גילויים עיקריים (LIQ1)
83	גילויים נוספים בנין יחס כיסוי נזילות (LIQA)
83	מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון
85	חלק 8 סיכון תפעולי
88	חלק 9 סיכונים אחרים
88	סיכון רגולציה
89	סיכון ציות
90	סיכון משפטי
92	סיכון מוניטין
92	סיכון אסטרטגי
92	סיכון מודל
93	סיכון סביבתי
94	סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)
94	סיכון מאקרו-כלכלי
95	חלק 10 תגמול
95	גילוי איכותי במסגרת לוח (REMA)
100	תגמול שהוענק במהלך שנת הדיווח (REM1)
100	תשלומים מיוחדים (REM2)
101	תגמול נדחה (REM3)
101	מידע נוסף על תגמול
102	תוספת א' קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות
102	הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי לפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (LI1)
104	הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)
106	המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (LI2)
106	הבהרות להבדלים בין סכומי החשיפה החשבונאית לסכומי החשיפה הפיקוחית (LIA)
107	תוספת ב' איגוח
107	חשיפות איגוח (SECA)
108	חשיפות איגוח בתיק הבנקאי (SEC1)
109	חשיפות איגוח בתיק למסחר (SEC2)
110	חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון הקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כיום או כמממן (SEC3)
110	חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון הקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כמשקיע (SEC4)
111	מקרא

חלק 1 - מידע כללי

דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020 (להלן: "דוח על הסיכונים") של בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "הבנק"). הדוח על הסיכונים ערוך בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו בדבר דרישות הגילוי המפורטות בנדבך 3 של ועדת באזל, כפי שאומצו במסגרת הוראות הדיווח של בנק ישראל, ומידע נוסף על סיכונים.

דוח זה מהווה מידע משלים ונלווה לדוחות הכספיים המאוחדים של הבנק ולדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020 ויש לקרוא אותו יחד עם המידע המוצג בהם.

ד"ר סאמר חאגי' יחיא
יו"ר הדירקטוריון

חנן פרידמן
מנכ"ל

ליאת שוב
סמנכ"ל בכיר ראש חטיבת
ניהול סיכונים

8 במרס 2021

מטרה ועקרון הגילוי

הדוח נועד לאפשר לקוראי הדוחות של הבנק להעריך מידע משמעותי שכלול בהם לגבי יישום מסגרת העבודה של ועדת באזל, ההון, חשיפות הסיכון ותהליכי הערכת הסיכון.

המידע בדוח זה כולל:

- דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל (דרישות נדבך 3).
  - דרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי הוועדה לציבות פיננסית (FSB) באמצעות צוות משימה לשיפור הגילוי (EDTF).
  - דרישות גילוי נוספות בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל והנחיותיו (מידע נוסף).
- הדוח נערך בהתאם לדרישות הפיקוח על הבנקים בנוגע לגילוי לפי הוראות נדבך 3 של ועדת באזל ומידע נוסף על סיכונים, כפי שמעודכנות מעת לעת, ובהתאם ולעקרונות המפורטים להלן:
- לגבי נתונים כמותיים שנכללו בגילויים קודמים במסגרת דרישות הגילוי של נדבך 3 או במסגרת דרישות גילוי נוספות כאמור לעיל, הוצגו נתונים השוואתיים לשנת הדיווח הקודמת כנדרש בהוראות.
  - המידע מבוסס בחלקו על מידע פיננסי שמוצג בדוחות הכספיים של הבנק אשר משמש בסיס לחישוב של יחסים רגולטוריים בהתאמות הנדרשות ובחלקו על הערכות פנימיות ומודלים פנימיים. לאור זאת, חלק מהמידע הינו בגדר אומדן לא מבוקר ו/או מייצג מידע שהינו בגדר מידע צופה פני עתיד.
  - המידע האיכותי בנוגע לחשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם מפורט ברובו במסגרת דוח זה. מידע רלוונטי נוסף ניתן למצוא בפרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2020 (להלן: "דוח הדירקטוריון וההנהלה").

מידע צופה פני עתיד

דוח על הסיכונים כולל, בנוסף לנתונים המתייחסים לעבר, גם מידע והערכות המתייחסים לעתיד, המוגדרים בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, כ"מידע צופה פני עתיד". מידע צופה פני עתיד מתייחס לאירוע או לעניין עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד.

מידע צופה פני עתיד מנוסח בדרך כלל באמצעות מילים או ביטויים, כגון: "הבנק מאמין", "הבנק צופה", "הבנק מצפה", "הבנק מתכוון", "הבנק מתכנן", "הבנק מעריך", "מדיניות הבנק", "תכניות הבנק", "תחזית הבנק", "צפוי", "אסטרטגיה", "יעדים", "עלול להשפיע", "תרחישים", "תרחישי קיצון", "הערכה" וביטויים נוספים המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא בעובדות עבר.

מידע צופה פני עתיד הנכלל בדוח על הסיכונים נסמך, בין השאר, על תחזית לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ובמיוחד לשוקי המטבע ושוקי ההון, לחקיקה, להוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כח אדם.

כתוצאה מאי היכולת לחזות בוודאות שאמנם תחזיות אלה תתממשנה ומכך שבפועל האירועים יכולים להיות שונים מאלו שנחזו, קוראי הדוח צריכים להתייחס בזהירות למידע המוגדר כ"צופה פני עתיד", שכן הסתמכות על מידע כאמור כרוכה בסיכונים ובאי ודאות והתוצאות הכספיות והעסקיות העתידיות של קבוצת לאומי עשויות להיות שונות באופן מהותי.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה. האמור אינו גורע מחובות הדיווח של הבנק על פי כל דין.

תחולת היישום

- א.** הקבוצה מפוקחת על בסיס מאוחד על ידי הפיקוח על הבנקים בנק ישראל. איחוד החברות המאוחדות ורישום השווי המאזני של החברות הכלולות הינו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות בנק ישראל. ליום 31 בדצמבר 2020 לא קיימים הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות ובסיס האיחוד הפיקוחי למטרות הלימות הון. כנדרש בהוראות בנק ישראל, הנתונים המוצגים במסגרת דרישות הגילוי הפיקוחיות בהתאם להוראות ועדת באזל שנכללו בדוח זה מוצגים על בסיס מאוחד בלבד ומבוססים על המידע הפיננסי המוצג בדוחות הכספיים, בהתאמות המתחייבות מיישום הוראות ועדת באזל (כגון: הניכויים מההון, מכשירי חוב הכשירים להיכלל בהון הרגולטורי, טיפול מיוחד בהשפעה חשבונאית בגין תכנית התייעלות על הון הבנק וחישוב מותאם בגין התחייבויות אקטואריות מיוחדות).
- ב.** שלוחות חו"ל של הקבוצה הבנקאית נתונות לפיקוח על ידי רשויות רגולטוריות במדינות פעילותן, אשר אמצו את מסגרת העבודה של ועדת באזל בשינויים מסוימים בכלל הקשור לסטנדרטים בנושא דרישות הלימות הון, נזילות ומינוף.
- ג.** המגבלות הרגולטוריות העיקריות על העברת אמצעים נזילים או הון פיקוחי בין חברות הקבוצה בארץ ובחו"ל הן:
1. בנק ישראל אינו מגביל הפקדה של פיקדונות על ידי הבנק בחברות הקבוצה בארץ ובחו"ל, אולם הטיל מגבלות על השקעות בהון ובכתבי התחייבות בחברות בחו"ל על ידי הבנק. לכל הגדלת השקעה או ירידה בהחזקה בכל סוג של אמצעי שליטה אל מתחת ל-80% נדרש אישור מראש של בנק ישראל.
  2. שלוחת ארה"ב - הוראות הרשויות בארה"ב מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה לחברה קשורה הוא 10% מהון הבנק בארה"ב, וכלפי הקבוצה עליה נמנה הבנק בארה"ב, השיעור המירבי הינו 20% מהונו.
  3. שלוחת אנגליה - הוראות הרשויות בבריטניה מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה של הבנק בבריטניה כלפי חברות הקבוצה (למעט בנק לאומי לישראל בע"מ) הינו 25% מהון הבנק באנגליה. בהתאם לאישור שהתקבל מהרגולטור בבריטניה (waiver), רשאית חברת הבת באנגליה להגדיל את חשיפתה כלפי בנק לאומי לישראל בע"מ לשיעור של 100% מהון הבנק באנגליה.
- למידע נוסף בנוגע לחברות מוחזקות ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה וביאור 15 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2020.

חלק 2 - יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול הסיכונים ונכסי סיכון משוקללים

יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)

	ה	ד	ג	ב	א
	31 בדצמבר 2019	31 במרס 2020	30 ביוני 2020	30 בספטמבר 2020	31 בדצמבר 2020
על בסיס מאוחד, ליום:					
הון זמין (במיליוני ש"ח)					
1	37,603	35,887	37,475	38,086	39,262
					הון עצמי רוברד 1 ^(א)
1A	37,200	35,453	37,083	37,745	38,975
					הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
2	37,603	35,887	37,475	38,086	39,262
					הון רוברד 1 ^(א)
2A	37,200	35,453	37,083	37,745	38,975
					הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
3	49,590	49,744	51,210	51,427	51,559
					הון כולל ^(א)
3A	44,824	46,401	47,909	48,561	48,764
					הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
נכסי סיכון משוקללים (במיליוני ש"ח)					
4	316,464	331,125	326,033	325,185	330,851
					סך הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA) ^(א)
יחסי הלימות הון, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים (באחוזים)					
5	11.88%	10.84%	11.49%	11.71%	11.87%
					יחס הון עצמי רוברד 1 ^{(א)(ה)}
5A	11.74%	10.71%	11.37%	11.61%	11.78%
					יחס הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
6	11.88%	10.84%	11.49%	11.71%	11.87%
					יחס הון רוברד 1 ^{(א)(ה)}
6A	11.74%	10.71%	11.37%	11.61%	11.78%
					יחס הון רוברד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
7	15.67%	15.02%	15.71%	15.81%	15.58%
					יחס הון כולל ^{(א)(ה)}
7A	14.15%	14.01%	14.70%	14.93%	14.74%
					יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
11A	10.27%	9.25%	9.25%	9.24%	9.23%
					יחס הון עצמי רוברד 1 הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים ^(ב)
12A	1.61%	1.59%	2.24%	2.47%	2.64%
					יחס הון עצמי רוברד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים ^(ב)
יחס המינוף, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים^(ג)					
13	511,820	558,042	557,459	572,012	597,538
					סך החשיפות (במיליוני ש"ח)
14	7.35%	6.43%	6.72%	6.66%	6.57%
					יחס המינוף (באחוזים)
14A	7.27%	6.35%	6.64%	6.60%	6.52%
					יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ולפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות (באחוזים)
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים^(ד)					
15	113,161	119,358	148,613	155,031	159,197
					סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (במיליוני ש"ח)
16	92,336	93,438	111,521	113,143	115,863
					סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו (במיליוני ש"ח)
17	123%	128%	133%	137%	137%
					יחס כיסוי נזילות (באחוזים)

ראה הערות בעמוד הבא.

הערות:

- (א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות התייעלות שנקבעו לפי מכתב הפיקוח על הבנקים בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל", הפוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021, 30 ביוני 2022 וליום 30 בספטמבר 2024 בהתאמה. לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות התייעלות ראה "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" בחלק 3 בהמשך הדוח. לסך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון התווסף סך של 1 מיליון ש"ח בשל התאמות בגין תכניות התייעלות (ליום 30 בספטמבר 2020 התווספו 8 מיליון ש"ח, ליום 30 ביוני 2020 התווספו 15 מיליון ש"ח, ליום 31 במרס 2020 התווספו 9 מיליון ש"ח, ליום 31 בדצמבר 2019 הופחתו 283 מיליון ש"ח).
- (ב) יחס הון רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש עד ליום 31 במרס 2020 הינם 10% ו-13.5% בהתאמה. ביום 31 במרס 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת שעה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה לפיה יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 9% ו-12.5% בהתאמה. ליחסים אלה מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מתרת ההלוואות לדיור למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה. לפירוט נוסף על הוראת השעה להתמודדות עם משבר הקורונה ראה פרק מידע נוסף על הון והלימות הון להלן.
- (ג) להרחבה בנושא יחס המינוף ראה חלק 4 בהמשך הדוח.
- (ד) יחס כיסוי הנזילות של הבנק חושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות במהלך הרבעון המדווח. להרחבה בנושא יחס כיסוי נזילות ראה חלק 7 בהמשך הדוח.
- (ה) ביום 1 בינואר 2020 הבנק החל ליישם את ההוראות החדשות בנושא חכירות. יישום ההוראות החדשות הביא לירידה ביחס ההון העצמי רובד 1 בשיעור של כ-0.03% ובהון הכולל בשיעור של כ-0.05%, זאת כתוצאה משקלול נכסי הסיכון בגין נכסי זכות שימוש הנובעים מחכירות תפעוליות שהוכרו במאזן בשיעור של 100% והתאמת יתרות המיסים הנדחים המתייחסים.
- לפרטים נוספים בדבר מדדים אלה לרבות גילוי כמותי מפורט ראה בהמשך דוח זה.

גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)

הפעילות העסקית של הבנק כרוכה בניהול סיכונים פיננסיים ושאנים פיננסיים. הסיכונים הפיננסיים המרכזיים אותם מנהל הבנק הינם: סיכוני אשראי שהינם אינטגרליים בעיסוק הליבה של הבנק וכן סיכוני שוק ונזילות. לצד ניהול הסיכונים הפיננסיים, פעילות הבנק כרוכה בסיכונים שאינם פיננסיים אשר ניהולם הינו תנאי הכרחי לעמידה במטרות השוטפות ובמטרות ארוכות הטווח של הקבוצה. בין סיכונים אלה נכללים סיכונים תפעוליים, לרבות סיכונים טכנולוגיים וסייבר, סיכון רגולציה, סיכון ציות, סיכון משפטי, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי, סיכון מודלים, סיכון סביבתי, סיכון הבנקאות ההוגנת (conduct) וסיכון מאקרו-כלכלי.

אסטרטגיית ניהול הסיכונים בלאומי הינה שמירה על יציבות הקבוצה ותמיכה בהשגת היעדים העסקיים. מטרות אלו מושגות תוך עמידה בתיאבון הסיכון שהוגדר, במדיניות ובמגבלות הנגזרות מהם, אשר יוצרים גבולות גזרה לפעילות העסקית. מסגרת ניהול הסיכונים כוללת מנגנונים לזיהוי סיכונים ואמידתם, הגדרת מבנה ארגוני ותחומי אחריות לניהולם לרבות מנגנוני בקרה ודיווח נאותים.

בבנק מתבצעת פעילות מתמדת לשדרוג תשתית ניהול הסיכונים וניתוח תמונת הסיכון, דבר המאפשר קבלת החלטות באופן מושכל.

מסגרת העבודה המשמשת לצורך אמידת הסיכונים וניהולם וכבסיס לקבלת החלטות כוללת:

- א. תיאבון הסיכון, אשר מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון, ואשר מגדיר בין היתר את המדיניות ואת מגבלות הסיכון לכל סוג סיכון, בהלימה ליעדים האסטרטגיים של הקבוצה.
- ב. תהליכי עבודה מוגדרים לניתוח וניהול הסיכון ברמת העסקה הבודדת, בהתאם לפרמטרים שונים שמבדלים סוגי עסקאות שונים, וברמת התיק הכולל.
- ג. דוחות תקופתיים להערכת הסיכון תוך התייחסות לשינויים בסביבה בה פועל הבנק והערכת השלכות של תרחישים ברמות חומרה שונות.
- ד. הגדרת תכניות פעולה להתמודדות מול הסיכונים והפחתתם.

השיטות ונהלי העבודה בתחום ניהול הסיכונים נבחנים ומתעדכנים באופן שוטף, תוך התחשבות בשינויים החלים בסביבה העסקית ובדרישות בנק ישראל וגורמי רגולציה נוספים.

הערכת הסיכונים ברמה הכוללת של הקבוצה וברמת הפעילות והעסקה הבודדת מבוססת על מספר מתודולוגיות, חלקן מבוסס על הערכות מומחים בכל תחום פעילות וחלקן האחר על מודלים סטטיסטיים מסוגים שונים. השינויים בסביבת הסיכון בארץ ובעולם והשינויים בתפיסת הסיכון מחייבים את הבנק לבחון מעת לעת צורך בעדכון הערכותיו והמתודולוגיות שבהן הוא משתמש, תוך אתגור הדברים, שמבוצע על ידי גורמים פנימיים ולעתים תוך הסתייעות במומחים חיצוניים.

מידע בנוגע לאופן ניהול הסיכונים לגבי כל אחד מהסיכונים המרכזיים ניתן למצוא בגוף הדוח בעמודים המפורטים להלן:

נושא הגילוי	כללי	סיכון אשראי ¹	הבנקאי	סיכון ריבית בתיק	סיכון שוק לרבות
המודל העסקי ופרופיל הסיכון הכולל	9-14	34-35	66	85	סיכון תפעולי
מבנה הממשל התאגידי	10-14	35	67	85	
ערוצי תקשורת	9-14	34-35	66-68	85	
מערכות למדידת סיכונים	13, 10	35	68-69	85	
תהליך דיווח מידע על סיכונים לדירקטוריון ולהנהלה	12-13	34	66-68	85	
מבחני קיצון (מידע איכותי)	14		68-69		
האסטרטגיות והתהליכים לניהול, לגידור ולהפחתה של סיכונים העולים מהמודל העסקי	13-14	34-35	66-69	85-87	

¹ למעט חשיפות סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח אשר מפורטות בחלק 5א ובתוספת ב', בהתאמה.

המודל העסקי

בנק לאומי וחברות הבנות שלו מהווים את אחת הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל. כקבוצה בנקאית מובילה בישראל ובמטרה להשיג רווחיות נאותה לאורך זמן, לאומי בוחן כל העת את המגמות והשינויים בסביבה העסקית בה הוא פועל, ומגבש אסטרטגיה המתמודדת עם שינויים אלו. לאור המגמות והשינויים המשמעותיים בסביבת הפעילות, אימץ לאומי שני כיווני פעולה מרכזיים שהשילוב ביניהם נמצא בליבת האסטרטגיה של הקבוצה. מצד אחד התאמה של מודל הבנקאות המסורתית, תוך שימת דגש על המשך מתן שירות מקצועי ואיכותי לכל סוגי הלקוחות בהתאם לצרכיהם, העדפותיהם וקצב אימוץ החדשנות הדיגיטלית שלהם, ומצד שני בנייה של "הבנקאות החדשה", המבוססת על הדיגיטל והחדשנות הטכנולוגית. שני כיווני פעולה אלו תלויים ומשולבים עם ההכרח להתייעל ולמקסם את ניצול ההון תוך כדי עמידה ביעדי הלימות ההון. למימוש האסטרטגיה, הבנק מאורגן בשלושה קווי עסקים מרכזיים הממוקדים בפלחי שוק שונים. למידע נוסף ראה פרק סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו

מבנה הממשל התאגידי לניהול הסיכונים בבנק, תהליכים ופונקציות מפתח

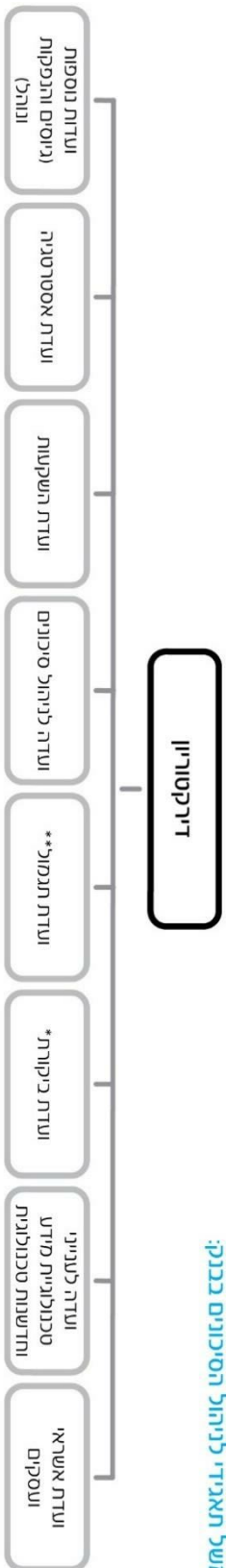
ניהול הסיכונים בלאומי מבוסס על שלושה "קווי הגנה" כפי שנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 - "ניהול סיכונים".

1. קו הגנה ראשון - הנהלות קווי העסקים, יחידות התמך ולאומי טכנולוגיות, נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם וליישום סביבת בקרה נאותה על פעילותה באמצעות תהליכי זיהוי, מדידה, ניטור, בקרה הפחתה ודיווח.
  2. קו הגנה שני - החטיבה לניהול סיכונים, שהינה פונקציה בלתי תלויה האחראית לתכנון ולפיתוח של מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים בבנק. תחומי האחריות המרכזיים של החטיבה לניהול סיכונים עומדים בהגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310, לרבות אחריות על ניהול הסיכונים ברמת הקבוצה והבנק, יצירת תמונה כוללת ועדכנית של הסיכון לצורך קבלת החלטות, הובלה בכתיבת מדיניות הסיכונים של לאומי בכל הסיכונים המרכזיים, סיוע לדירקטוריון בגיבוש תיאבון הסיכון של הבנק והובלת תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP).
  - קו ההגנה השני כולל פונקציות נוספות, כגון: היועצת המשפטית הראשית של הבנק האחראית על ניהול הסיכונים המשפטיים והחשבונאי הראשי אשר באחריותו הדיווח הכספי וה-SOX.
  3. קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית כפופה ישירות לדירקטוריון. באחריות הביקורת הפנימית ביצוע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום הוראות חוק והנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.
- דירקטוריון הבנק אחראי, בין השאר, על התוויית אסטרטגיית הסיכון הכוללת לרבות תיאבון הסיכון, פיקוח על מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, אישור המבנה הארגוני, אישור מדיניות ניהול סיכונים עבור כל אחד מהסיכונים המהותיים, פיקוח ואתגור של רמות הסיכון אליהם נחשפים הקבוצה והבנק תוך וידוא הלימה לתיאבון הסיכון וציות להוראות חוק ורגולציה.
- מנהלת הסיכונים הראשית, אשר הינה חברת הנהלת הבנק וראש החטיבה לניהול סיכונים, אחראית להובלת ניהול הסיכונים העיקריים בקבוצה ובבנק.
- כפוף למנהלת הסיכונים הראשית מכהנים ראש מערך וראשי אגפים לניהול הסיכונים השונים, שניהולם באחריות החטיבה לניהול סיכונים, כפי שמפורט בתרשים בעמוד הבא.
- ביום 1 בינואר 2021 חל שינוי במבנה הארגוני של החטיבה לניהול סיכונים במסגרתו מערך הציות הוכפף לחטיבה לניהול סיכונים. הבנק פועל ליישום מסגרת ניהול סיכונים קבוצתית, הכוללת עקרונות בתחום הממשל תאגידי ובקרה, ככל שאינם סותרים את הוראות החוק והרגולציה המקומית בשלוחות. בכל חברת בת בארץ ובחו"ל מונה מנהל סיכונים ראשי אשר כפוף ניהולית למנכ"ל חברת הבת ובכפיפות מקצועית עקיפה (Dotted Line) למנהלת הסיכונים הראשית של הקבוצה.

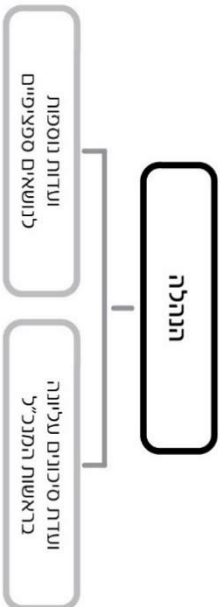
השליטה והבקרה על ניהול הסיכונים מתבצעות על ידי ועדות לניהול הסיכונים. הוועדות השונות דנות בהיבטים של חשיפות הסיכון השונות, התוויות מסמכי מדיניות, בחינת פרופיל הסיכון מתודולוגיות ומודלים למדידת החשיפה וכן קובעות מגבלות פנימיות ותהליכי בקרה בהתאם לתנאי השוק ולתיאבון הסיכון של הבנק. להלן פירוט הוועדות:

- ועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון
- ועדת אשראי ועסקים של הדירקטוריון
- ועדת ניהול סיכונים עליונה בראשות המנכ"ל, בה חברים כל חברי ההנהלה
- ועדות ניהול סיכונים לפי נושאים שונים בראשות ראש חטיבת ניהול סיכונים ובהשתתפות הגורמים העסקיים:
  - ועדה עליונה לניהול סיכוני אשראי
  - ועדה עליונה לניהול סיכוני שוק
  - ועדה עליונה לניהול סיכונים תפעוליים
  - ועדה עליונה לניהול סיכונים בשלוחות בחו"ל
  - ועדה עליונה לניהול סיכוני מודלים
  - ועדת סיכון תשואה כולל
  - ועדה עליונה לניהול סיכוני מוצר חדש
  - ועדת ניהול סיכוני ציית עליונה בראשות קצינת הציית הראשית
- ועדת יישום בנקאות חוצת גבולות בראשות היועצת המשפטית הראשית
- ועדת גילוי בדבר יעילות הבקרות והנהלים לגבי הגילוי בדוחות הכספיים ובדבר שינוי בבקרה הפנימית על דיווח כספי - SOX בראשות המנכ"ל הראשי בה חברים כל חברי ההנהלה.
- ועדת דירקטוריון רלבנטית נוספת הינה ועדת ביקורת.

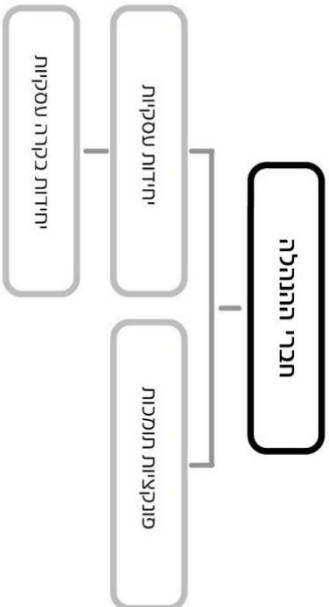
ניהול הסיכונים בחברות הבנות מבוצע בהתאם לעקרונות שנקבעו ברמת הקבוצה כאשר מסמכי המדיניות של חברות הבנות נמצאים בהלימה למדיניות הקבוצתית תוך שהם משקפים שינויים רלוונטיים ככל שנדרש. בכל אחד מתחומי הסיכון נקבע תיאבון הסיכון, מגבלות וסמכויות, וכן קיימות מערכות בקרה ודוחות ניהוליים תקופתיים הבודקים את המגבלות מול המצב בפועל ומבוצע פיקוח על ידי הדירקטוריון של כל חברת בת.

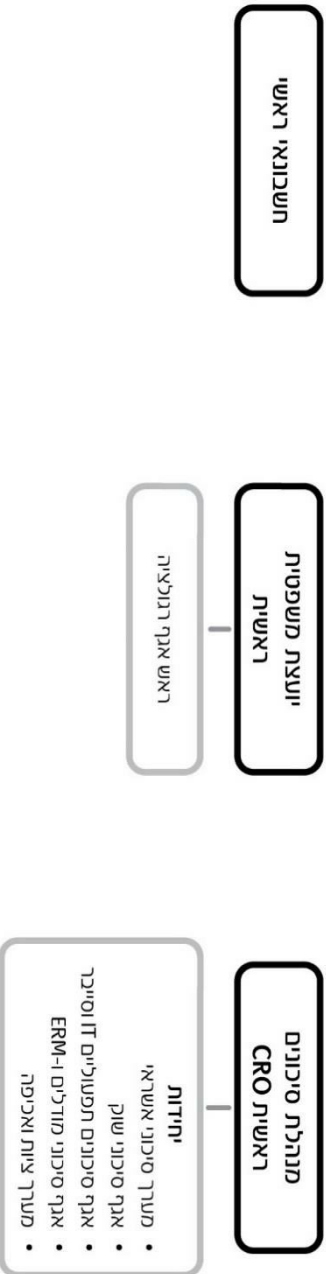
* ממששת גם ועדה לכהות הדוחות הכספיים
 ** אלת 2020 מילי מילי ועוד תנמול הינה ועדה נפרדת מעודת ביקורת

קו הגנה ראשון – בכפיפות למנכ"ל

קו הגנה שני – בכפיפות למנכ"ל

קו הגנה שלישי – בכפיפות לדירקטוריון

תרבות ניהול הסיכונים והטמעתה

בקבוצת לאומי קיימת תרבות ארגונית המבוססת על ניהול סיכונים איתן המהווה מפתח לניהול סיכונים אפקטיבי. החטיבה לניהול סיכונים מעורבת ומלווה תהליכים מרכזיים של הקבוצה על מנת לוודא שתהליכי ניהול הסיכונים מוטמעים כחלק מהעשייה העסקית. כמו כן, הבנק דוגל בקיום הדרכות שוטפות, הן לצורך חיזוק המקצועיות של העוסקים בניהול הסיכון בקבוצה והן לצורך הטמעת תרבות ניהול הסיכונים ועקרונות ניהול הסיכון בקווי העסקים השונים.

העקרונות המרכזיים בתרבות הסיכון אשר מנחים את הבנק הם:

- ממשל תאגידי הכולל שלושה קווי ההגנה (קווי העסקים, ניהול סיכונים בלתי תלוי והביקורת הפנימית).
- תיאבון הסיכון של הקבוצה והמדיניות לניהול הסיכונים השונים מאושרים על ידי הדירקטוריון. בנוסף, מתקיימים תהליכים רוחביים, כגון: ה-ICAAP (תהליך הערכת נאותות הלימות ההון), תרחישי קיצון ושילוב ניהול סיכונים בתכנית העבודה של הבנק. הפעילות העסקית וניהול הסיכונים והבקורות מאורגנים באופן אפקטיבי לצורך מזעור ניגודי עניינים בקרב העובדים והיחידות הארגוניות. הרמה המקצועית של העובדים הולמת את מורכבות תפקידם והסיכון המנוהל על ידם.
- ניהול סיכונים דיפרנציאלי בראייה כוללת - ניהול כלל הסיכונים המהותיים והממשק ביניהם, תוך הבאה בחשבון של מידת החפיפה בין הסיכונים.
- קיום מבנה ארגוני וסמכויות מוגדרים התומכים ומחזקים את הבנת האחריות והסמכות של הגורמים האחראיים על ניהול הסיכונים.
- תרבות ניהול הסיכונים בבנק מעודדת תקשורת פתוחה שיתוף מידע והתייעצות לרוחב ולאורך הארגון, המהווה נדבך נוסף המסייע בתהליך קבלת החלטות.
- בבנק קיימים כלים לזיהוי והערכה סיכונים תוך הסדרת אמצעי פיקוח, בקרה ודיווח.
- קיום תהליך אישור מוצר חדש - הוגדרה מדיניות לאישור מוצרים חדשים וליווי הטמעתם, שינויים משמעותיים במוצרים או בפעילויות קיימות וכניסה לשוקים חדשים. תהליך האישור כולל בחינה של הסיכונים הגלומים במוצר החדש והשפעתם על פרופיל הסיכון.
- הבנק מקדם ומטמיע תרבות של הוגנות עסקית תוך התחשבות בצרכי הלקוח.
- הפעילות בבנק מנוהלת על פי עקרונות הקודד האתי אשר מבטאים את ערכי הליבה של הבנק.

תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process)

תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP) משמש לצורך בחינת היקף ההון הדרוש לתמיכה בסיכונים השונים, הן במצב עסקים רגיל והן תחת תרחיש קיצון, שהקבוצה חשופה אליהם, על מנת לוודא שהון הקבוצה בפועל עולה על דרישות ההון האמורות בכל זמן. במסגרת התהליך נבחנו תיאבון הסיכון וסיבולת הסיכון ונערך תהליך מקיף של מיפוי והערכת הסיכונים אליהם הקבוצה חשופה.

מביצוע התהליך עולה כי לבנק יש הון ונזילות הולמים להתמודדות עם כלל הסיכונים שזוהו, הן במצב עסקים רגיל והן בהתממשות תרחישי קיצון חמורים.

תוצרי התהליך מרוכזים במסמך ה-ICAAP שהוגש לפיקוח על הבנקים בפברואר 2021.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הקבוצה מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון. תיאבון הסיכון מותאם לאסטרטגיה של לאומי ולגבולות המיקוד העסקי שבהם בחר להתמקד בפועל ובראייה צופה פני עתיד. תיאבון הסיכון מתייחס לאופן ההתנהלות של לאומי בזיהוי, מדידה, בקרה, ניהול והפחתה של הסיכונים, כאשר להתנהלות זו השפעה ישירה על פרופיל הסיכון השירי של הקבוצה. מגבלות תיאבון הסיכון נבחנו מידי שנה ומאושרות על ידי הדירקטוריון במסגרת תהליך ה-ICAAP. בפברואר 2021 אושר תיאבון הסיכון העדכני של הקבוצה כחלק ממסמך ה-ICAAP.

מסמך תיאבון הסיכון מהווה נקודת ייחוס למסמכי המדיניות הספציפיים לכל סוג סיכון אשר בהם מפורטות מגבלות סיכון נוספות והנחיות לניהול הסיכון.

הצהרת תיאבון הסיכון של הקבוצה דנה בהיקף וסוגי הסיכון המצרפי שהבנק מעוניין לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלו. נקבעו מדדים בתחומים שונים, הן כמותיים והן איכותיים, המבוססים על הנחות צופות פני עתיד אשר מבטאים את הצהרות תיאבון הסיכון המצרפי של הקבוצה.

שימוש במבחני קיצון במסגרת ניהול הסיכונים

ביצוע מבחן קיצון אחיד הינו סטנדרט בין-לאומי מקובל ונדרש בהתאם להמלצות ועדת באזל, ותורם להבנת מוקדי הסיכון להם חשופה המערכת הבנקאית ובנק בודד. תהליך זה מחזק את השקיפות במערכת הבנקאית, מאפשר לבחון את עמידותם של התאגידים הבנקאיים במצב של התפתחות תנאי שוק שליליים ולהשוות ביניהם. התהליך תומך בשיפור המתודולוגיות והבנת גורמי הסיכון בתאגידים הבנקאיים ובפיקוח על הבנקים.

החל משנת 2012 הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל עורך מבחן קיצון מאקרו-כלכלי למערכת הבנקאית המבוסס על תרחיש אחיד. במסגרת זו אומד הבנק את תוצאות המבחן באמצעות מגוון של מודלים ומתודולוגיות המתבססות גם על "הערכות מומחה" סובייקטיביות.

על רקע התפתחות אירוע נגיף הקורונה והשלכותיו על הפעילות הכלכלית ביצע הבנק בחודשים יוני 2020 ונובמבר 2020 תרחישים אחידים בנושא "משבר הקורונה".

הפיקוח על הבנקים משלב את תוצאות מבחן הקיצון האחיד כרכיב משלים בתהליכי ההערכה הפיקוחיים (SREP), לרבות התייחסות כמותית ואיכותית. במקביל נדרשים התאגידים הבנקאיים לשלב את מבחן הקיצון האחיד בתהליך פנימי להערכת נאותות הלימות ההון בבנקים (ICAAP).

בנוסף, בקבוצת לאומי קיים סט של מבחני קיצון פנימיים המתעדכן באופן שוטף, במטרה לבחון מוקדי סיכון עיקריים לאור ההתפתחויות השונות בסביבה בה פועל הבנק.

השפעת מבחני הקיצון החמורים ביותר נבחנת גם לגבי תכנון ההון של הקבוצה במטרה לבדוק שהקבוצה עומדת בכל המגבלות הרגולטוריות והפנימיות שנקבעו בקשר להתממשות התרחישים.

פרופיל הסיכון - הגדרת חומרת גורמי הסיכון

פרופיל הסיכון של לאומי נבחן רבעוני במסגרת דוח החשיפות המדווח לדיסקוריון אחת לרבעון. בחינת פרופיל הסיכון מתבצעת, בין השאר, באמצעות מתודולוגיה לסיווג רמת החומרה של החשיפות לסיכונים השונים. המתודולוגיה מבוססת על כימות השפעת התממשות תרחישים שונים על הון הקבוצה, קרי על יציבותה, וכוללת גם "הערכות מומחה" מקרב הגורמים הרלוונטיים בבנק.

משבר הקורונה הינו אירוע משמעותי מתמשך המשבש את הפעילות העסקית והכלכלית ומלווה בחוסר וודאות משמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו.

בהתאם להערכה סובייקטיבית, כתוצאה מהמשבר ואי הבהירות ביחס להתפתחות התחלואה, צעדי הסגירה במשק והמדיניות הכלכלית, עלתה רמת החומרה של הסיכון המערכתי העולמי והסיכון המערכתי המקומי ברבעון הראשון של שנת 2020 "לבינונית-גבוהה", וברבעון השני והשלישי של שנת 2020 "לגבוהה". במהלך הרבעון האחרון של 2020, עם תחילת הפצה בקנה מידה גדול של חיסונים לקורונה, רמת החומרה של הסיכון המערכתי העולמי והסיכון המערכתי המקומי שבה וירדה "לבינונית-גבוהה". כמו כן, רמת חומרת סיכון האשראי הכולל וחומרת סיכון איכות לווים ובטחונות עלתה החל מהרבעון השני של שנת 2020, "לבינונית-גבוהה".

משבר הקורונה ובכלל זה שימוש גובר של לקוחות בערוצים דיגיטליים ומעבר לעבודה נרחבת של עובדים וספקים מרחוק, הוביל לעלייה משמעותית בתקיפות סייבר על ארגונים פיננסיים בארץ ובעולם ועל גופי שרשרת האספקה של ארגונים אילו.

בהתאם להערכה סובייקטיבית, כתוצאה מהשפעות המשבר ולאור העלייה באירועי הסייבר בארץ ובעולם, בתקופה האחרונה, עלתה רמת החומרה של סיכון הסייבר ברבעון הרביעי של שנת 2020 "לבינונית-גבוהה". בהתאם, רמת חומרת סיכון התפעולי עלתה החל מהרבעון הרביעי של שנת 2020, "לבינונית-גבוהה".

הערכות הבנק בדבר השפעות המשבר על חומרתם של כלל גורמי הסיכון אינן וודאיות ועשויות להשתנות בהתאם להתפתחויות המשבר, תהליך ההתחנסות, ובהתאם לכך גם השלכותיו על הכלכלה וכן על עסקי הבנק. ההערכות אלה הינן מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בפרק מידע צופה פני עתיד.

הבנק מבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק ומקפיד, לאורך כל תקופת המשבר, על ניהול סיכונים מוקפד תוך בחינה מתמדת של האירועים ודרכי הפעולה, על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, לכשיידרש.

למידע נוסף ראה פרק החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם בדוח הדיסקוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

השפעת משבר הקורונה

התפשטות נגיף הקורונה בחודש ינואר 2020 החלה להשפיע על מרבית מדינות העולם במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020, ולאחרונה הוחרפה מהירות התפשטות הנגיף בעקבות הופעה של מוטציות שונות. מרבית הממשלות פועלות בדרך של הטלת סגר זמני, הפסקות זמניות ומתמשכות של חלקים משמעותיים מן הפעילות הכלכלית וטיפול בנפגעי המחלה, תוך הגדלה ניכרת של ההוצאות לטיפול באזרחים והעסקים אשר עבודתם הופסקה. הבנקים המרכזיים ברחבי העולם פועלים במגוון של כלים לצורך תמיכה בפעילות הכלכלית, מעבר להורדות הריבית.

משבר הקורונה הינו אירוע משמעותי מתמשך המשבש את הפעילות העסקית והכלכלית ומלווה בחוסר וודאות משמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו. השלכות המשבר על הכלכלה העולמית והמקומית הינן משמעותיות, תוך כדי ירידה ניכרת של התוצר הגלובלי בשנת 2020 ובראשית שנת 2021, ובהתאם לכך תתכן השפעה מהותית על עסקי הבנק.

כל עוד לא הושגה הפצה נרחבת מאוד של חיסון יעיל לאורך זמן עד כה ו/או תרופה יעילה ופשוטה, דרך ההתמודדות עם הנגיף כוללת הקפדה על כללי ריחוק חברתי, לרבות סגר, דבר אשר ממשיך ומשבש את הפעילות הכלכלית התקינה, כאשר נקודת הסיום של המשבר אינה נראית עדיין בעת הנוכחית. בהעדר צעדים יעילים לשם השגת שליטה במצב התחלואה, משבר הקורונה בהיבטיו הכלכליים עלול להימשך בעתיד הנראה לעין

על מנת לתת מענה לצרכים הנוכחיים ולאפשר המשכיות עסקית גם במצבי חירום מתמשך, יחידות מרכזיות בלאומי עברו לתצורת עבודה חדשה המשלבת עבודה מהבית ופיצול פיזי של יחידות אורגניות לקפסולות. בוצעו התאמות בתהליכי העבודה והבקרה. במטרה לוודא כי החשיפה נשארת בגבולות סובלנות הסיכון נקבעו בקרות עסקיות, תהליכיות ומיכוניות המגדרות את הסיכונים. מאחר ומדובר בתצורת עבודה דינמית המשתנה מעת לעת מתקיים תהליך שוטף לבחינת השינויים הנדרשים בתהליכי העבודה והתאמתם לסובלנות הסיכון.

בעקבות משבר הקורונה החליט הפיקוח על הבנקים (במכתב הפיקוח על הבנקים מתאריך 29 במרס 2020), להפחית בדרישות הלימות ההון הרגולטורי המזערי. בעקבות זאת, דירקטוריון הבנק החליט ביום 16 באפריל 2020 לקבוע כי יעד הון עצמי רובד 1 הפנימי יעמוד על 9.5% חלף 10.5% וכי הבנק יפסיק, בשלב זה, את חלוקת הדיבידנד ואת המשך ביצוע תכניות הרכישה העצמית של מניות הבנק.

כמו כן, לאור העלייה ברמת הסיכון, חודדו דגשים בהעמדת אשראי בתקופת המשבר ומתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר מוקדי סיכון וההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות לכשיידרש.

לצד זאת בוחן הבנק את הדרכים למתן סיוע ללקוחותיו שנקלעו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר. במסגרת זו מובאות בחשבון השפעות המשבר ונעשית בחינה מעמיקה של הלקוחות נוכח המשבר. בעקבות המשבר גדלו ההוצאות להפסדי אשראי והסתכמו בשנת 2020 בסך של 2,552 מיליון ש"ח. עיקר הגידול הינו בהפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי. ההפרשה להפסדי אשראי של הבנק מייצגת את אומדני הבנק. הפרשה זו מהווה אומדן המבוסס על שיקול דעת משמעותי שהופעל בתקופה המדווחת בסביבה משתנה המאופיינת בחוסר וודאות חריג.

למידע נוסף ראה פרק סיכוני אשראי בהמשך הדוח.

עם התפשטות נגיף הקורונה, חלה עלייה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ונרשמו ירידות ערך משמעותיות בשווקי המניות והאשראי הסחיר, ותנודות חריפות בעקומי הריבית חסרי הסיכון ושערי החליפין. החל מהרבעון השני של השנה התנודתיות בשווקים התמתנה וחלה התאוששות בשוק ההון. עם זאת חוסר הוודאות בשווקים עדיין קיים, והתנודתיות בשווקים הפיננסיים יכולה להימשך.

במהלך הרבעון הרביעי לא חל שינוי מהותי ביחס כיוסי הנזילות. לכל אורך התקופה הנסקרת יחס ה-LCR במט"ח ובכלל המטבעות היה גבוה מהדרישה הרגולטורית.

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר

סיכונים מובילים ומתפתחים נגזרים מסביבת הפעילות של הבנק המושפעת מאד בשנים האחרונות מסיכונים הקשורים לרגולציה ולחקיקה, לסביבה מאקרו-כלכלית תנודתית, לשינויים החלים במודל העסקי, ובכלל זה המעבר ל"בנקאות החדשה" המבוססת על הדיגיטל ולמגמות חברתיות וצרכניות. בשנים האחרונות, לנוכח שינויים בסביבה התחרותית, בסביבת הצרכן, בסביבה הרגולטורית ובסביבה הטכנולוגית, ניכרת מגמת התפתחות בסיכונים שאינם פיננסיים.

להלן הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר:

סיכון אסטרטגי

ענף השירותים הפיננסיים עובר שינויים משמעותיים בתחום הדיגיטיזציה. פתיחת ענף הבנקאות לתחרות וכניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות הטכנולוגיה המבוססות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות הפינטק, חברות הביטוח וחברות האשראי החוץ בנקאי, מחייבות התאמת המודל העסקי. בנוסף, החוק להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים ("חוק שטרומ") כולל בתוכו רכיבים העלולים להשפיע בצורה אסטרטגית על מפת התחרות בישראל. בבנק לאומי, התוצאה הישירה הינה המכירה של לאומי קארד. נושאים מהותיים נוספים הינם הפעלת מערכת נתוני אשראי (החל מאפריל 2019), ונושאים שינסו לתוקף במהלך שנת 2021 כגון הקלת יכולת המעבר של לקוחות, והשלבים המרכזיים ביוזמת הבנקאות הפתוחה, אשר תאפשר ללקוחות הבנקים וחברות כרטיסי האשראי לשתף צדדים שלישיים במידע הפיננסי שלהם. שחקנים חדשים, לאו דווקא בנקים, יוכלו לגשת לחשבון הבנק של לקוח, בהסכמתו, ולהציע לו שירותים בנקאיים מותאמים לצרכיו.

הבנק מקיים תהליך שנתי לאיתור שינויים ומגמות בבנקאות העשויים להשפיע על המערכת הבנקאית הישראלית, תוך בחינת הצורך בעדכון והתאמת היעדים האסטרטגיים שהוגדרו. תהליך זה מהווה את הבסיס לגיבוש תכנית העבודה השנתית ולהגדרת היעדים המרכזיים והפרויקטים בתכנית העבודה של החטיבות העסקיות תוך קביעת מדדים לניטור, ניהול ומעקב אחר השגת היעדים האסטרטגיים.

משבר הקורונה משפיע מהותית על הסביבה שבה הבנק פועל מבחינה מאקרו כלכלית, ענפית, רגולטורית, צרכנית וטכנולוגית. במשבר שכזה עולה החשיבות של ניתוח נכון של משמעויות המשבר, קבלת החלטות עסקיות ותפעוליות נכונות, יישום נאות של החלטות ותגובה מהירה ואפקטיבית לשינויים. בנק לאומי נערך בהתאם, גם באמצעות התאמת האסטרטגיה שלו.

למידע נוסף ראה סיכון אסטרטגי בחלק 9 בהמשך הדוח.

סיכון אבטחת מידע וסייבר

לאומי ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות ומרחיב את השימוש בטכנולוגיות מתקדמות. כפועל יוצא, המרחב לתקיפות סייבר והחשיפה של לאומי להתממשות סיכונים סייבר גדלים בהתאמה.

ניהול הסיכון והגנת הסייבר מיושמים תוך השקעת משאבים רבים. המשאבים מושקעים באופן דיפרנציאלי ובהלימה לאסטרטגיה העסקית, סובלנות הסיכון ולאיומים המתפתחים במרחב הסייבר.

משבר הקורונה הוביל לעלייה משמעותית בתקיפות סייבר על ארגונים פיננסיים בארץ ובעולם ועל גופי שרשרת האספקה של ארגונים אלו. מאפייני התקיפה מגוונים וביניהם תקיפות כופרה, פישניג והנדסה חברתית. החשיפה לסבירות התממשות אירוע סייבר עולה בין היתר כתוצאה משימוש גובר של לקוחות בערוצים דיגיטליים ומעבר לעבודה נרחבת של עובדים וספקים מרחוק.

במסגרת הפעילות לחיזוק הגנות הסייבר וניהול סיכונים סייבר, גובשה מדיניות, מנוהלת מפת סיכונים סייבר, מיושמות תכניות למזעור והתאוששות ומבוצעים תרגולי טיפול באירועי סייבר וכן התאוששות מאירוע כאמור. כחלק מתכניות המזעור, לאומי הקים את מרכז הגנת הסייבר והביטחון (Fusion Center) שתכליתו לאפשר בצורה אופטימלית את מימוש תפיסת הסייבר והביטחון ומתן מענה לאירועים בזמן אמת.

בנוסף, לאומי נוקט במספר צעדים להפחתת הסיכונים ובכלל זה: יישום בקרות מונעות ומגלות, ביצוע סקרי אבטחת מידע, הגברת הניטור לשם הסרת אתרים מתחזים, הידוק תהליכי ניהול ובקרת הרשאות והעלאת מודעות עובדים להנחיות אבטחת מידע.

בשנת 2020 לא נתגלו אירועי סייבר שהשפיעו על הדוחות הכספיים של לאומי.

למידע נוסף ראה סיכון אבטחת מידע וסייבר בחלק 8 בהמשך הדוח.

סיכון טכנולוגיה

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית המשרתת את לקוחותיו ועובדיו תאפשר זמינות ורציפות עסקית ותפעולית, ומשקיע לשם כך משאבים רבים. הבנק פועל על פי מדיניות מוצר חדש אשר מתווה את תהליכי ניהול הסיכונים הכרוכים בהכנסת מוצרים חדשים ובכלל זה יוזמות טכנולוגיות וחדשנות.

לאומי נערך לכניית Bank of the future. במסגרת זו הבנק גיבש תכנית עסקית-טכנולוגית (תכנית מודרניזציה) לצורך השגת יעדיו העסקיים בשנים הבאות.

הבנק הקדיש משאבים ניהוליים רבים לשלבי ההכנה והתכנון לטובת הצלחת התכנית וגידור הסיכונים. היערכות לתכנית נמצאת במיקוד הנהלה בכירה ודירקטוריון ומנוהלת במסגרת ממשל תאגידי הדוק.

ניהול הסיכונים מבוצע על ידי חטיבת לאומי טכנולוגיות בלווי החטיבה לניהול סיכונים ובשיתוף ייעוץ חיצוני.

במהלך 2020 גובשה תכנית רב שנתית, אשר אושרה על ידי דירקטוריון הבנק.

משבר הקורונה תרם לעלייה בפעילות בערוצים הדיגיטליים. לאור זאת, לאומי ממשיך לנקוט צעדים פרואקטיביים על מנת למזער חשיפה פוטנציאלית לסיכונים המשכיות עסקית הנגזרת מהגידול בפעילויות אלו ולהמשיך לספק שירות הולם ללקוחותיו תוך חיזוק תשתיות ויישום פתרונות טכנולוגיים תומכים ועוד.

למידע נוסף ראה סיכון טכנולוגיה וחדשנות בחלק 8 בהמשך הדוח.

סיכון רגולציה

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

הבנק פועל באופן שוטף, לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות לפעילותו, על מנת להבטיח את היערכותו לשינויים והעדכונים ברגולציה החלה עליו ולמגמות מהותיות המתהוות בתחום זה, והכל כחלק ממכלול הפעילות של הבנק וגיבוש מטרותיו העסקיות והאסטרטגיות. במסגרת זו פועל הבנק לניטור ואיתור הוראות רגולציה רלוונטיות בישראל. בנוסף, בתחום הרגולציה הבינלאומית, פועל הבנק לאיתור מידע רלוונטי בתחומים מוגדרים ולניתוח המידע על מנת לאתר רגולציה זרה ולזהות מגמות בינלאומיות בתחום פעילותו של רשויות רלוונטיות בארה"ב, האיחוד האירופי ואנגליה, אשר עשויות להשפיע על פעילות הבנק.

למידע נוסף ראה סיכון רגולציה בחלק 9 בהמשך הדוח.

סיכון סביבתי

בשנים האחרונות גברה המודעות העולמית לחשיפה פוטנציאלית פיננסית כתוצאה מהתממשות של סיכונים סביבתיים וסיכונים אקלים (להלן – "סיכונים סביבתיים").

בהיבט רגולטורי בשלב זה לא נקבעו דרישות פרטניות שחלות על הבנקים בישראל.

הבנק קבע נוהל עבודה פנימי בנושא "ניהול סיכונים אשראי מביטי אכיפת הוראות איכות סביבה על לווים".

הנוהל מגדיר את הכלים לניהול הסיכונים הסביבתיים בהיבט האשראי ביחס לתיקי האשראי הגדולים. זאת על מנת לפעול לזיהוי הסיכונים טרם התממשותם והצפתם לדרג מקבלי החלטות, כחלק מהתהליך של הערכת סיכונים אשראי.

מידע אודות ניהול סיכונים סביבה, והפעילות הסביבתית בזיקה לפעילות הבנק עצמו מוצגים בדוח אחריות תאגידית.

במכתבי הפיקוח על הבנקים לבנקים, מדצמבר 2020 ומפברואר 2021, בנושא ניהול סיכונים סביבתיים הודגש כי הפיקוח על הבנקים רואה חשיבות רבה בקידום נושא זה, ורואה בתאגידי הבנקאיים שותפים חשובים במעבר לכלכלה סביבתית ברת-קיימא.

כהכנה ליישום הטיפול בסיכונים סביבתיים, בנק ישראל מבקש לאסוף מידע מהמערכת הבנקאית, זאת כחלק מהתהליך שנערך בפיקוח על הבנקים לגיבוש ואיפיון מסגרת לניהול סיכונים סביבתיים במערכת הבנקאית בישראל.

הבנק עוקב אחר ההתפתחויות בתחום ולומד את הנושא.

סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)

סיכון הבנקאות ההוגנת הינו הסיכון שהתנהלות הבנק תוביל לתוצאה בלתי רצויה עבור לקוח בשל מתן שירות באופן לא הולם, מתן שרות שאינו מתאים או התנהלות בלתי הוגנת. בסיכון זה נכללת גם התנהגות לא ראויה המשפיעה על מהימנות השוק (MARKET INTEGRITY), אמון הציבור בפעילות המגזר הבנקאי. התממשות הסיכון עלול לגרום לבנק הפסדים הנובעים מתביעות משפטיות (לרבות תביעות ייצוגיות), מהטלת עיצומים או קנסות (בשל הפרת הוראות ציות אשר משיקות לנושאי הקונדקט) ו/או מנזקי מוניטין.

נמשכת מגמת הרגולציה הצרכנית בדגש על הוגנות (Conduct). במסגרת זו, מושם דגש על התאמת המוצרים הפיננסיים השונים לצרכי הלקוח, תוך מתן גילוי מירבי, שקיפות והוגנות.

הבנק מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. עיקרון זה מקבל ביטוי בחזון הבנק - להוביל בנקאות יזמת וחדשנית עבור הלקוח. כמו כן, תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות אשר מבטיחים התנהלות ראויה. תהליכים אלו נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם.

הבנק הציג ללקוחותיו שנקלטו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר, לבצע התאמות בתנאי ההלוואות, לרבות בהתאם למתווים לדחיית תשלומים שיזם בנק ישראל. יחד עם זאת סביר שבעוד שחלק מהלקוחות יוכלו לחזור ולשלם את התשלומים החוזיים בסוף תקופת השינוי בתנאי הלוואה, לקוחות אחרים עלולים שלא לעמוד בהתחייבויות שלהם בעקבות התמשכות המשבר והאתגרים הפיננסיים. הבנק גיבש מתווה לטיפול באוכלוסיית הלקוחות שאושרה להם דחיית תשלומים. לצד זאת, הבנק ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות וההערכה היא שמהלך זה, בין יתר יתרונותיו, יפחית את סיכון הבנקאות ההוגנת.

למידע נוסף ראה סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct) בחלק 9 בהמשך הדוח.

סיכון מאקרו-כלכלי

סיכון מאקרו-כלכלי הינו סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מתנאים מאקרו כלכליים לרבות צמיחה כלכלית, סביבת ריבית נמוכה, יחסי הכח הפוליטיים בעולם והשפעתם על הסחר הבינלאומי.

התפרצות נגיף הקורונה בחודש ינואר 2020, ומידת אי הוודאות הגדולה לגבי השפעותיו השונות, מהווה סיכון מאקרו כלכלי גלובלי משמעותי מאוד המשבש את הפעילות העסקית והכלכלית. קיים קושי ניכר בהערכת ההתפתחויות הכלכליות העתידיות, זאת לנוכח מידת חוסר הוודאות המשמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו על מסלול החיים של מדינות העולם. על כן, השלכות המשבר על הכלכלה העולמית והמקומית וכן על עסקי הבנק עלולות להיות מהותיות. משבר הקורונה, הביא בשנת 2020 לפגיעה הגדולה ביותר בצמיחה העולמית מאז מלחמת העולם השנייה, ובהיקף גדול מאשר במשבר הפיננסי הגלובלי, יותיר כלכלות רבות ברחבי העולם עם חובות ריבוניים גדולים מאוד, התפתחות אשר עלולה להוות סיכון עתידי למידת היציבות בשווקים הפיננסיים. מדובר בפגיעה מהותית בפעילות העסקית של ענפים רגישים כמו תיירות, תעופה, פנאי, בידור, שירותי אוכל ועוד וכן השפעות עקיפות משמעותיות על מכלול רחב של ענפים בתחומי המסחר והשירותים וכן נדל"ן שאיננו למגורים. הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, לכשיידרש.

למידע נוסף ראה סיכון מאקרו-כלכלי בחלק 9 בהמשך הדוח.

סקירת נכסי סיכון משוקלים (OV1)

	א	ב	ג
	31 בדצמבר 2020	30 בספטמבר 2020	31 בדצמבר 2020
	נכסי סיכון משוקלים		
	במיליוני ש"ח		
1	283,413	278,851	36,078
סיכון אשראי (גישה סטנדרטית) ^(א)			
6	4,282	3,637	545
סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)			
10	1,522	1,286	194
התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)			
16	452	426	58
חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)			
25	13,687	13,223	1,742
סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)			
	303,356	297,423	38,617
סך הכל סיכון אשראי			
20	5,313	5,314	676
סיכון שוק (גישה סטנדרטית)			
24	22,182	22,448	2,824
סיכון תפעולי			
27	330,851	325,185	42,117
סך הכל			

(א) ביום 31 במרס 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת שעה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה לפיה יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 9%-12.5% בהתאמה. ליחסים אלה מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה. לפיכך, דרישות הון בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש, בתוספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח הינו 12.73%.

(ב) סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

למידע על הקשר בין הדוחות הכספיים ובין החשיפות הפיקוחיות ראה תוספת א' לדוח זה.

מידע נוסף על נכסי סיכון משוקללים

תנועות בנכסי סיכון משוקללים

להלן מוצגות תנועות בנכסי הסיכון כתוצאה משינויים בתמהיל, באיכות אשראי ומסיבות אחרות אשר השפיעו על יתרם לצורך כימות דרישות ההון של הבנק:

תנועה בנכסי סיכון אשראי^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2019	2020	
במיליוני ש"ח		
288,862	288,340	יתרת פתיחה
4,076	14,464	שינוי בעסקאות
(1,955)	(665)	ביטוח ערבויות חוק מכר
(335)	551	שינויי דירוג
(3,577)	(2,647)	הפרשי שער
87	541	כניסה/יציאה מכשל
(742)	710	עסקאות נגזרים נטו
(198)	202	שינוי ב-CVA
7	777	מיסים נדחים
2,862	1,268	נכסים אחרים
(747)	(185)	אחר
288,340	303,356	יתרת סגירה

(א) התנועה כוללת סכומים הקשורים לסיכון אשראי, סיכון אשראי צד נגדי, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי הכפופים למשקל סיכון 250%.

תנועה בנכסי סיכון שוק

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2019	2020	
במיליוני ש"ח		
6,295	5,008	יתרת פתיחה
858	(495)	סיכון ריבית - שינוי בפוזיציות הפתוחות
(514)	504	סיכון מט"ח - שינוי בפוזיציות הפתוחות - דולר, ליש"ט, אירו ויין
(14)	137	סיכון מניות - שינוי בחוזים עתידיים ובאופציות על מדדי מניות
(1,617)	159	סיכון אופציות - שינוי באופציות מטבע - שקל/מט"ח ומט"ח/מט"ח
5,008	5,313	יתרת סגירה

תנועה בנכסי סיכון תפעולי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2019	2020	
במיליוני ש"ח		
22,713	23,116	יתרת פתיחה
403	(934)	תנועה
23,116	22,182	יתרת סגירה

רכיבי נכסי הסיכון המשוקללים לפי פעילות עסקית

להלן מוצגת הקצאת רכיבי נכסי סיכון משוקללים לפי קווי פעילות עסקית, כפי שבאות לידי ביטוי בדיווח על מגזרי הפעילות של הבנק:

31 בדצמבר 2020											
פעילות בישראל		פעילות בחו"ל									
		סך הכל	מגזר אחר	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	בנקאות פרטית	משקי בית	סך הכל ישראל
במיליוני ש"ח											
סיכון אשראי	73,153	275	44,378	30,956	91,661	237	19,232	17,500	277,392	25,964	303,356
סיכון שוק	-	-	-	-	-	-	5,026	-	287	5,026	5,313
סיכון תפעולי	5,814	420	4,758	1,850	3,211	516	2,544	1,005	2,064	20,118	22,182
סך הכל נכסי סיכון	78,967	695	49,136	32,806	94,872	753	26,802	18,505	302,536	28,315	330,851

31 בדצמבר 2019											
פעילות בישראל		פעילות בחו"ל									
		סך הכל	מגזר אחר	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	בנקאות פרטית	משקי בית	סך הכל ישראל
במיליוני ש"ח											
סיכון אשראי	71,832	283	43,727	29,479	80,775	656	17,518	16,042	260,312	28,028	288,340
סיכון שוק	-	-	-	-	-	-	4,966	-	42	4,966	5,008
סיכון תפעולי	5,899	459	4,801	1,842	3,198	358	2,469	1,633	2,457	20,659	23,116
סך הכל נכסי סיכון	77,731	742	48,528	31,321	83,973	1,014	24,953	17,675	285,937	30,527	316,464

חלק 3 - הון
הרכב ההון הפיקוחי (CC1)

	31 בדצמבר 2019	31 בדצמבר 2020	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה הפניה 202 בהתאם למאזן הפיקוחי לבאזל III		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה הון 202 בהתאם הון פיקוחי לבאזל III	
במיליוני ש"ח			
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים			
1	-	7,475	7,225
2	-	31,373	33,178
3	-	(3,442)	(2,739)
4	-	266	295
6	-	35,672	37,959
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים			
8	-	148	150
10	-	-	-
14	-	11	13
21	(29)	2,388	2,478
26	-	(4,478)	(3,944)
26	-	(2,346)	(1,952)
26	-	(403)	(286)
26	-	(1,729)	(1,706)
28	-	(1,931)	(1,303)
29	-	37,603	39,262
45	-	37,603	39,262
הון רובד 2: מכשירים והפרשות			
46	-	4,449	5,930
47	-	4,363	2,508
48	-	85	67
49	-	85	67
50	-	3,090	3,792
51	-	11,987	12,297
58	-	11,987	12,297
59	-	49,590	51,559

	31 בדצמבר 2019		31 בדצמבר 2020		
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם למאזן הפיקוחי		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם הון פיקוחי		במיליוני ש"ח
סך הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	-	(29)	-	0	
מזה: נכסי מס נדחה אחרים	13	(29)	-	0	
סך נכסי סיכון משוקללים	-	316,464	-	330,851	60
יחסי הון וזרימות לשימור הון (באחוזים)					
הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)	-	11.88%	-	11.87%	61
הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)	-	11.88%	-	11.87%	62
ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)	-	15.67%	-	15.58%	63
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים^(א)					
יחס הון עצמי רובד 1 מזערי שנקבע על ידי הפיקוח על הבנקים	-	10.27%	-	9.23%	69
יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי הפיקוח על הבנקים	-	13.77%	-	12.73%	71
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)					
השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה	14	605	-	690	72
השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה	15	55	-	136	73
מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהם מתחת לסף ההפחתה	16	3,580	-	3,780	75
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2					
הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה	-	3,090	-	4,540	76
התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית	-	3,623	-	3,792	77
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר					
סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר	-	4,363	-	2,508	84
סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה	-	372	-	401	85

הערות:

(א) יחס הון רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש עד ליום 31 במרס 2020 הינם 10%-13.5% בהתאמה. ביום 31 במרס 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת שעה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה לפיה יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 9%-12.5% בהתאמה. ליחסים אלה מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלואאות לדיור למעט הלואאות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה. לפירוט נוסף על הוראת השעה להתמודדות עם משבר הקורונה ראה פרק מידע נוסף על הון והלימות הון להלן.

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי

גילוי על הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי ראה תוספת א' לדוח זה.

מידע נוסף על הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-31 בדצמבר 2020 ב-37,664 מיליון ש"ח לעומת 35,406 מיליון ש"ח בסוף 2019. השינוי בהון העצמי הושפע מהרווח לתקופה ומהעלייה בקרן ההון בגין אג"ח זמינות למכירה אשר קוזזה על ידי הגידול בהתחייבויות בגין הטבות לעובדים לנוכח ירידת ריבית ההיוון. הון זה מהווה בסיס לחישוב ההון הפיקוחי המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק בתוספת מכשירים הוניים והתאמות פיקוחיות כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 של הפיקוח על הבנקים. יחס הון למאזן ב-31 בדצמבר 2020 הגיע ל-6.8% בהשוואה ל-7.6% ב-31 בדצמבר 2019. יחס הון עצמי רובד 1 ביום 31 בדצמבר 2020 הינו 11.87%, ירידה של כ-0.01% לעומת 31 בדצמבר 2019.

מבנה ההון הפיקוחי

במאי 2013 פרסם הפיקוח על הבנקים את ההוראות הסופיות ליישום באזל 3 בישראל, וזאת על ידי תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201-211 (להלן בפרק זה: "ההוראות"). הוראות אלה נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014 בכפוף להוראות המעבר שנכללו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים.

על פי הוראות אלו, רכיבי ההון בקבוצה לצורך חישוב הלימות ההון משויכים לשני רבדים:

1. הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף.
2. הון רובד 2.

סיכום הרבדים האלו מכונה "בסיס ההון לצורך הלימות ההון" או "ההון הפיקוחי" או "ההון הכולל".

הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף

הון עצמי רובד 1 כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מזכויות המיעוט (זכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים.

בנוסף לאלו, נכללות התאמות להון עצמי רובד 1, אשר נובעות מיישום תכניות התייעלות תפעולית וכן מאופן חישוב ריבית ההיוון שמשמשת לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים, כמפורט בהמשך.

הון רובד 1 נוסף מורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. בקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון ברובד זה.

הון רובד 2

הון רובד 2 כולל בעיקר מכשירי הון ויתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בכפוף לתקרה שנקבעה בהוראות.

לגבי מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013 נקבעו הוראות מעבר ותקרת הכרה, כמפורט בהוראות, כך שהסכום המוכר בגינם בפועל הינו הנמוך מבין סכומם המופחת של המכשירים עצמם ותקרת הכרה המתבססת על יתרת מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 ביום 31 בדצמבר 2013 אשר מופחתת בתחילת כל שנה ב-10% עד ליום 1 בינואר 2022. בשנת 2020 תקרת ההכרה הינה 20%.

מכשירי הון המונפקים מתחילת שנת 2014 נדרשים לעמוד בקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 לצורך הכללתם בהון. הקריטריונים העיקריים שעל המכשיר לכלול הינם: (1) מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; (2) סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן לאי-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202) יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק.

למידע בנוגע להנפקות כתבי התחייבויות נדחים שהנפיק הבנק בשנת 2020 והכשירים להיכלל בהון רובד 2 ראה פרק אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבויות נדחים, בדוח הדירקטוריון והנהלה.

תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il בפרק אודות <מידע כספי > גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים.

תנועה בהרכב ההון הפיקוחי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	
2019	2020
במיליוני ש"ח	
הון עצמי רובד 1	
35,190	37,603
	יתרה לתחילת התקופה
(27)	(13)
	הנפקה שאינה במזומן
(666)	(237)
	גידול (קיטון) בפרמיה
2,162	1,805
	רווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד
(1)	(3)
	קרנות עודפים בגין כלולות
921	534
	רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות ניירות ערך זמינים למכירה
(7)	-
	קרן הון בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
(2,189)	215
	קרנות הון בגין הטבות לעובדים
2	24
	גידול בקרנות הון (אחרות וכלולות)
29	(179)
	השפעת תכניות ההתייעלות
2,264	(319)
	השפעת המעבר לשיעור ההיוון של מחויבות פנסיונית לפי ממוצע נע של 8 רבעונים
(92)	(67)
	תנועה בקרן הפרשי תרגום בגין חברות בנות
(133)	29
	זכויות מיעוט
התאמות פיקוחיות וניכויים	
30	(2)
	מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים
248	(188)
	שינוי במיסים הנדחים כתוצאה מהיוון מחויבות פנסיונית לפי ממוצע נע
(134)	62
	שינוי במיסים הנדחים כתוצאה מתכניות ההתייעלות
6	(2)
	רווחים/הפסדים מצטברים כתוצאה משינויים בסיכון אשראי עצמי על התחייבויות פיננסיות לפי שווי הוגן
2,413	1,659
	גידול נטו בהון עצמי רובד 1
37,603	39,262
	יתרה לסוף התקופה
הון רובד 2	
11,033	11,987
	יתרה לתחילת השנה
(1,454)	(1,855)
	הפחתת כתבי התחייבות נדחים הכפופים להוראות המעבר
2,696	1,481
	הנפקת כתב התחייבות כשירים
(135)	(18)
	זכויות מיעוט
(153)	702
	תנועה בהפרשה הקבוצתית
954	310
	גידול (קיטון) נטו בהון רובד 2
11,987	12,297
	יתרה לסוף התקופה
49,590	51,559
	סך ההון הכולל לסוף התקופה

ראה הערות בעמוד הבא.

הערות:

השינויים בהון הפיקוחי בשנת 2020 נובעים בעיקר מרווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד בסך של 1,805 מיליון ש"ח, רווחים שטרם מומשו מהתאמות ניירות ערך זמינים למכירה בסך של 534 מיליון ש"ח, קיטון בהון בעקבות ירידה בפרמיה על רכישה עצמית של מניות בסך של 250 מיליון ש"ח, קיטון בקרנות נוספות בסך 205 מיליון ש"ח וגידול בניכוי בגין מיסים נדחים בסך 125 מיליון ש"ח. השינוי בהון רובד 2 נובע בעיקר מקיטון בסך 374 מיליון ש"ח במכשירי ההון הפיקוחיים הכשירים כתוצאה מקיטון בסך של 1,454 מיליון ש"ח בשל השפעת הירידה בתקרת ההכרה מ-30% ל-20% בגין מכשירים אלו אשר אינם כשירים עוד וכפופים להפחתה בהתאם להוראות המעברת, גידול בהון רובד 2 בשל הנפקת כתבי התחייבויות כשירים בסך של 2,411 מיליון ש"ח, ופדיון מוקדם בסדרה 400 בסך 926 מיליון ש"ח. כמו כן, היתרה בספרים של מכשירי ההון הפיקוחיים הכשירים הינה גבוהה יותר מהיתרה לפי הוראות המעבר ולכן הסכום המוכר להון רובד 2 קטן ב 401 מיליון ש"ח. מנגד, חלה עלייה בהון רובד 2 של כ-700 מיליון ש"ח בהפרשה הקבוצתית.

השינויים בהון הפיקוחי בשנת 2019 נובעים בעיקר מרווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד בסך של 2,162 מיליון ש"ח, גידול בקרנות הון שליליות בגין הטבות לעובדים בסך של 2,189 מיליון ש"ח, גידול בהשפעת המעבר לעקום ממוצע בסך של 2,264 מיליון ש"ח, רווחים שטרם מומשו מהתאמות ניירות ערך זמינים למכירה בסך של 921 מיליון ש"ח, גידול בהון כתוצאה משינוי במיסים הנדחים המיוחסים להפרשי עיתוי בסך של 656 מיליון ש"ח, קיטון במכשירי הון פיקוחי בסך של 1,454 מיליון ש"ח בשל השפעת הירידה בתקרת ההכרה מ-40% ל-30% בגין מכשירים אלו אשר אינם כשירים עוד וכפופים להפחתה בהתאם להוראות המעבר וגידול בהון רובד 2 בשל הנפקת כתבי התחייבויות כשירים בסך של 2,696 מיליון ש"ח, קיטון בהון בעקבות ירידה בפרמיה על רכישה עצמית של מניות בסך של 666 מיליון ש"ח וקיטון בהון כתוצאה משינוי במיסים הנדחים כתוצאה מהיוון מחויבות פנסיונית בסך של 413 מיליון ש"ח.

גישת התאגיד הבנקאי להערכת הלימות ההון

הבנק מיישם את ההוראות בנושא מדידה והלימות ההון המבוססות על הוראות ועדת באזל 3, כפי שאומצו על ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201 וכן במסגרת הנחיות ליישומן. הוראות ועדת באזל מחייבות ניהול ההון במסגרת שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכון האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק. ביישום דרישות נדבך 1, הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית בנוגע לכלל החשיפות של הבנק וגישת החשיפה הנוכחית בנוגע לחשיפות צד נגדי.
  - נדבך 2 - תהליך הערכה עצמית לנאותות הלימות ההון (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process) מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים, לרבות אלו שאינם מכוסים על ידי נדבך 1, כגון: ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי וסיכון פנסיוני. במקביל מבוצע תהליך סקירה על ידי הפיקוח על הבנקים.
  - נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את היקף המידע ואופן הצגתו במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרשים גילויים שנכללים בדוח על הסיכונים.
- יחסי ההון מחושבים כיחס שבין ההון לנכסי הסיכון המשוקללים. יחס הון עצמי רובד 1 מחושב כיחס שבין סכום הון עצמי רובד 1 לנכסי הסיכון המשוקללים, ויחס ההון הכולל מחושב כיחס שבין סכום ההון הכולל לנכסי הסיכון המשוקללים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל

לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 "מדידה והלימות ההון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות", כפי שהייתה בתוקף עד ליום 1 במרס 2020, תאגיד בנקאי גדול, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, נדרש לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10% וביחס הון כולל מזערי בשיעור של 13.5%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. דרישה זו חלה על לאומי.

כמו כן, על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 "מגבלות למתן הלוואות לדויר", התאגיד הבנקאי נדרש להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 ואת יעד ההון הכולל בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדויר.

חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 בנושא מדידה והלימות ההון - חישוב דרישות להון מזערי ולתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס המינוף

ביום 1 במרס 2020 פרסם בנק ישראל חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 בנושא מדידה והלימות ההון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות ולעדכון הוראה מספר 218 בנושא יחס המינוף. בהתאם לחוזר, ההוראות תוקנו כך שתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% (חלף 20% עובר לפרסום החוזר), מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יחזיק ביחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-10%, ביחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-13.5% וביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. תוקף החוזר מיום פרסומו. לתיקון ההוראות אין השפעה על דרישות ההון המזערי של לאומי.

חוזר להתאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250 ביום 29 במרס 2020 פרסם מכתב הפיקוח על הבנקים בנושא "חלוקת רווחים בעקבות משבר הקורונה" (להלן: מכתב הפיקוח על הבנקים מיום 29 במרס 2020). במכתב הודיע הפיקוח על הבנקים על הפחתה בדרישות ההון הרגולטוריות המזעריות החלות על הבנקים, וזאת בעקבות משבר הקורונה ובמסגרת מכלול הצעדים שננקטו על ידי בנק ישראל בעקבות המשבר. כמו כן, התבקשו כל הבנקים לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנד והתכנית לרכישה עצמית של מניות, על רקע משבר הקורונה ואי הוודאות, מתוך ציפייה שהמקורות ההוניים שישתחררו כתוצאה מההקלה לא ישמשו לצורך חלוקת דיבידנדים או ביצוע רכישה עצמית של מניות.

ביום 31 במרס 2020 פרסם בנק ישראל חוזר בנושא התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) (הוראה מספר 250) (להלן: הוראת השעה), על רקע התפתחות אירוע נגיף הקורונה והשלכותיו על הכלכלה בעולם ובישראל. בין יתר הוראות החוזר נקבעה התאמה להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 בנושא "מדידה והלימות ההון", כך שתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יחזיק ביחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-9% וביחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-12.5% (חלף 10% ו-13.5% בהתאמה, עובר לפרסום החוזר). הוראה זו חלה על לאומי.

תוקף הוראת השעה המקורית היה עד ליום 30 בספטמבר 2020. ביום 16 בספטמבר 2020 פרסם בנק ישראל חוזר המאריך את תוקפה של הוראת השעה עד ליום 31 במרס 2021 (תום תוקף ההוראה). תוקף ההקלה ביעדי ההון יהיה עד תום 24 חודשים מתום תוקף ההוראה, ובלבד שיחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון במועד תום תוקף ההוראה או יחסי ההון המזעריים שחלים על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם.

ביום 7 במרס 2021 פרסם בנק ישראל טיוטת חוזר לתיקון הוראת השעה. על פי טיוטת החוזר, מוצע להאריך את תוקפה של הוראת השעה עד ליום 30 בספטמבר 2021. כמו כן, נקבע בטיטת החוזר כי בתקופת ששת החודשים מתום תוקף הוראת השעה, הפחתת ביחסי ההון של עד 0.3 נקודות האחוז לא תחשב כחריגה מיחסי ההון הנדרשים, בכפוף לתכנון הון מוקפד ושמרני ולדיווח לפיקוח על הבנקים. ביום 7 במרס גם פורסמה הודעה מטעם בנק ישראל, ולפיה לצד ההצעה להאריך את תוקפה של הוראת השעה וההקלות ההוניות שבמסגרתה עד ליום 30 בספטמבר 2021, הפיקוח על הבנקים מצפה מהמערכת הבנקאית שלא לעשות שימוש בעודפי ההון לצורך חלוקת דיבידנדים לפחות עד לתום תוקף הוראת השעה.

ביום 27 באפריל 2020 פרסם בנק ישראל חוזר להתאמות נוספות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) (הוראה מספר 250). על פי החוזר, במטרה לסייע ולהפחית את השפעות המשבר על נוטלי המשכנתאות, נקבע בהוראת השעה כי בגין הלוואות לדיוור אשר יעמדו בתקופת המשבר (החל מיום 19 במרס 2020 ועד תום תוקף ההוראה), לא תחול דרישת ההון הנוספת בשיעור של 1% מיתרת הלוואה, הקבועה בסעיף 14א. להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיוור. תוקף הוראה זו הוארך עד ליום 31 במרס 2021, במסגרת החוזר מיום 16 בספטמבר 2020 להארכת תוקף הוראת השעה.

בהתאם להוראת השעה, ובתוספת דרישת ההון בגין יתרת הלוואות לדיוור, דרישות ההון המינימליות שחלות על הבנק ליום 31 בדצמבר 2020 הינן 9.23% ליחס הון עצמי רובד 1 ו-12.73% ליחס ההון הכולל.

ביום 15 בנובמבר 2020 פרסם בנק ישראל חוזר להתאמות נוספות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם ירוס הקורונה (הוראת שעה) (הוראה מספר 250). על פי החוזר נקבעה התאמה להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא "יחס המינוף", כך שתאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4.5% על בסיס מאוחד (חלף 5% עובר לפרסום החוזר). תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5.5% (חלף 6% עובר לפרסום החוזר). בהתאם לחוזר, יהיה על לאומי לעמוד ביחס מינוף מזערי של 5.5%. עם תום תוקף הוראת השעה, תמשיך ההקלה לחול עוד 24 חודשים, ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף במועד תום תוקף ההוראה או יחס המינוף המינימלי שחל על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. הוראה זו חלה על לאומי מיום פרסום החוזר.

תכנון ההון ויעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי הבנק

תכנון ההון בקבוצת לאומי משקף ראייה צופה פני עתיד של תיאבון ופרופיל הסיכון, האסטרטגיה העסקית והלימות ההון הנדרשת כתוצאה מכך. תכנון ההון מאושר על ידי ההנהלה ודירקטוריון הבנק ולוקח בחשבון את הצמיחה בפעילות של מרכזי הרווח השונים בקבוצה וגורמים נוספים המשפיעים על עמידת הבנק בדרישות ההון, כגון: תחזיות רווח, שינויים ברווח כולל אחר, התאמות פיקוחיות, השפעת הוראות מעבר ושיעור הגידול בנכסי הסיכון. תחזית יחסי ההון נבחנת גם תחת מבחני רגישות ותרשישי קיצון שונים.

מדיניות הקבוצה שאושרה על ידי הדירקטוריון הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהסף המזערי שיוגדר מעת לעת על ידי בנק ישראל ואשר לא תפחת משיעור ההון הנדרש לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך ה-ICAAP. בנוסף, הוגדרו יעדי הון לעת אירוע תרחיש קיצון. לפירוט תהליך ה-ICAAP והשימוש במבחני קיצון, ראה פרק מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו בדוח זה.

במסגרת הליך הסקירה הפיקוחי, הנחה הפיקוח על הבנקים על קביעת יעדי הון פנימיים אשר יהלמו את פרופיל הסיכון של הבנק, בהמשך לכך, דירקטוריון הבנק אישר להגדיל את יעד ההון העצמי רובד 1 הפנימי של הבנק באופן שמיום 31 בדצמבר 2017 יעמוד על 10.5%.

לאור האמור במכתב הפיקוח על הבנקים מיום 29 במרס 2020 ובהוראת השעה, ובהתאם להפחתה בדרישות הרגולטוריות המזעריות החלות על הבנקים בעקבות משבר הקורונה, כמפורט לעיל, החליט דירקטוריון הבנק ביום 16 באפריל 2020 לקבוע כי יעד הון עצמי רובד 1 הפנימי יעמוד על 9.5% חלף 10.5%.

למידע נוסף ראה דיווח מידי מיום 16 באפריל 2020 (אסמכתא: 034294-01-2020).

מדיניות חלוקת דיבידנד

ביום 20 בנובמבר 2017 אישר דירקטוריון הבנק מדיניות חלוקת דיבידנד לפיה מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 40% מהרווח הנקי של הבנק, בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד.

ביום 6 במרס 2019 אישר דירקטוריון הבנק שינוי במדיניות חלוקת הדיבידנד לפיו מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 50% מהרווח הנקי של הבנק, בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. זאת, בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד. חלוקת הדיבידנד בפועל כפופה להחלטות פרטניות של הדירקטוריון בטרם כל חלוקה, ובכפוף להוראות הדין שחלות על חלוקת דיבידנד ובכלל זה הוראות חוק החברות והוראות בנק ישראל.

כאמור לעיל, במכתב הפיקוח על הבנקים מיום 29 במרס 2020, התבקשו כל הבנקים לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנד ותכנית הרכישה העצמית, על רקע משבר הקורונה. בהמשך לאמור במכתב, ולאור הוראת השעה (הוראה מספר 250), שפורסמה ביום 31 במרס 2020, החליט דירקטוריון הבנק ביום 16 באפריל 2020 להפסיק, בשלב זה, את חלוקת הדיבידנד ואת המשך ביצוע תכנית הרכישה העצמית של מניות הבנק.

למידע נוסף ראה דיווח מידי מיום 16 באפריל 2020 (אסמכתא: 034294-01-2020).

פרטים בדבר דיבידנד ששולם

מועד ההכרזה	מועד תשלום	דיבידנד למניה	דיבידנד ששולם במזומן
		באגורות	במיליוני ש"ח
24 במאי 2018	19 ביוני 2018	19.18	292
14 באוגוסט 2018	6 בספטמבר 2018	23.96	361
12 בנובמבר 2018	10 בדצמבר 2018	25.08	375
6 במרס 2019	3 באפריל 2019	18.40	275
26 במאי 2019	23 ביוני 2019	29.27	437
13 באוגוסט 2019	8 בספטמבר 2019	24.95	369
26 בנובמבר 2019	22 בדצמבר 2019	20.87	306
26 בפברואר 2020	23 במרס 2020	20.29	297

תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק

ביום 26 בפברואר 2020 אישר דירקטוריון הבנק תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק בהיקף שלא יעלה על 700 מיליון ש"ח, החל מיום 1 במרס 2020 ועד ליום 26 בפברואר 2021. תכנית הרכישה בוצעה באמצעות חבר בורסה חיצוני ובלתי תלוי שפעל על פי ייפוי כוח בלתי חוזר, בהתאם למנגנון הגנת נמל מבטחים שפרסמה רשות ניירות ערך. תכנית הרכישה תוכננה להתבצע בשלושה שלבים נפרדים, שכל אחד מהם היה בלתי הדייר, בהתאם לתנאי מנגנון נמל מבטחים. ביצוע שלב א' החל ביום 1 במרס 2020, והסתיים ביום 2 באפריל 2020 ובמהלכו נרכשו 13,488,021 מניות בסך של 250 מיליון ש"ח.

כאמור לעיל, בעקבות מכתב הפיקוח על הבנקים מיום 29 במרס 2020, בו התבקשו כל הבנקים לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנד ותכנית הרכישה העצמית, על רקע משבר הקורונה, ולאור הוראת השעה (הוראה מספר 250), מיום 31 במרס 2020, החליט דירקטוריון הבנק ביום 16 באפריל 2020 להפסיק, בשלב זה, את המשך ביצוע תכנית הרכישה העצמית של מניות הבנק.

נכון למועד פרסום הדוח, בבעלות הבנק 71,824,258 מניות רדומות.

למידע נוסף ראה דיווח מידי מיום 16 באפריל 2020 (אסמכתא: 034294-01-2020).

התאמות להון עצמי רובד 1

מדידת ההתחייבות בגין זכויות עובדים

התקינה בדבר זכויות עובדים אשר יושמה לראשונה בינואר 2015, הינה גורם המשפיע באופן מהותי על הון עצמי רובד 1 של לאומי, בעיקר בשל העובדה שמדידת ההתחייבות הינה בהתאם לריביות שוק, וכן בשל התנודתיות הרבה שמדידה מעין זו יוצרת בהון הפיקוחי של הבנק.

ביולי 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מאת בנק ישראל לעניין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים לצורך מדידת ההון הפיקוחי. בהתאם לאישור, ריבית ההיוון מחושבת על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח. השינוי מיושם החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2016.

ביום 13 בינואר 2020 התקבל אישור בנק ישראל להארכת תוקף האישור עד לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2024 (כולל).

שינוי השיטה ממתן באופן משמעותי את התנודתיות בהון הפיקוחי של הבנק הנובעת משינויים בריבית להיוון.

למידע נוסף בנוגע למתודולוגית ההיוון ראה פרק מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית

בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". על פי מכתב זה, תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התכנית על ההון הפיקוחי על פני חמש שנים בקו ישר.

ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות שעלותה הסתכמה בכ-438 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 בדצמבר 2020 מיוחסים להון הפיקוחי 90% מעלויות תכנית זו.

ביוני 2017 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב נוסף בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל - התייעלות בתחום הנדל"ן". המכתב האריך את תוקף ההקלה בגין התייעלות בכח אדם עד לסוף יוני 2018.

ביולי 2017 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות נוספת שעלותה הסתכמה בכ-204 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 בדצמבר 2020 מיוחסים להון הפיקוחי 70% מעלויות תכנית זו.

בספטמבר 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב על הארכת תוקף שני המכתבים בשנה וחצי נוספות, עד ליום 31 בדצמבר 2019, במטרה לאפשר יישום של תכניות התייעלות נוספות.

ביום 29 ביולי 2019 חתם הבנק עם ארגון העובדים על הסכם קיבוצי מיוחד לשנים 2019-2022. כתוצאה מכך חל גידול חד פעמי בהתחייבות האקטוארית של הבנק בסך של כ-526 מיליון ש"ח לפני מס (כ-346 מיליון ש"ח אחרי מס).

במסגרת ההבנות הנוגעות להסכם הקיבוצי, אישר דירקטוריון הבנק יציאה בתכנית פרישה מרצון. עלות התכנית הסתכמה בכ-167 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 בדצמבר 2020 מיוחסים להון הפיקוחי 30% מעלויות תכנית זו.

בדצמבר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב על הארכת תוקף שני המכתבים בשנתיים נוספות, עד ליום 31 בדצמבר 2021, במטרה לאפשר גיבוש תכניות התייעלות נוספות.

שינויים רגולטוריים ונוספים במדידת דרישות ההון

התפתחויות בהוראות ועדת באזל לפיקוח על הבנקים בנוגע למדידת הלימות ההון

במהלך חודש דצמבר 2017 סיימה ועדת באזל לפיקוח על הבנקים את עבודתה לעדכון המסגרת הכוללת של "באזל 3" להלימות ההון. במסגרת העדכונים, אשר לעתים מקבלים את הכינוי "באזל 4", נקבעו עדכונים משמעותיים בנוגע לאופן החישוב של נכסי סיכון שבגינם נדרש לחשב את דרישות ההון בנדבך הראשון. בין היתר, נקבעו שינויים באופן החישוב של דרישות ההון על פי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, נקבעה גישה סטנדרטית אחידה לגבי הסיכון התפעולי וכן נקבעו שינויים במסגרת מדידת סיכונים השוק. במרס 2020 פורסמה הודעה מטעם הגוף המפקח על ועדת באזל, שלפיה היישום של הסטנדרטים השונים הכלולים במסגרת העדכון הכוללת, יידחה בשנה יחל ב-1 בינואר 2023. בשלב זה, לא ידוע באיזה אופן ומתי יאומצו הוראות אלה על ידי הפיקוח על הבנקים בישראל.

באפריל 2019 הודיע הפיקוח על הבנקים על הכוונה להתחיל ליישם הנחיות של ועדת באזל משנת 2014 בנושא "הגישה הסטנדרטית לחישוב חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי" (SA-CCR) בתאריך 1 ביוני 2021 או שנה לאחר תאריך היישום בפועל באיחוד האירופי, המאוחר מביניהם. ביום 7 בפברואר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת חוזר ליישום ההוראות, ועל פיה תאריך היישום של ההוראות צפוי להיות 1 ביולי 2022. הבנק בוחן את ההשפעות של טיוטת החוזר וממשיך בהיערכותו ליישום ההוראות.

דיווח של תאגידים בנקאיים וחכ"א בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא חכירות

ביום 1 ביולי 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "דיווח של תאגידים בנקאיים וחכ"א בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא חכירות" המאמץ את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא חכירות. הנחיות החוזר מיושמות מיום 1 בינואר 2020. השפעת התקן נכון ליום 31 בדצמבר 2020 היא קיטון של כ-0.03% ביחס הון עצמי רובד 1.

למידע נוסף בגין תקן החכירות ראה ביאור 1.1. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020.

חוזר להתאמות להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 299 בנושא הון פיקוחי - השפעת יישום כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים
ביום 1 בדצמבר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר להתאמות להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 בנושא "הון פיקוחי - השפעת יישום כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים", הכולל הוראות מעבר שיחולו על השפעת האימוץ לראשונה של הכללים החדשים בנושא הפסדי אשראי צפויים. בהתאם לחוזר ליישום הכללים החדשים, מועד התחולה שלהם על התאגידים הבנקאיים הוא ביום 1 בינואר 2022. במידה וכתוצאה מהיישום לראשונה של כללים אלה יחול קיטון בהון עצמי רובד 1 של הבנק, נטו לאחר השפעת המס, הבנק יהיה רשאי לכלול באופן חלקי בהון עצמי רובד 1 (כלומר להוסיף חזרה להון עצמי רובד 1) את הקיטון בהון עצמי רובד 1 שנרשם ביום היישום לראשונה, וזאת על פני שלוש שנים (תוספת של 75% בשנת היישום לראשונה, עם קיטון של 25% מדי שנה, עד לתוספת של 0% ב-1 בינואר של שנת היישום הרביעית).

למידע נוסף בגין יישום כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים ראה [ביאור 1.1](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020.

חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 בנושא מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי והוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 - הגישה הסטנדרטית - סיכוני אשראי

ביום 2 בפברואר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "הפסדי אשראי צפויים ממכשירים פיננסיים", להתאמת הוראות ניהול בנקאי תקין לכללים החדשים בנושא הפסדי אשראי צפויים. בין היתר, עודכנו הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 בנושא מדידה והלימות הון - הון פיקוחי, והוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 בנושא מדידה והלימות הון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי, כך שתאגידים בנקאיים יידרשו, החל מיום 1 בינואר 2022, לנכות מהון עצמי רובד 1 סכומים לצורך כיסוי בגין הלוואות לדיור שלאורך זמן אינן צוברות.

להלן ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של קבוצת לאומי:

- שינוי היקף נכסי סיכון - נכסי הסיכון של לאומי מסתכמים לסוף דצמבר 2020 בכ-330.9 מיליארד ש"ח. כל גידול של 1 מיליארד ש"ח בנכסי הסיכון יקטין את יחס הון עצמי רובד 1 ויחס הון כולל בכ-0.04%.
- שינוי הון עצמי רובד 1 - הון עצמי רובד 1 לסוף דצמבר 2020 מסתכם בכ-39.3 מיליארד ש"ח. קיטון ב-100 מיליון ש"ח בהון עצמי רובד 1, יקטין את יחס הון עצמי רובד 1 ויחס הון כולל בכ-0.03%.
- שינוי בשער החליפין - פיחות של 1% בשער החליפין של השקל מול כל המטבעות יקטין את יחס הון עצמי רובד 1 ואת יחס ההון הכולל בכ-0.02%.
- התחייבויות בדבר זכויות עובדים - ההתחייבות האקטוארית לעובדים מהוונת על פי ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות מעקום אג"ח ממשלת ישראל ומרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. שינוי של 0.1% לאורך עקום הריבית להיוון, בהנחה שהעקום עולה ויורד בצורה אחידה, משמעותה השפעה מצטברת של כ-0.09% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל. מזה על פי חישוב ממוצע נע לשמונה רבעונים, השפעה של כ-0.01% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל, לרבעון השוטף.

המידע הנ"ל לגבי הלימות ההון וניהולה מתייחס לפעולות עתידיות של הבנק, והוא בגדר "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

חלק 4 - יחס המינוף

יחס המינוף מחושב באחוזים ומוגדר כמדידת ההון הרגולטורי מחולק במדידת החשיפה. ההון הרגולטורי לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, בהתאם להתאמות פיקוחיות לעניין חישוב ההון. מדידת החשיפה של תאגיד בנקאי היא סכום החשיפות המאזניות, החשיפות לנגזרים, החשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. יחס המינוף הינו מדד משלים ליחס ההון ומהווה מגבלה נוספת על רמת המינוף של המגזר הבנקאי.

יחס המינוף עשוי להיות מושפע מהשינויים בהון הרגולטורי של הבנק. בין היתר, בחישוב יחס המינוף הובאה בחשבון השפעה של יישום תכנית ההתייעלות והתאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נע של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)

31 בדצמבר		
2019	2020	
במיליוני ש"ח		
468,781	556,035	1 סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
		התאמות בגין:
(1,331)	(6,797)	4 מכשירים פיננסיים נגזרים
41,740	44,377	6 פריטים חוץ מאזניים
2,630	3,923	7 אחרות
511,820	597,538	8 חשיפה לצורך יחס המינוף

יחס המינוף (LR2)

31 בדצמבר		
2019	2020	פריט
במיליוני ש"ח		
חשיפות מאזניות		
455,581	538,395	1 נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות ביטחונות)
(159)	(276)	2 סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רוברד 1
455,422	538,119	3 סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)
חשיפות בגין נגזרים		
848	2,127	4 עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
12,092	11,823	5 סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
(3,301)	(5,495)	7 ניכויים של נכסי חייבים בגין בטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים
9,639	8,455	11 סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך		
1,596	3,114	12 נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמתופלות כמכירה חשבונאית
3,423	3,473	15 חשיפות בגין עסקאות כסוכן
5,019	6,587	16 סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות		
124,706	136,128	17 חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
(82,966)	(91,751)	18 התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
41,740	44,377	19 פריטים חוץ מאזניים
הון וסך החשיפות		
37,603	39,262	20 הון רוברד 1 ^(א)
511,820	597,538	21 סך החשיפות ^(א)
יחס מינוף		
7.35%	6.57%	22 יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 ^(א)

(א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכנית ההתייעלות לפי הוראות הפיקוח על הבנקים. ההשפעה של ההקלה בגין תכנית ההתייעלות על יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2020 המוערכת בכ-0.05% נזקפת על פני 5 שנים בקו ישר ממועד תחילתן (0.08% ליום 31 בדצמבר 2019). לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" בחלק 3 בדוח זה. כמו כן, בחישוב יחס המינוף הובאו בחשבון התאמות מיישום ריבית היוון המחושבת על פני ממוצע נט של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

(ב) ביום 1 בינואר 2020 הבנק החל ליישם את ההוראות החדשות בנושא חכירות. יישום ההוראות החדשות הביא לירידה ביחס המינוף בשיעור של כ-0.01%.

למידע נוסף בנושא הלימות הון ומינוף ראה ביאור 225 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2020.

למידע נוסף אודות התאמות להוראת השעה בנושא יחס המינוף, ראה סעיף התאמות להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250 לעיל.

יחס המינוף ב-31 בדצמבר 2020 הינו 6.57%, ירידה של כ-0.78% לעומת 31 בדצמבר 2019.

הירידה ביחס המינוף נובעת, בין היתר, מגידול משמעותי בהיקף המאזן, בעיקר כתוצאה מגידול של כ-60 מיליארד ש"ח במזומנים ופיקדונות בבנקים וכ-7 מיליארד ש"ח בניירות ערך.

חלק 5 - סיכון אשראי

מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)

אשראי הינו פעילות ליבה מרכזית של הבנק והקבוצה, המתקיימת באופן מבוזר במספר קווי עסקים.

סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי כפי שסוכמו.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות: אשראי לציבור, אשראי לבנקים, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים, השקעות באגרות חוב.

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 בנושא ניהול סיכון אשראי ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בנושא הערכה נאותה של סיכונים אשראי ומדידה נאותה של חובות, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון. כמו כן, הבנק מקפיד על ניהול הסיכון בהתאם להנחיות ודרישות נוספות שנכללות בהוראות הפיקוח על הבנקים תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

מסמך מדיניות האשראי של הבנק מבטא את תיאבון הסיכון בתחום זה ונמצא בהלימה לאסטרטגיה של הבנק.

סקירה על החשיפה לסיכונים אשראי ותמונת מצב ביחס לעמידה במגבלות מובאת בפני ההנהלה והדירקטוריון לפחות אחת לרבעון.

מסמך מדיניות האשראי של הבנק מהווה נדבך מרכזי בניהול האשראי בבנק ונבנה על בסיס תיאבון הסיכון של קבוצת לאומי בתחום האשראי. מדיניות האשראי של הבנק נגזרת ממדיניות האשראי הקבוצתית המהווה מסמך "על" ומתווה את עקרונות העל למסגרת המדיניות של הבנק בארץ ובשולחות הבנק בחו"ל. בנוסף, כולל מסמך זה סט מגבלות בתחום האשראי שמגדרות ומנהלות ברמה הקבוצתית, זאת לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיקוח ובקרה אחר סיכון האשראי. מדיניות האשראי והנהלים הקיימים מתייחסים לסיכונים אשראי בכל הפעילויות בבנק וחלים על האשראי הבודד ועל תיק האשראי בכללותו.

העקרונות המנחים של מדיניות הבנק בתחום האשראי:

- שמירה על מנהל תקין: כללי האתיקה, הוגנות, גילוי נאות ושקיפות ובכלל זה עמידה בהוראות הרגולציה.
- מיקוד החשיפות בפעילויות לגביהן קיימת בבנק המומחיות הנדרשת לאמידה וניהול של הסיכונים הגלומים בהן.
- חלוקת הטיפול בלקוחות בין קווי עסקים בהתאם למאפיינים שונים.
- קיום הפרדה בין היחידה הנוטלת סיכון לבין יחידה עצמאית המבצעת בקרה על הסיכון ועל ניהול הסיכון.
- כל גורם בבנק היוצר חשיפה לסיכון אשראי, מחויב להיות מודע לסיכונים בתחום פעילותו ואחראי לניהולם השוטף, בכלל זה, בתחום הציות.
- ראייה כוללת של הלקוח/קבוצה כולל רמת סיכון האשראי בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 313.
- ביצוע מעקב שוטף ותקופתי אחר חשיפות האשראי במטרה לזהות חולשות, מוקדם ככל שניתן, ולהיערך בהתאם.
- הערכת סיכון האשראי בצורה כמותית, תוך קביעת דירוג סיכון פנימי לכל לקוח.
- קביעת מגבלות כמותיות פנימיות וניהול מעקב שוטף אחר העמידה בהן.
- קביעת מתווה היוצר הבחנה בין סוגי פעילויות וענפי משק במסגרתו מוגדרות קטגוריות על פי רמות סיכון שונות.
- קביעת כללי החיתום כוללת, בין היתר:
- מאפיינים נדרשים מלווה לצורך אישור אשראי ובכלל זה: הערכת כושר החזר, דירוג אשראי פנימי, ניסיון עסקי, נתונים כספיים ותנאים שונים שעל בסיסם יסכים הבנק להעמיד אשראי (כגון: שיעור מימון, סכום חשיפה מירבי לחשיפה וביטחונות מקובלים) ובמקרים הרלוונטיים מידע ממאגר אשראי.
- מדרג סמכויות אשראי הכולל גם הגדרת סמכויות לאישורים חריגים, לרבות מרכיב התמחור.
- העוסקים בתחום האשראי עוברים הכשרות והדרכות בתחום האשראי.

במהלך שנת 2020 בוצעו התאמות בניהול סיכון האשראי ובתאבון הסיכון ונקבעו מעת לעת הוראות שעה למדיניות האשראי. לא חלו שינויים מהותיים בשנת 2020 במבנה הממשל התאגידי הקשור לסיכון אשראי.

מדיניות האשראי בחברות הבנות

מסמך מדיניות האשראי של הבנק מהווה נדבך מרכזי בניהול האשראי בבנק ובבנה על בסיס תיאכון הסיכון של קבוצת לאומי בתחום האשראי. בנוסף קיים מסמך מדיניות האשראי הקבוצתית, המהווה מסמך "על" ומתווה את עקרונות העל למסגרת המדיניות של הבנק בארץ ובשלוחות הבנק בחו"ל. מדיניות זו מושתתת בעיקרה על מדיניות הבנק בארץ. ככל אחת משלוחות הבנק בחו"ל קיים מסמך מדיניות אשראי המבוסס על עקרונות העל במסמך המדיניות הקבוצתית, והמאשרת על ידי הדירקטוריון של חברת הבת. מסמכי המדיניות נסקרים גם על ידי החטיבה לניהול סיכונים בארץ, תוך בחינת התאמתם למדיניות הקבוצתית. כמו בחברת האם, גם בשלוחות בחו"ל מבוססת מדיניות האשראי על עקרונות מנחים לחיתום וניהול האשראי של הלקוח הבודד ולקביעת מגבלות וניהול הסגמנטים ברמה האגרגטיבית.

מבנה הממשל התאגידי ואחריות ניהול סיכונים אשראי

בנוסף למידע אודות מבנה הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק המתואר בפרק "מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו", להלן מידע נוסף בנוגע לניהול סיכון האשראי:

תהליך הבקרה וניהול סיכונים האשראי מבוצע על ידי שלושה "קווי הגנה" נפרדים.

קו ההגנה הראשון - קווי העסקים

בקו ההגנה הראשון פועלות היחידות העסקיות בקווי העסקים השונים ויחידות ייעודיות המטפלות בניהול סיכונים אשראי ביחידה העסקית, לרבות יחידות ייעודיות ללווים בקשיים (מרכזי "חובות בעיתיים" הכפופים לחטיבה הבנקאית ואגף אשראים מיוחדים הכפוף לחטיבה העסקית).

קו ההגנה השני - החטיבה לניהול הסיכונים וחטיבת החשבונאות.

• **בחטיבה לניהול הסיכונים פועלות שלוש יחידות המרכזות את הטיפול בסיכונים אשראי בהתאם לתחום האחריות המוגדר להן:**

1. **מערך סיכונים אשראי** - נושא באחריות כוללת בהתאם לדרישות הרגולטוריות לעניין הבחינה הפרטנית (העסקה הבודדת) לרבות סיווגי אשראי והפרשות, ועוגן מקצועי לטיפול בהיבטים רוחביים של מדיניות וניהול סיכונים אשראי (גיבוש מדיניות האשראי ובכלל זה, סמכויות אשראי, קביעת מגבלות פנימיות, בקרת אשראי, ניתוח הסיכונים בתיק האשראי בראייה קבוצתית ודיווח רבעוני שוטף להנהלת הבנק ולדירקטוריון הבנק, פיקוח ובקרה על ניהול סיכון האשראי בשלוחות חו"ל וביצוע תרחישי קיצון באשראי).

2. **אגף סיכונים מודלים** ו-ERM - נושא באחריות הכוללת לתיקופם של המודלים הפנימיים לדירוג סיכונים האשראי בבנק ובחברות הבנות.

3. **מערך הציות** - מהווה עוגן מקצועי לקביעת המתווה לבחינת היבטי ציות הקשורים לסיכונים אשראי ועיגונם במדיניות האשראי ובהתייחסות הנדרשת במצגים לוועדת אשראי.

חטיבת החשבונאות - משמשת כעוגן מקצועי להבנה וניתוח של חידושים והבהרות רגולטוריות רלוונטיות. במסגרת זו במקרים מורכבים משמשת כמקור ידע מקצועי לגיבוש החלטות בתחום ההפרשות והסיווגים.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית

הביקורת הפנימית מבצעת ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום ההנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

כלים לניהול סיכון אשראי - מערכות למדידת סיכונים

בניהול סיכון האשראי נעשה שימוש במודלים כמותיים לדירוג פנימי של סיכון הלווים ולהערכה ומעקב אחר הסיכון ברמת התיק. הדירוג הפנימי של הלווים הינו נדבך מרכזי בתהליך קבלת החלטות באשראי ובמעקב אחר איכותו לאורך זמן.

שני כלים עיקריים משמשים את הבנק באמידת הדירוג הפנימי של הלווים:

- מערכת דירוג המיועדת ללקוחות קמעונאיים (לרבות הלוואות לדירוג) המבוססת בין השאר על מאפייני פעילות הלקוח בחשבון לאורך זמן.
- מערכת דירוג המיועדת ללווים עסקיים-מסחריים המבוססת על שאלוני מומחה מובנים.

המודלים שעל פיהם מבוצע הדירוג במערכות הנ"ל מנוטרים באופן שוטף ומתוקפים.

הסיכון ברמת התיק הכולל של הקבוצה מנוטר על ידי מערך סיכונים אשראי. דוח חשיפות מרכז הכולל מגמות ושינויים ופרוט עמידה במגבלות פנימיות ורגולטוריות מובא לדיון בפני הנהלת הבנק, ועדת האשראי של הדירקטוריון וועדת הסיכונים של הדירקטוריון. הנ"ל בנוסף לניתוחים שונים נוספים של סגמנטים בתיק האשראי וביצוע תרחישי קיצון.

השפעת משבר הקורונה

משבר הקורונה הינו אירוע משמעותי מתמשך המשבש את הפעילות העסקית והכלכלית ומלווה בחוסר וודאות משמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו. השלכות המשבר על הכלכלה העולמית והמקומית הינן משמעותיות, ומלוות בירידה ניכרת של התוצר הגלובלי בשנת 2020 ובראשית שנת 2021, ובהתאם לכך תתכן גם השפעה מהותית על עסקי הבנק.

במשק עם שיעורי תחלואה גבוהים, דרך ההתמודדות עם הנגיף כוללת הקפדה על כללי ריחוק חברתי, לרבות סגרים, דבר אשר ממשיך ומשבש את הפעילות הכלכלית התקינה. ככל שתהליך ההתחסנות בישראל ימשיך ויתקדם בהצלחה, תוך כדי השגת התחסנות וחסניות טבעית של רוב גדול מהאוכלוסייה, האפשרות להמשיך ולפתוח פעילויות שונות במשק תגבר וזאת תוך כדי היווצרות מצב של חזרה מהירה יחסית של ביקושים לשוק כתוצאה מהשיפור הצפוי במצבם של משקי הבית. בהיעדר שליטה במצב התחלואה משבר הקורונה בהיבטיו הכלכליים והרפואיים עלול להימשך עוד פרק זמן.

בשים לב לאופיו הייחודי של המשבר ההשפעות השליליות שלו הינן בלתי אחידות ומוגדשות יותר בענפים המושפעים באופן ישיר מההגבלות על הפעילות, בראשן מגבלת ההתקהלות והריחוק החברתי. קיימים ענפים במעגל הפגיעה הראשון בהם נגרמה פגיעה משמעותית דוגמת: תיירות, תעופה, תרבות ובידור ושירותי אוכל, וכן השפעות עקיפות משמעותיות על מכלול רחב של ענפים בתחומי המסחר והשירותים וכן נדל"ן שאיננו למגורים.

התכניות הממשלתיות לסיוע בגין משבר הקורונה תמכו במצבם הכלכלי של משקי הבית. עם זאת השלכות הצעדים המגבילים והסגרים מכבידים על שוק העבודה ומצב התעסוקה. מניסיון העבר לפרמטר זה עלולה להיות השפעה שלילית על תיק האשראי למשקי הבית.

לאור אופיו המתמשך של המשבר, טרם ניתן לאמוד את עוצמת הפגיעה בתיק האשראי של הבנק. הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות השליליות באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים.

כמו כן, לאור העלייה ברמת הסיכון, חודדו דגשים בהעמדת אשראי בתקופת המשבר ומתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר מוקדי סיכון והתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות לכשיידרש. לצד זאת בוחן הבנק את הדרכים למתן סיוע ללקוחותיו שנקלעו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר. במסגרת זו מובאות בחשבון השפעות המשבר ונעשית בחינה מעמיקה של הלקוחות נוכח המשבר.

כחלק ממאמציו של הבנק לתמוך בצרכי לקוחותיו ולצלוח את המשבר, העמיד הבנק אשראי ללקוחותיו באמצעות הקרנות בערבות מדינה לאשראי לעסקים ואישר בקשות לשינוי בתנאי הלוואות של לקוחות משקי הבית ולקוחות עסקיים שנקלעו למשבר זמני.

בעקבות המשבר גדלו ההוצאות להפסדי אשראי והסתכמו בשנת 2020 בסך של 2,552 מיליון ש"ח. עיקר הגידול הינו בהפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי.

ההפרשה להפסדי אשראי של הבנק מייצגת את אומדני הבנק. הפרשה זו מהווה אומדן המבוסס על שיקול דעת משמעותי שהופעל בתקופה המדווחת בסביבה משתנה המאופיינת בחוסר וודאות חריג.

תהליך ההפרשה כולל שלושה שלבים מרכזיים, אשר הותאמו לנסיבות המשבר:

- זיהוי ואיתור לווים בעלי אינדיקטורים שליליים, לרבות לווים אשר נפגעו ממשבר הקורונה, או פועלים בענפי משק אשר חשופים יותר להשפעות השליליות של המשבר. הבנק שם דגש רב על תהליכי חיתום אשראי קפדניים ופעילויות הניטור והליווי על מנת להבין את התפתחות הסיכונים הגלומים בתיק האשראי, להיערך מבעוד מועד ולבצע התאמות נדרשות. בתוך כך, עורך הבנק בחינה זהירה של הצורך להחמיר את דירוג הסיכון והסיווג של חובות שעלולים להיות מושפעים לרעה מהמשבר.
- ביצוע הוצאות להפסדי אשראי ביחס לחובות פגומים ברמה הפרטנית (Individual).
- ביצוע הפרשות המבטאות את ההפסד הצפוי לבנק ברמה הקבוצתית (Collective). במסגרת זו, מתבסס הבנק על מידע הקיים בידי, כגון: היקף המחיקות, פרופיל הסיכון של ענף המשק, סיווג החוב, תאבון הסיכון, תנאי הכלכלה וכיו"ב. לאורך שנת 2020, הושם דגש על השינוי במאפייני הסיכון של הלקוחות ושל ענפי המשק השונים ובהערכות הכלכליות, בהתייחס, בין היתר, לשיעור האבטלה והצמיחה. החמרה בכל אחד מפרמטרים אלה צפויה להביא להגדלת ההפרשה להפסדי אשראי. שיעור האבטלה על פי הגדרה רחבה של הלמ"ס (ההגדרה הרגילה בתוספת הנעדרים זמנית בשל חל"ת וירידה בשיעור ההשתתפות) הסתכם בחודש דצמבר 2020 בכ-16.3%. שיעור הצמיחה היה בשנת 2020 שלילי כאשר התמ"ג ירד בכ-2.4%, שיעור ירידה מתון ביחס לתחזיות הגופים השונים, ציבוריים ופרטיים, שניתנו במהלך השנה. זאת ועוד, בתהליך גיבוש אומדני ההפרשה משולבת בחינה של מצב הלקוחות אשר נפגעו מהמשבר במישורו, או הפועלים בענפי משק אשר חשופים יותר להשפעות השליליות של המשבר, כגון תעופה, תיירות, הארחה, הסעדה, בילוי ופנאי ואנרגיה. במסגרת זו, גובש מנגנון לבחינה ולמיפוי של קבוצות סיכון לפי מידת עוצמת פגיעתן מהמשבר מחד, ולפי מידת סיכויי ההתאוששות שלהן, מאידך. בשלב הבא, נאמדה האפשרות שחלק מסוים מלקוחות אלה יחוו הידרדרות במצבם הכספי עד כדי סיווגים בסיווג בעייתי או קרות אירוע הפסד. מנגנון זה כולל שורה של משתנים שונים שהתוספו לתהליך ההפרשה השגרתי המתואר לעיל כגון: דירוגי סיכון והסתברויות לכשל אשראי, הנחות בדבר הפסד בהינתן כשל אשראי, הערכות בדבר היקף הלקוחות שנפגעו מהמשבר באופן שעלול

להביא לעליית סיכון האשראי בגינם, הערכות בדבר מצב הפיגורים וכיוצא באלה. במסגרת זו חושבו מספר תרחישים המייצגים נסיבות ומצבים אשר לדעת ההנהלה הינם במנעד הסיכור, להם יוחסו משקלות לצורך כימות האומדן הטוב ביותר. יודגש כי בעטייה של אי הוודאות הרבה האופפת את הנסיבות הנוכחיות - ובהתאם - הקושי הקיים בזיהוי, הכרה ומדידה של הפסדי האשראי, אומדן הפסדי האשראי בצל המשבר הינו תוצאה של הנחות והערכות אשר בשלב זה קשה עד מאד לקבוע את סבירותן. קושי זה מתגבר על רקע פעולות למיתון השפעות המשבר אשר עשויות לטשטש את השלכותיו על סיכון האשראי של הלקוחות, כגון דחיות תשלומים ותכניות הסיוע הממשלתי.

נוכח ההשתנות התכופה בתנאים הכלכליים והמשקיים, כחן הבנק במהלך שנת 2020 את הפרמטרים המרכזיים בתהליך ההפרשה וביצע את העדכונים שנמצאו מתאימים. עם זאת, שינויים נוספים בהערכות, באומדנים ובתחזיות של ההנהלה יכולים להשפיע באופן משמעותי על ההפרשה להפסדי אשראי.

הערכות ותחזיות כלכליות ואחרות באשר למשך המשבר וחומרתו עלולות להשתנות באופן תכוף ומשמעותי, ולפיכך נתונות בחוסר וודאות גבוה. משכך, קשה להעריך או לצפות כיצד ישתנה מצב הלקוחות והתנהגותם.

קשה להעריך כיצד שינויים פוטנציאליים במשתנה כלשהו עלולים להשפיע על ההפרשה להפסדי אשראי בכללותה, הואיל וההנהלה מתחשבת במנעד רחב של גורמים, מדדים ואינדיקטורים בתהליך גיבוש האומדן. ייתכן ששינויים במשתנים אלה לא יחולו באותו שיעור, או לא יהיו עקביים בהשפעתם על הרכיבים השונים של תיק האשראי. יתר על כן, שינויים עתידיים באומדן ההפרשה להפסדי אשראי יכולים לנבוע מגורמים שונים ומגוונים, כגון שינויים ביתרות האשראי, תמהיל האשראי הענפי, איכות הלווים, מחיקות, סיווגים חשבונאיים וכיוצא באלה.

למרות האמור לעיל, על מנת להמחיש את רגישות ההפרשה וכדי לבחון את ההשפעה האלטרנטיבית של הנחות והערכות אחרות, השתמש הבנק בתרחישים השונים אשר גובשו לצורך בסיס האומדן, והשווה אותם ליתרת ההפרשה שהוכרה במועד המאזן וכומתה על בסיס הקצאת משקלות לתרחישים אלה. במסגרת זו, הניח הבנק שבתרחיש אופטימי היקף הלקוחות החשופים למשבר אשר יחוו הידרדרות שתביא להחמרת סיווגם ו/או שיעור ההפרשה בגינם יהיה נמוך יותר ביחס לאומדנים בתרחיש הבסיס וזאת בהתבסס על שורה של משתנים שונים כמתואר לעיל, נסיבות שעשויות להיות מלוות ברמת אבטלה נמוכה מזו הקיימת בהערכות הבסיס לצד צמיחה בשיעור גבוה יותר מזה שבהערכות הבסיס. מאידך, הניח הבנק באופן אלטרנטיבי כי בתרחיש פסימי היקף הלקוחות החשופים למשבר אשר יחוו הידרדרות שתביא להחמרת סיווגם ו/או שיעור ההפרשה בגינם יהיה גבוה יותר ביחס לאומדנים בתרחיש הבסיס בהתבסס על משתנים שונים כמתואר לעיל, נסיבות שעלולות להיות מלוות בשיעור אבטלה על פי הגדרתו הרחבה, אשר יוותר ברמה דו ספרתית במוצע שנתי, לצד שיעור צמיחה נמוך יותר ביחס להערכות הבסיס, אשר יותיר את התוצר ברמה נמוכה מזו שהייתה טרום המשבר. הבנק השווה את תוצאות שני התרחישים האלטרנטיביים המתוארים לעיל ליתרת ההפרשה להפסדי אשראי שהוכרה בדוחותיו הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020. מבלי להתחשב בהשפעות של קיזוז או קורלציה, ההשפעה של האמור לעיל, באופן היפותטי, עשויה להביא להקטנת ההפרשה להפסדי אשראי בכ-0.5 מיליארד ש"ח, או עלולה להביא להגדלתה בכ-0.3 מיליארד ש"ח.

ניתוח זה הינו סובייקטיבי במידה גבוהה ואינו מיועד, או מתיימר, להעריך שינויים עתידיים בהפרשה להפסדי אשראי מסיבות רבות, ביניהן:

- השפעות השינויים עלולות שלא להתנהג באופן ליניארי.
- קיימים קשרי גומלין, אשר עשויים להיות מהותיים, בין השינויים.
- המשבר השפיע על תחומים רבים במהירות, בעוצמה ובדפוס שלא נראו באחרונה בהיסטוריה, ולכן חוסר הוודאות מעיב על כל תהליך אמידה.
- שינויים משמעותיים בחומרת המשבר ובמשכו, ההשפעות של תמיכה ממשלתית, התפתחויות במישור הבריאותי ומהירות ההתאוששות יכולים להשפיע באופן משמעותי על אומדני ההפרשה, ללא קשר לרגישויות שהומחשו לעיל.
- קיום הפגיעה הכלכלית ויכולת הלקוח להתמודד עמה תלויים בגורמים רבים אשר אינם ברורים בשלב זה כל צרכם, ובכללם מהירות החזרה לשגרה, הצלחת מבצעי ההתחסנות, יכולת עסקים ומשקי בית להתמודד ולהסתגל באמצעות שינוי דפוסי פעילות והתנהגות, תמיכת הממשלה, פעולות בנק ישראל וכיוצא באלה.

הבנק סבור שהאומדן הקיים הינו נאות במועד הדיווח. הואיל ושיקול דעת משמעותי הופעל במסגרת ניתוח זה, ייתכן שאחרים אשר יבצעו ניתוחים דומים יגיעו למסקנות שונות.

יובהר כי חוסר הוודאות לגבי אופן התפתחות המשבר והשלכותיו על הכלכלה הריאלית עדיין גבוהים, כך שההפרשה יכול שתשתנה - תגדל או תקטן - בעתיד בסכומים מהותיים בהתאם להתפתחויות ובעטיו של חוסר הוודאות כמתואר לעיל.

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה

הבנק יישם את הנחיות בנק ישראל כדלקמן: הנחיה מיום 21 באפריל 2020 בנושא דגשים פיקוחיים לגבי טיפול בחובות ודיווח לציבור, מיום 11 באוקטובר 2020 בנושא אירוע נגיף הקורונה - דגשים פיקוחיים לשינויים נוספים בתנאי הלוואה ומיום 3 בדצמבר 2020 ו-17 בדצמבר 2020 בנושא משבר נגיף הקורונה - דגשים בנושא המתווה הנוסף לדחיית תשלומים ומשבר נגיף הקורונה - דגשים בנושא המתווה הנוסף לדחיית תשלומים לעסקים קטנים, בהתאמה.

הבנק אימץ את המתווים האחידים לדחיית תשלומי הלוואות שגובשו על ידי בנק ישראל אשר עודכנו והורחבו מיום 7 במאי 2020, מיום 13 ביולי 2020 ומיום 29 בספטמבר 2020 ופעל על פי הנחיות המתווים הנ"ל לאישור בקשות של אנשים פרטיים ולקוחות עסקיים לשינוי בתנאי הלוואותיהם בעיקר באמצעות דחיית תשלומים. על פי המתווה המקיף המעודכן מיום 29 בספטמבר 2020 התקופה להגשת הבקשה לדחיית תשלומי הלוואות הוארכה עד לתאריך 31 בדצמבר 2020. הארכת התקופה כללה את כל סוגי ההלוואות: משכנתאות, אשראי צרכני ואשראי לעסקים.

ככלל, דחיית התשלומים ניתנה ללווים שערכ המשבר שילמו את ההלוואות כסדרן ושנקלעו למשבר זמני עקב נגיף הקורונה, כשלהערכת הבנק צפוי כי יצלחו את המשבר. ביחס להלוואות צרכניות עד 100 אלף ש"ח הנחיות בנק ישראל כללו גם מרכיב דחיה ללא שיקול דעת הבנק.

בנוסף, ביום 30 בנובמבר 2020 אימץ הבנק את המתווה האחיד הנוסף לדחיית תשלומי משכנתאות והלוואות צרכניות וביום 10 בדצמבר 2020 אימץ הבנק את המתווה האחיד למתן סיוע לעסקים קטנים וזעירים¹ בפירעון הלוואות.

המתווה החדש לדחיית תשלומי משכנתאות והלוואות צרכניות מיום 30 בנובמבר 2020 נועד לסייע ללקוחות שנפגעו משמעותית מהשלכות המשבר ושעומדים במספר תנאים מצטברים². לקוחות אלו יוכלו לפנות לבנק (ולא שיקול דעת הבנק) בבקשה לפעול לפי המתווה האחיד החדש באופן שיביא להפחתה משמעותית בהחזרי ההלוואות שלהם לתקופות זמן ממושכות מוגדרות. מתווה זה נכנס לתוקפו ביום 1 בינואר 2021.

המתווה החדש למתן סיוע לעסקים קטנים וזעירים³ בדצמבר 2020 מאפשר לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו משמעותית מהמשבר ושעומדים במספר תנאים מצטברים³, לפנות לבנק בבקשה לדחות ללא שיקול דעת הבנק את רכיב הקרן בהלוואה. בהלוואות עד 500 אלף ש"ח לתקופה של עד שנה (לבחירת הלקוח) ובהלוואות מעל 500 אלף ש"ח לתקופה של עד חצי שנה (לבחירת הלקוח). מתווה זה נכנס לתוקפו ביום 1 בינואר 2021.

אישור הבקשות לדחיית תשלומים בהלוואות ב 2020 בהתאם למתווים האחידים לעיל, התבסס על מתווים שגובשו על ידי קווי העסקים בשיתוף החטיבה לחשבונאות והחטיבה לניהול סיכונים אשר הותאמו למאפייני קווי העסקים ולמאפייני הסיכון של הלקוחות (לרבות: לקוחות בפיגור מעל 30 יום, לקוחות ברשימות מעקב ולקוחות מסווגים) ובכלל זה עדכניות דרוג הלווים ובחינת נאותות הסיווג בהתאם לכללי הבנק והרגולציה.

תהליך האישור לווה בהגדרת מתווה סמכויות ייעודי.

החלק הארי של יתרות החוב הרשומות של ההלוואות שאושרו בגיבן דחיות נכון למועד הדוח ושעדיין נמצאים בתקופת הדחיה הוא בין שלושה עד שישה חודשים, בהתייחס לאשראי צרכני ואשראי עסקי, הדחיה נעשתה במתכונת של הארכת תקופת הלוואה במנגנון של דחיית תשלום הקרן.

בהלוואות לדיור מרבית דחיות התשלומים ניתנו במתכונת של גרייס מלא (קרן וריבית), כאשר התשלומים הנדחים, בתוספת ריבית והפרשי הצמדה, נפרסו על יתרת תקופת המשכנתא.

הרוב המכריע של מבקשי הדחיות נענה בחיוב.

הבנק עוקב אחר כלל לקוחותיו ובכלל זה גם אחר אוכלוסיית הלקוחות אשר דחו תשלומי הלוואה על מנת לזהות במועד כל התדרדרות באשראי לרבות חשיפה פוטנציאלית להפסד. זאת הן במסגרת תהליכי הניטור והאיתור של הלקוחות ברשימות המעקב השוטפות של הבנק והן במסגרת ניטור ייעודי לזיהוי לקוחות בעלי פוטנציאל פגיעה גבוה יותר מהמשבר.

מתוך סך המשכנתאות שהוקפאו שעדיין קיימת בגיבן יתרת חוב ל-31 בדצמבר 2020 כ-63% חזרו לשלם כרגיל.

¹ עסק קטן - מחזור פעילות 50-10 מיליון ש"ח. עסק זעיר - מחזור פעילות עד 10 מיליון ש"ח.

² תנאים מצטברים: לקוחות שההלוואות שלהם נמצאות בסטטוס דחיה נכון ליום תחילת המתווה הנוסף, שנכון ל-28 בפברואר 2020, הכנסת משק הבית שלהם אינה עולה על 20,000 נטו ושקיימת פגיעה בהכנסתם בשיעור של 40% ומעלה.

³ ההלוואה נמצאת בסטטוס דחיה נכון ל-31 בדצמבר 2020, מחזור המכירות של העסק ירד בלפחות 25% במשך שלושה חודשים (לא רציפים בהכרח), במהלך מרס-דצמבר 2020, ביחס לתקופה המקבילה אשתקד.

פרטים בדבר יתרת החובות בישראל^א, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה החל מיום 1 במרץ 2020 ועד ליום 31 בדצמבר 2020, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי בעקבות הדחיה

פירוט נוסף של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים לפי משך תקופת דחיית התשלומים ^ב		פירוט נוסף של יתרת האשראי לציבור בגינו נדחו תשלומים		פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים		חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים נכון למועד הדיווח ^ב		חובות לא בעייתיים		חובות לא בעייתיים	
מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	יתרת אשראי לציבור	יתר מ-6 חודשים	יתר מ-3 חודשים ועד 6 חודשים	סך הכל חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות כדירוג ביצוע אשראי	חובות שאינם כדירוג ביצוע אשראי	סכום התשלומים שנדחו בפועל	מספר הלוואות ^ג	יתרת בגינו נדחו תשלומים	מז: כפיגור של 30 ימים או יותר
-	1,027	1	386	514	355	-	159	174	75	44	688
15	2,325	74	119	312	266	-	46	33	24	123	345
46	7,145	680	1,262	2,318	2,050	7	261	98	308	14,631	2,416
21	1,608	416	786	1,475	1,237	1	237	37	232	30,928	1,512
142	12,844	5,488	2,391	8,115	2,364	154	5,597	104	505	17,929	8,219
224	24,949	6,659	4,944	12,734	6,272	162	6,300	446 ^ד	1,144	63,655	13,180
125	21,690	4,142	11,314	17,112	12,009	258	4,845	585	1,194	83,088	17,697

- (א) חובות אשר בוצעו לגביהם דחיות תשלומים בחברות בנות בחו"ל, הינם לפי מתווים מקומיים והיתרה בגינם אינה מהותית.
- (ב) נכון ליום 31 בינואר 2021 הסתכמה יתרת האשראי בגינו נדחו תשלומים לסך של כ-7,584 מיליון ש"ח ויתרת התשלומים שנדחו בפועל הסתכמה לסך של כ-682 מיליון ש"ח.
- (ג) תקופת דחיית התשלומים הינה התקופה המצטברת של דחיות שניתנו לחוב מתחילת ההתמודדות עם נגיף הקורונה ואינה כוללת דחיה אשר לה הלווה זכאי לפי כל דין.
- (ד) מזה: סווגו כחובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית בסך 205 מיליון ש"ח.
- (ה) מספר הלוואות מוצג ביחידות.
- עד ליום 31 בינואר 2021, לאומי הקפיא תשלומים שוטפים של הלוואות לעסקים קטנים וזעירים בהיקף של כ-1.2 מיליארד ש"ח. מתוכם, כ-170 מיליון ש"ח בלבד עדיין נמצאים בסטטוס הקפאת תשלומים.
- עד ליום 31 בינואר 2021, לאומי הקפיא תשלומים שוטפים של החזרי משכנתאות בהיקף של כ-0.9 מיליארד ש"ח. מתוכם, כ-360 מיליון ש"ח בלבד עדיין נמצאים בסטטוס הקפאת תשלומים.
- בנפרד מהמתווה האחיד הנ"ל, החל מחודש אוגוסט 2020 הבנק מאפשר בתנאים מסוימים, ללקוחות אשר שילמו את הלוואות הדיור שלהם כסידור, לקבל דחיה של תשלום קרן הלוואה (גרייס חלקי) לתקופה של עד שנתיים.

הלוואות בערבות מדינה

על רקע התפרצות נגיף הקורונה, הבנק חתם על הסכמים עם המדינה (שעודכנו מעת לעת) להעמדת הלוואות בערבות מדינה במסגרת "קרנות קורונה", שייעודן סיוע לעסקים (קטנים, בינוניים וגדולים), שנקלעו לקשיים תזרימיים כתוצאה ממשבר נגיף הקורונה. תנאי הלוואות נקבעו על ידי משרד האוצר והם אחידים לכל סוגי הלוואות.

כספי הקרנות מיועדים להעמדת הלוואות למימון פערי תזרים לעסקים.

בקרנות קורונה קיימים מספר מסלולי הלוואה: מסלול כללי, מסלול בסיכון מוגבר ומסלול בקרן לעסקים גדולים

- מסלול כללי - סכום הלוואה מקסימלי עד 40% מהמחזור השנתי, אך לא יותר מ-20 מיליון ש"ח.
- מסלול בסיכון מוגבר (החל מ-21 ביוני 2020) - סכום הלוואה מקסימלי עד 40% מהמחזור השנתי, אך לא יותר מ-20 מיליון ש"ח.
- במסלולים הנ"ל עסק חדש יהיה זכאי לקבל הלוואה בסכום שלא יעלה על 16% מההוצאות המצטברות של העסק או 0.5 מיליון ש"ח, הגבוה מביניהם.
- מסלול בקרן לעסקים גדולים - סכום הלוואה מקסימלי עד 8% מהמכירות, ולא יותר מ-100 מיליון ש"ח, הנמוך מביניהם.
- בחברות היי טק: 8% מהמחזור או 8% מסך ההוצאות, למעט הוצאות מימון, לפי הגבוה מבין השניים, אך לא יותר מ-100 מיליון ש"ח. תקופת האשראי: בכל המסלולים שנה עד 10 שנים (להלוואות חדשות בלבד), דחיית תשלומי הקרן עד 6 חודשים בהלוואות עד שנתיים. בהלוואות מעל שנתיים ניתן לתת גרייס של 12 חודשים. בהלוואות קיימות בהן הסתיימה תקופת הגרייס ניתן יהיה לדון בהארכת תקופת הגרייס על מרכיב קרן הלוואה לתקופה נוספת של עד 12 חודשים. במסלול הכללי ובסיכון מוגבר בשנה הראשונה הריבית על הגרייס משולמת על ידי המדינה.

בטחונות לקוח: עד 5% מגובה הלוואה המאושרת.

הסיכון באשראי זה מגודר על ידי המדינה על פי השיעורים הספציפיים הבאים:

1. במסלול הכללי: עד 85% באשראי ספציפי ולא יותר מ-15% לכלל התיק.
  2. במסלול בסיכון מוגבר: עד 95% באשראי ספציפי ולא יותר מ-60% לכלל התיק (מיועד לעסקים שנפגעו באופן משמעותי ממשבר הקורונה, לפי מבחנים שקבע משרד האוצר).
  3. במסלול לעסקים גדולים: עד 75% בהלוואה הבודדת ולא יותר מ-12% לכלל התיק.
- קבלת ערבות המדינה סייעה לכנק לתמוך בצרכי לקוחותינו ותרמה באופן חיובי לאיכות תיק האשראי של הבנק.

מידע בדבר אשראי שניתן בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם משבר נגיף הקורונה ליום 31 בדצמבר 2020

יטרת חוב רשומה ליום 31 בדצמבר 2020	סיווג לקוח
במיליוני ש"ח	עסקים קטנים וזעירים
3,807	עסקים בינוניים,
1,595	עסקים גדולים
469	סך הכל
5,871	

הערות:

1. סיווג הלקוחות מבוסס על מגזרי פעילות - פיקוחיים.
  2. עד סמוך לפרסום הדוח העמיד הבנק במסגרת הקרן בערבות המדינה הלוואות לעסקים בסך של כ-6.2 מיליארד ש"ח. בנוסף, אישר הבנק הלוואות בסך של כ-0.2 מיליארד ש"ח שטרם נמשכו על ידי הלקוחות.
- למידע נוסף בנושא ראה פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

	א	ב	ג	ד
31 בדצמבר 2020				
	יתרות ברוטו ^(א)			
	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות נטו (א+ב+ג)
במיליוני ש"ח				
1	4,848	306,820	(5,293)	306,375
2	-	74,668	-	74,668
3	237	135,195	(422)	135,010
4	5,085	516,683	(5,715)	516,053
	חובות, למעט אגרות חוב			
	אגרות חוב			
	חשיפות חוץ מאזניות			
	סך הכל			

	א	ב	ג	ד
31 בדצמבר 2019				
	יתרות ברוטו ^(א)			
	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר	אחרים	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך	יתרות נטו (א+ב+ג)
במיליוני ש"ח				
1	3,511	295,377	(3,330)	295,558
2	5	68,421	(2)	68,424
3	343	123,552	(386)	123,509
4	3,859	487,350	(3,718)	487,491
	חובות, למעט אגרות חוב			
	אגרות חוב			
	חשיפות חוץ מאזניות			
	סך הכל			

(א) בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים, של פריטים מאזניים וחוץ מאזניים היוצרים חשיפה לסיכון אשראי לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2)

למידע בדבר יתרה ותנועה בחובות הפגומים ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדיסקוריון והנהלה וביאור 30 בדוח הכספי.

גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB)

הבנק מיישם את הוראות הדיווח לציבור בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי וההפרשה להפסדי אשראי. הטיפול בהוראות אלו מוסדר בנהלים ובהנחיות פרטניים לגורמים הרלוונטיים כאשר בסעיפים שלהלן מוצגים רק היבטים מרכזיים מסוימים בתחום זה בכל הקשור לסיווג החובות וקביעת ההפרשה להפסדי אשראי.

חוב פגום

חוב מסווג כפגום כאשר צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב, וזאת בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים, כגון: מצב הפיגור של החוב, מצבו הפיננסי וכושר הפירעון של הלווה, הערכת מקור ההחזר הראשוני של החוב, מצב הביטחונות, מצבם הפיננסי של הערבים ועוד. חוב מסווג כפגום בכל מקרה כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב וכן מצוי בהליכי גבייה. בנוסף, חוב פגום ייחשב גם חוב שתנאיו שונו בשל ארגון מחדש של חוב בעייתי אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור.

חשיפת אשראי חוץ מאזנית מסווג בסיווג פגום כאשר צפוי שההתחייבות בגין חוב זה תתמשם והחוב המאזני שיווצר ראוי להיות מסווג כפגום.

חוב כפיגור

מצב הפיגור של חוב נקבע בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים. להלן שלושה מצבי פיגור אפשריים:

1. פיגור בעקבות אי תשלום הלוואה כסדרה.
2. חריגה ממסגרת אשראי מאושרת ומדווחת בחשבון עו"ש.
3. מחזור נמוך - כל עוד לא נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים לכיסוי החוב תוך תקופה שהוגדרה, גם אם החוב נמצא בתוך מסגרת האשראי.

כללים לסיווג חובות בהתאם למספר ימי הפיגור:

- חוב הנבחן פרטנית ונמצא בפיגור של 90 ימים ויותר יסווג כחוב פגום, למעט אם הוא מובטח היטב ובתהליכי גבייה.
- חוב הנבחן קבוצתי יסווג בהתאם לכללים הבאים:
- חוב בהשגחה מיוחדת - חוב הנמצא בפיגור של 70-89 יום, או בהתאם לתסמינים שליליים מסוימים שמוגדרים ומופעלים מיכונית.
- חוב נחות - חוב הנמצא בפיגור של 90-149 ימים, או בהתאם לתסמינים שליליים מסוימים שמוגדרים ומופעלים מיכונית.
- חוב בפיגור של 150 ימים או יותר - יופרש במלואו וימחק חשבונאית.

חשיפות אשראי בפיגור של מעל 90 יום אשר אינן נחשבות כפגומות

בהתאם להוראת בנק ישראל במצבים המפורטים להלן חשיפות אשראי בפיגור של מעל 90 יום אינן נחשבות כאשראי פגום:

- אשראי אשר נבחן על בסיס קבוצתי - יסווג כ"נחות" בפיגור של 90 יום ומעלה וימחק חשבונאית לאחר 150 ימי פיגור.
- הלוואות לדיור אשר הפרשה בגינן מחושבת לפי עומק פיגור.
- אשראי אשר נבחן על בסיס פרטי שהינו מובטח היטב ובתהליכי גבייה.

חוב בעייתי בארגון מחדש

חוב אשר פורמאלי עבר ארגון מחדש של חוב בעייתי מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של החייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב. לצורך קביעה האם הסדר חוב שבוצע על ידי הבנק מהווה ארגון מחדש של חוב בעייתי הבנק מבצע בחינה איכותית של מכלול התנאים של ההסדר והנסיבות במסגרתו הוא בוצע, וזאת במטרה לקבוע האם (1) החייב מצוי בקשיים פיננסיים ו-(2) במסגרת ההסדר הבנק העניק ויתור לחייב.

על אף האמור לעיל, לאור התפרצות נגיף הקורונה, ובהתאם להנחיות ספציפיות של הבנק ישראל אשר נועדו לעודד את הבנקים לסייע ללווים להתמודד עם ההשלכות השליליות של המשבר ולבצע דחיה של תשלומים ללא חובה אוטומטית של סיווג החובות כחובות בארגון מחדש של חוב בעייתי, הבנק ביצע את ההתאמות הנדרשות.

הבדלים בין הגדרת פיגור וכשל למטרות חשבונאיות ומטרות פיקוחיות

להלן ההבדלים בין הגדרת "פיגור" וחוב "פגום" למטרות חשבונאיות לבין הגדרת "הלוואות בפיגור" לצרכי מדידת הלימות ההון (מטרות פיקוחיות):

1. חוב מוגדר "בפיגור" למטרות חשבונאיות לאחר 30 ימי פיגור, כשלצורכי מדידת הלימות ההון "הלוואות בפיגור" יוגדרו כך לאחר 90 ימי פיגור;
2. חוב אשר אורגן מחדש וסווג כצובר ריבית, ייחשב חוב "פגום" למטרות חשבונאיות, כל עוד לא עבר "ארגון מחדש עוקב", כשלצורכי מדידת הלימות ההון חוב כאמור לא יוגדר "הלוואה בפיגור" (קרי יטופל כחוב "תקין");
3. אשראי חוץ מאזני יסווג כחוב בעייתי אם מימוש ההתחייבות התלויה הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות שיוכרו כתוצאה ממימוש ההתחייבות התלויה ראויים לסיווג כבעייתיים. לעומת זאת, חשיפות אשראי חוץ מאזני יסווגו כחשיפות בפיגור לצורכי הלימות הון באופן עקבי לסיווג החשיפות המאזניות של אותו לווה.

לפירוט מדדי סיכון האשראי ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדייקטוריון וההנהלה.

ירידת ערך ניירות ערך

הבנק כוחן בכל תקופת דיווח את הצורך ברישום הפסדים בגין ירידת ערך של ניירות הערך, בתיק הזמין למכירה ובתיק לפדיון, שאינה בעלת אופי זמני. הבחינה מתבצעת בהתקיים סממנים אשר יש בהם כדי להצביע על האפשרות שערכם של ניירות הערך נפגם. הקריטריונים לקביעה באם ירידת הערך הינה בעלת אופי שאינו זמני מפורטים בביאור 1 ט בדוח הכספי.

ההפרשה להפסדי אשראי

מתבצעת בהתאם לאחת השיטות המפורטות להלן:

- הפרשה פרטנית - לגבי כל חוב שיתרתו החוזית (ללא ניכוי: מחיקות חשבונאיות שלא כרוכות בויתור משפטי, ריבית שלא הוכרה, הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות) הינה 1 מיליון ש"ח או יותר וכל חוב אחר שזוהה לצורך בחינה פרטנית על ידי הבנק. בחלק מחברות הבנות שמאחדות הבחינה נעשית גם בסכומים נמוכים יותר.
- הפרשה קבוצתית - לגבי יתר החובות אשר לא עומדים בקריטריונים לבחינה פרטנית כאמור לעיל ולמעט הלוואות לדיור המטופלות בהתאם לשיטת עומק הפיגור.

למידע נוסף ראה ביאור 1 ח בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020.

סיכון אשראי לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2020									
סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ^(ז)	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הפסדי אשראי ^(ד)		
							הוצאות (הכנסות)	מחיקות	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבורי מסחרי									
2,514	2,360	116	2,512	2,137	116	40	4	(12)	(55)
506	504	2	478	234	2	-	-	-	(1)
26,086	25,216	511	25,678	16,279	511	281	147	105	(454)
62,099	61,643	350	62,026	28,846	350	137	145	25	(479)
33,769	32,926	525	33,654	29,440	525	332	100	(32)	(405)
6,523	6,436	87	6,343	3,119	87	31	3	(2)	(52)
31,491	30,407	1,000	31,177	24,765	1,000	467	157	35	(471)
4,410	3,829	366	4,396	3,936	366	265	147	20	(189)
6,652	5,896	689	6,618	5,597	689	226	180	32	(229)
4,724	4,433	224	4,417	2,846	224	208	137	10	(152)
33,751	33,739	12	23,645	19,352	12	4	51	(13)	(233)
11,632	11,047	339	11,618	7,871	339	139	248	46	(395)
10,581	10,417	130	10,561	8,577	130	32	109	18	(188)
234,738	228,853	4,351	223,123	152,999	4,351	2,162	1,428	232	(3,303)
93,455	87,028	748	93,455	90,228	748	26	174	6	(635)
43,115	40,745	654	43,107	25,796	654	336	271	136	(790)
371,308	356,626	5,753	359,685	269,023	5,753	2,524	1,873	374	(4,728)
3,863	3,863	-	1,640	1,631	-	-	1	-	(3)
42,646	42,646	-	9	9	-	-	-	-	-
417,817	403,135	5,753	361,334	270,663	5,753	2,524	1,874	374	(4,731)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 42,532,270,663.
- (ב) 99,294,457,753 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ג) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ד) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ה) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ז) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיר שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ח) כולל הלוואות לדיר, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ט) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,707 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

31 בדצמבר 2020

סיכון אשראי כולל ^(א)									
חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)									
הפסדי אשראי ^(ד)									
מזה: ¹									
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור מסחרי									
190	189	-	188	137	-	-	-	-	(2)
654	654	-	-	-	-	-	-	-	-
8,451	8,037	103	6,415	4,184	103	99	85	31	(89)
13,887	12,438	922	13,794	12,204	922	380	110	59	(303)
303	303	-	69	30	-	-	-	-	-
4,009	3,792	176	3,492	2,759	176	1	(3)	(2)	(34)
2,767	424	1,758	2,751	2,628	1,758	1,027	371	1	(383)
533	382	70	426	410	70	-	(1)	(1)	(5)
1,854	1,826	28	1,121	636	28	28	2	(9)	(25)
26,660	26,559	11	5,110	3,952	11	11	16	-	(32)
4,320	3,482	371	4,288	3,672	371	144	97	76	(95)
491	474	17	460	447	17	17	-	-	(13)
64,119	58,560	3,456	38,114	31,059	3,456	1,707	677	155	(981)
161	128	24	161	161	24	24	1	-	(1)
413	412	1	413	388	1	1	-	-	(2)
64,693	59,100	3,481	38,688	31,608	3,481	1,732	678	155	(984)
32,773	32,773	-	10,127	8,774	-	-	-	-	-
20,964	20,949	15	848	623	15	15	-	-	-
118,430	112,822	3,496	49,663	41,005	3,496	1,747	678	155	(984)
536,247	515,957	9,249	410,997	311,668	9,249	4,271	2,552	529	(5,715)

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 4,100,453,369, 10,680,226, 19,110 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לכיצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדירור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות כפיגור של 90 ימים או יותר.

31 בדצמבר 2019										
סיכון אשראי כוללי ^(א)										
חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)										
הפסדי אשראי ^(ד)										
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה:				סך הכל ^(ה)	דירוג ביצועי אשראי ^(ו)	סך הכל	במיליוני ש"ח
			פגום	בעייתי ^(ז)	חובות ^(ח)	סך הכל ^(ט)				
בגין פעילות לווים בישראל										
ציבור מסחרי										
(38)	2	9	44	100	1,883	2,256	100	2,145	2,260	חקלאות
(1)	1	1	-	1	487	699	1	755	756	כרייה וחציבה
(409)	189	89	388	640	16,257	24,698	640	24,029	24,938	תעשייה
(356)	24	29	118	294	23,782	52,642	294	52,222	52,689	בינוי ונדל"ן - בינוי ^(י)
(273)	(37)	(128)	331	436	27,097	30,778	436	30,401	30,837	בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן
(44)	(61)	(103)	27	109	3,036	5,008	109	4,956	5,065	אספקת משל ומים
(357)	210	235	433	777	25,303	29,956	776	29,343	30,151	מסחר
(58)	12	(4)	63	78	3,014	3,465	78	3,408	3,486	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
(82)	40	52	69	340	5,923	7,631	345	7,289	7,670	תחבורה ואחסנה
(24)	(23)	(29)	16	62	2,557	4,255	62	4,271	4,355	מידע ותקשורת
(168)	12	(6)	5	18	17,162	22,911	18	33,848	33,866	שירותים פיננסיים
(202)	52	96	122	239	8,086	11,606	239	11,385	11,624	שירותים עסקיים ואחרים
(94)	14	26	25	113	8,068	9,941	113	9,848	9,961	שירותים ציבוריים וקהילתיים
(2,106)	435	267	1,641	3,207	142,655	205,846	3,211	213,900	217,658	סך הכל מסחרי^(י)
(466)	29	22	-	830	84,213	86,786	830	85,491	86,786	אנשים פרטיים - הלוואות לדיר
(656)	111	135	311	628	27,677	44,387	629	42,077	44,393	אנשים פרטיים - אחר
(3,228)	575	424	1,952	4,665	254,545	337,019	4,670	341,468	348,837	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
(2)	-	(1)	-	-	2,167	2,196	-	4,153	4,153	בנקים בישראל
-	-	-	-	-	11	11	-	39,110	39,110	ממשלת ישראל
(3,230)	575	423	1,952	4,665	256,723	339,226	4,670	384,731	392,100	סך הכל פעילות בישראל

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 39,199,256,723.
- (ב) 171, 3,867, 92,140 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ג) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ד) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ה) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ז) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיר שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ח) כולל הלוואות לדיר, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ט) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,902 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

הפסדי אשראי ^(ד)		מזה:					דירוג ביצוע אשראי ^(ה)		סיכון אשראי כולל ^(א)	
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ^(ו)	חובות ^(ב)	סך הכל ¹	בעייתי ^(ו)	סך הכל	במיליוני ש"ח	
בגין פעילות לווים בחו"ל										
ציבור מסחרי										
					166	235	-	235	236	
(2)	-	-	-	-				235	236	
					-	-	-	350	350	
					-	-	-	350	350	
					157	6,390	157	7,419	7,681	
(39)	-	6	11	157	4,257	6,390	157	7,419	7,681	
					838	14,488	838	13,181	14,582	
(246)	19	114	560	838	11,962	14,488	838	13,181	14,582	
					28	88	-	309	309	
					28	88	-	309	309	
					31	4,510	31	4,516	4,737	
(31)	(14)	(12)	1	31	3,275	4,510	31	4,516	4,737	
					17	2,329	17	2,139	2,347	
(12)	-	3	-	17	2,289	2,329	17	2,139	2,347	
					1	196	1	280	281	
(1)	-	-	1	1	180	196	1	280	281	
					105	956	105	1,084	1,283	
(27)	40	22	88	105	441	956	105	1,084	1,283	
					13	4,342	13	26,340	26,368	
(22)	-	1	13	13	3,367	4,342	13	26,340	26,368	
					26	5,030	26	4,151	5,031	
(89)	48	40	244	521	4,371	5,030	26	4,151	5,031	
					26	401	26	367	417	
(15)	-	13	-	26	358	401	26	367	417	
					30,694	38,965	1,709	60,371	63,622	
(484)	93	187	918	1,709	30,694	38,965	1,709	60,371	63,622	
					208	208	-	199	208	
(1)	-	-	-	-	208	208	-	199	208	
					1	412	1	411	413	
(1)	(1)	(1)	1	1	359	412	1	411	413	
					1,710	39,585	1,710	60,981	64,243	
(486)	92	186	919	1,710	31,261	39,585	1,710	60,981	64,243	
					10,171	10,836	-	28,491	28,491	
					10,171	10,836	-	28,491	28,491	
					733	863	-	19,197	19,197	
					733	863	-	19,197	19,197	
					42,165	51,284	1,710	108,669	111,931	
(486)	92	186	919	1,710	42,165	51,284	1,710	108,669	111,931	
					6,375	390,510	6,380	493,400	504,031	
(3,716)	667	609	2,871	6,375	298,888	390,510	6,380	493,400	504,031	

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 42,038,42,165.

19,679,7,103,946 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

חשיפות אשראי לפי יתרת תקופה לפירעון^(א)

31 בדצמבר 2020				
סך הכל חשיפת אשראי	ללא תקופת פירעון	מעל חמש שנים	משנה עד חמש שנים	עד שנה
במיליוני ש"ח				
<u>חשיפת אשראי מאזנית:</u>				
216,220	3,255	39,757	63,758	109,450
מסחרי				
122,391	97	87,517	30,550	4,227
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור				
28,580	585	1,871	14,275	11,849
אנשים פרטיים - אחר				
9,862	-	990	3,094	5,778
נכסים בגין מכשירים נגזרים				
377,053	3,937	130,135	111,677	131,304
סך הכל ציבור				
217,380	-	18,859	36,522	161,999
בנקים וממשלות ^(ב)				
594,433	3,937	148,994	148,199	293,303
סך הכל חשיפת אשראי מאזנית				
95,858	-	34,074	36,538	25,246
מזה: אגרות חוב				
135,432	-	4,324	61,435	69,673
סך הכל חשיפת אשראי חוץ מאזנית				
31 בדצמבר 2019				
סך הכל חשיפת אשראי	ללא תקופת פירעון	מעל חמש שנים	משנה עד חמש שנים	עד שנה
במיליוני ש"ח				
<u>חשיפת אשראי מאזנית:</u>				
196,213	4,497	32,840	59,206	99,670
מסחרי				
111,459	44	78,280	27,029	6,106
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור				
31,581	566	1,421	16,257	13,337
אנשים פרטיים - אחר				
7,733	-	746	2,117	4,870
נכסים בגין מכשירים נגזרים				
346,986	5,107	113,287	104,609	123,983
סך הכל ציבור				
152,929	-	13,727	28,346	110,856
בנקים וממשלות ^(ב)				
499,915	5,107	127,014	132,955	234,839
סך הכל חשיפת אשראי מאזנית				
88,533	-	25,051	27,404	36,078
מזה: אגרות חוב				
123,897	-	3,587	58,366	61,944
סך הכל חשיפת אשראי חוץ מאזנית				

(א) הסכומים מייצגים תזרימי מזומנים עתידיים צפויים בהתאם לתקופות הנותרות למועד הפירעון החוזי של כל תזרים בגין סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט סיכון אשראי חוץ מאזני שנובע ממכשירים נגזרים).
 (ב) לרבות אג"ח של בנקים וממשלות ונכסים בגין מכשירים נגזרים מול בנקים.

חשיפות למדינות זרות^(א)

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך הנכסים במאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך:

	1	2	3	4	5	6-5-4
31 בדצמבר 2020						
חשיפה מאזנית ^(ב)						
המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול			חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים		
	לממשלות ^(ד)	לבנקים	לאחרים	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות
	במיליוני ש"ח					
ארצות הברית	14,897	2,598	9,816	22,468	20,479	1,989
בריטניה	210	8,499	4,877	5,353	1,261	4,092
צרפת	1,641	1,663	114	-	-	-
שוויץ	-	797	253	22	22	-
גרמניה	2,665	854	146	-	-	-
אחרות	6,557	7,906	7,627	-	-	-
סך כל החשיפות למדינות זרות	25,970	22,317	22,833	27,843	21,762	6,081
סך החשיפות למדינות LDC	380	172	516	-	-	-
סך החשיפות למדינות ה-GIPS	663	194	60	-	-	-
31 בדצמבר 2019						
חשיפה מאזנית ^(ב)						
המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול			חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים		
	לממשלות ^(ד)	לבנקים	לאחרים	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות
	במיליוני ש"ח					
ארצות הברית	15,673	2,013	9,439	22,801	20,840	1,961
בריטניה	-	6,162	3,205	5,086	1,221	3,865
צרפת	2,390	1,060	154	-	-	-
שוויץ	-	414	656	21	21	-
גרמניה	4,088	1,105	293	-	-	-
אחרות	3,267	8,340	5,877	-	-	-
סך כל החשיפות למדינות זרות ^(ה)	25,418	19,094	19,624	27,908	22,082	5,826
סך החשיפות למדינות LDC ^(ה)	346	429	637	-	-	-
סך החשיפות למדינות ה-GIPS ^(ה)	916	138	54	-	-	-

ראה הערות בעמוד 50.

	13	12	11	10	9	8	7=1+2+3+6
	חשיפה מאזנית מעבר לגבוליים			חשיפה חוץ מאזנית ^(כ"א)			
	סך כל החשיפה המאזנית						
	לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	חובות פגומים	סיכון אשראי מאזני בעייתי	
	14,451	12,860	1	5,774	469	1,108	29,300
	5,263	8,323	-	8,049	156	618	17,678
	899	2,519	-	1,966	8	10	3,418
	407	643	-	1,915	-	-	1,050
	1,995	1,670	-	1,613	-	-	3,665
	9,132	12,958	1	2,616	3	51	22,090
	32,147	38,973	2	21,933	636	1,787	77,201
	665	403	1	892	-	1	1,068
	449	468	-	276	-	47	917
	13	12	11	10	9	8	7=1+2+3+6

	13	12	11	10	9	8	7=1+2+3+6
	חשיפה מאזנית מעבר לגבוליים			חשיפה חוץ מאזנית ^(כ"א)			
	סך כל החשיפה המאזנית						
	לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	חובות פגומים	סיכון אשראי מאזני בעייתי	
	17,914	9,211	1	6,771	378	860	29,086
	5,110	4,257	-	8,660	64	132	13,232
	708	2,896	-	1,756	8	10	3,604
	419	651	-	1,762	-	-	1,070
	1,903	3,583	-	1,356	51	51	5,486
	8,762	8,722	1	2,069	4	5	17,484
	34,816	29,320	2	22,374	505	1,058	69,962
	1,027	385	1	827	-	1	1,412
	247	861	-	206	-	-	1,108
	13	12	11	10	9	8	7=1+2+3+6

הערות:

- (א) החשיפה למדינות זרות מוצגת על בסיס סיכון סופי.
- (ב) סיכון אשראי מאזני וחוזי מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים ולפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, ולפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ד) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (ה) החשיפה למדינות ה-LDC כוללת את המדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות, שהינן ארצות המסווגות על ידי הבנק העולמי כבעלות הכנסה נמוכה או בינונית.
- (ו) החשיפה למדינות ה-GIPS כוללת את המדינות: יוון, איטליה, פורטוגל וספרד.

חלק ב' - ליום 31 בדצמבר 2020 וליום 31 בדצמבר 2019 אין חשיפה מאזנית מצרפית למדינות זרות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך.

חלק ג' - הבנק קבע מספר קריטריונים שעל פיהם נקבעה רשימת המדינות אשר התנאים הנוכחיים בהן עשויים להעיד על בעיות נזילות ויתכן שיהיו בעלי השפעה על יכולת הפירעון שלהן. היתרה מתייחסת ל-16 מדינות. (בדצמבר 2019 ל-13 מדינות).

למידע אודות תנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי ראה ביאורים 13 ו-30 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2020.

למידע אודות גיול חשיפות אשראי בפיגור ראה ביאור 30 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2020.

למידע אודות חשיפות אשראי שאורגנו מחדש ראה ביאור 30 בדוח הכספי ופרק סיכונים אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)

כחלק ממדיניות ניהול סיכון האשראי, השיקול העיקרי במתן אשראי הינו יכולת ההחזר של הלווה. עם זאת, במקרים רבים, שואף הבנק לקבל ביטחונות וזאת כגיבוי נוסף שמטרתו להקטין את ההפסד לבנק במקרה של כשל עסקי/פיננסי של הלווה. היקף הביטחונות הנדרשים מלווה הינו, בין השאר, פועל יוצא מרמת הסיכון שבאשראי.

במסגרת מדיניות הביטחונות לכלל ענפי המשק נקבעו עקרונות וכללים באשר לסוגי הביטחונות והיקפם. דרישת הביטחונות ושיעורם נגזרים מרמת הסיכון שהבנק מוכן לקחת על עצמו בעת העמדת האשראי.

בנוסף, נקבעים הקריטריונים העסקיים בקבלת הביטחונות, דרך קביעת שיעורי הישענות על הביטחונות, דרכי הטיפול בעת קבלתם, דרכי עדכון השווי ועיתויו ואמצעי המעקב והבקרה.

הביטחונות מותאמים, ככל הניתן, לסוגי האשראי שהם מבטיחים, תוך התייחסות לטווח הזמן, לסוגי הצמדה, לאופי האשראי ולמטרתו וכן למהירות יכולת המימוש שלהם. הבנק נוהג לתקף את שווי הביטחונות העיקריים (בעיקר בתחום הנדל"ן והציוד) על ידי קבלת הערכות שמאי/הערכות שווי עדכניות, עצמאיות ובלתי תלויות.

סוגי הביטחונות השכיחים שהבנק מקבל להבטחת האשראי כוללים, בין היתר, נכסים פיננסיים, נכסי נדל"ן, כלי רכב, ציוד לסוגיו ועוד. בבנק קיימת מערכת המאפשרת הפקת מידע אודות סוגי הנכסים המשמשים כביטחונות.

לצורך הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית, הבנק משתמש בגישה המקיפה לטיפול בביטחונות.

מכשירי הביטחון העיקריים המוכרים ככשירים בבנק בגישה הסטנדרטית הם פיקדונות שקליים, פיקדונות מט"ח, תכניות חיסכון ואג"ח ממשלתי.

ביטחון יוכר ככשיר כאשר עומד בכללים הנדרשים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, לרבות, וודאות משפטית, הזכות למימוש בהקדם במקרה כשל ותקפות כלפי צד ג'.

בין היתר, הבנק משתמש בכתבי קיזוז המהווים ביטחון כשיר לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 לצורך חישוב הלימות ההון.

הבנק עושה שימוש בערבויות כשירות לצורך החלפת משקל הסיכון של חובות המגובים בערבות למשקל הסיכון של ספק ההגנה בחישוב נכסי הסיכון בגישה הסטנדרטית. לעניין זה, הבנק מכיר בעיקר בערבויות ופוליסות ביטוח של מדינת ישראל, של בנקים בארץ, של אשראי ושל מבטחים אחרים בעלי דירוג אשראי גבוה העומדות בקריטריונים להכרה כערבויות כשירות לצרכי הלימות ההון.

שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)

	א	1א	2א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2020							
	לא מובטחים						
	מובטחים ^(א)						
	סך הכל	סך הכל	מזה: סכום מובטחי ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטחי ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: על ידי ערבויות פיננסיות
	יתרה מאזנית ^(א)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטחי ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטחי ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: על ידי ערבויות פיננסיות
במיליוני ש"ח							
1	270,412	35,963	13,062	25,637	8,883	10,326	4,179
2	68,642	6,026	6,026	-	-	6,026	6,026
3	339,054	41,989	19,088	25,637	8,883	16,352	10,205
4	4,484	364	41	242	23	122	18
	מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר						

	א	1א	2א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2019							
	לא מובטחים						
	מובטחים ^(א)						
	סך הכל	סך הכל	מזה: סכום מובטחי ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטחי ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: על ידי ערבויות פיננסיות
	יתרה מאזנית ^(א)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטחי ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: סכום מובטחי ^(ב)	יתרה מאזנית ^(א)	מזה: על ידי ערבויות פיננסיות
במיליוני ש"ח							
1	271,426	24,132	9,623	20,432	7,146	3,700	2,477
2	60,439	7,985	7,985	-	-	7,985	7,985
3	331,865	32,117	17,608	20,432	7,146	11,685	10,462
4	3,428	88	19	67	12	21	7
	מזה: פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר						

(א) יתרה מאזנית בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים ולאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני.
 (ב) יתרה מאזנית של החלק מסכום החובות שמובטח בביטחון, ערבות או נגזר אשראי, לאחר התחשבות במקדמי ביטחון.
 (ג) יתרה מאזנית של החובות כאמור, לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני, שמובטחים באופן חלקי או מלא, ללא קשר לחלק הספציפי שהובטח בחשיפה המקורית.

השימוש בדירוגי אשראי חיצוניים בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (CRD)

סקלול הסיכון בגין חשיפות אשראי מתבצע על בסיס הגישה הסטנדרטית. בהתאם לגישה זו, משקלי הסיכון תלויים בסוג החשיפות ובחלק מהמקרים, בדירוגי האשראי המתייחסים אליהם (ככל שקיים דירוג כשיר). במידה וקיימים דירוגים לחשיפות כאמור, עושה הבנק שימוש בדירוגי האשראי של שלוש חברות דירוג אשראי חיצוניות:

- Standard & Poor's Ratings Services
- Moody's Investors Service
- Fitch Ratings

לצורך קביעת משקלות הסיכון בהתאם לדירוגי האשראי כאמור לעיל, עושה הבנק שימוש בטבלאות המיפוי הסטנדרטיות שקבע הפיקוח על הבנקים במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 כפי שמעודכנת מעת לעת.

משקלי סיכון לחובות תאגידים מדורגים נקבעים על בסיס דירוגי האשראי לטווח ארוך של החברות הנ"ל באופן הבא: כאשר לחוב יש דירוג אחד, דירוג זה ישמש לקביעת משקל הסיכון של החוב. כאשר יש שני דירוגים שניתנו על ידי שתי חברות שונות שמופו למשקלי סיכון שונים, ייבחר משקל הסיכון הגבוה יותר. כאשר יש שלושה דירוגים, יתייחסו לשני הדירוגים הטובים ביותר ומביניהם יילקח משקל הסיכון המתאים לדירוג הנחות מבין השניים.

הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי^(א) (CR4)

	א	ב	ג	ד	ה	ו
	31 בדצמבר 2020					
	חשיפות לפני CRM-I CCF		חשיפות אחרי CRM-I CCF		RWA וצפיפות RWA	
	סכום מאזני ^(ב)	סכום חוץ מאזני ^(ב)	סכום מאזני ^(ג)	סכום חוץ מאזני ^(ג)	RWA	צפיפות RWA
	במיליוני ש"ח					
1	181,047	257	188,667	144	3,286	1.74%
	ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית					
2	16,475	1,008	12,289	470	3,879	30.40%
	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית					
3	21,395	2,080	17,236	1,096	4,022	21.94%
	בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)					
4	1,894	-	1,580	-	316	20.00%
	חברות ניירות ערך					
5	97,247	44,674	92,343	18,825	101,300	91.12%
	תאגידים					
6	33,701	21,459	33,275	3,243	27,388	75.00%
	חשיפות קמעונאיות ליחידים					
7	16,079	5,398	14,288	1,219	11,631	75.00%
	הלוואות לעסקים קטנים					
8	88,974	10,305	88,973	1,400	49,154	54.39%
	בביטחון נכס למגורים					
9	50,167	50,946	49,642	16,556	66,198	100.00%
	בביטחון נדל"ן מסחרי					
10	3,939	-	3,742	-	4,776	127.63%
	הלוואות בפיגור ^(ד)					
11	14,331	-	14,331	-	11,463	79.99%
	נכסים אחרים					
12	525,249	136,127	516,366	42,953	283,413	50.67%
	סך הכל					

	א	ב	ג	ד	ה	ו
	31 בדצמבר 2019					
	חשיפות לפני CRM-I CCF		חשיפות אחרי CRM-I CCF		RWA וצפיפות RWA	
	סכום מאזני ^(ב)	סכום חוץ מאזני ^(ב)	סכום מאזני ^(ג)	סכום חוץ מאזני ^(ג)	RWA	צפיפות RWA
	במיליוני ש"ח					
1	116,357	197	123,717	228	2,399	1.94%
	ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית					
2	17,208	1,991	11,531	755	3,674	29.90%
	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית					
3	20,126	3,035	18,049	1,525	4,655	23.78%
	בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)					
4	1,790	-	1,790	-	358	20.00%
	חברות ניירות ערך					
5	94,459	38,332	90,431	16,888	99,252	92.48%
	תאגידים					
6	35,883	20,400	35,356	3,083	28,829	75.00%
	חשיפות קמעונאיות ליחידים					
7	15,779	4,700	14,424	1,116	11,656	75.01%
	הלוואות לעסקים קטנים					
8	83,224	7,272	83,163	1,113	46,216	54.84%
	בביטחון נכס למגורים					
9	43,906	48,780	43,409	15,827	59,236	100.00%
	בביטחון נדל"ן מסחרי					
10	3,751	-	3,466	-	4,440	128.10%
	הלוואות בפיגור ^(ד)					
11	13,091	-	13,091	-	9,961	76.09%
	נכסים אחרים					
12	445,574	124,707	438,427	40,535	270,676	56.51%
	סך הכל					

(א) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוץ מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מיסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בנין סיכון אשראי צד נגדי (הנכללות בחלק 5א בדוח זה) ואיגוחים (הנכללים בתוספת ב' לדוח זה).

(ב) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לפני מקדמי המרה לאשראי ולפני שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(ג) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(ד) יתרות מאזניות וחוץ מאזניות מוזגו בשל חוסר מהותיות.

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (אנ"ב) (CR5)

	א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג
31 בדצמבר 2020									
	סוגי נכסים / משקל סיכון								
	0%	10%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%
	במיליוני ש"ח								
1	174,323	-	13,438	-	938	-	78	34	188,811
	ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית								
2	1,619	-	5,663	-	5,462	-	15	-	12,759
	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית								
3	3,197	-	12,464	-	2,283	-	388	-	18,332
	בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)								
4	-	-	1,580	-	-	-	-	-	1,580
	חברות ניירות ערך								
5	-	-	11,784	-	1,201	-	97,864	319	111,168
	תאגידים								
6	-	-	-	-	-	-	36,518	-	36,518
	חשיפות קמעונאיות ליחידים								
7	-	-	-	-	-	-	15,507	-	15,507
	הלוואות לעסקים קטנים								
8	-	-	-	-	28,415	22,730	14,117	2,161	90,373
	בביטחון נכס למגורים								
9	-	-	-	-	-	-	66,198	-	66,198
	בביטחון נדל"ן מסחרי								
10	-	-	-	-	-	-	1,673	2,069	3,742
	הלוואות בפיגור								
11	2,671	-	731	-	-	-	10,153	776	14,331
	נכסים אחרים								
11א	-	-	-	-	-	-	4,789	776	5,565
	מזה: בנין מניות								
12	181,810	-	45,660	28,415	32,614	14,117	74,975	178,530	559,319
	סך הכל								

	א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג
31 בדצמבר 2019									
	סוגי נכסים / משקל סיכון								
	0%	10%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%
	במיליוני ש"ח								
1	114,338	-	8,310	-	1,116	-	181	-	123,945
	ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית								
2	1,843	-	5,168	-	5,269	-	6	-	12,286
	ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית								
3	2,469	-	13,973	-	2,544	-	588	-	19,574
	בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)								
4	-	-	1,790	-	-	-	-	-	1,790
	חברות ניירות ערך								
5	-	-	9,700	-	894	-	96,446	279	107,319
	תאגידים								
6	-	-	-	-	-	-	38,439	-	38,439
	חשיפות קמעונאיות ליחידים								
7	-	-	-	-	-	-	15,540	-	15,540
	הלוואות לעסקים קטנים								
8	-	-	-	-	28,226	20,194	8,057	2,226	84,276
	בביטחון נכס למגורים								
9	-	-	-	-	-	-	59,236	-	59,236
	בביטחון נדל"ן מסחרי								
10	-	-	-	-	-	-	1,519	1,947	3,466
	הלוואות בפיגור								
11	2,675	-	1,033	-	-	-	8,641	742	13,091
	נכסים אחרים								
11א	-	-	-	-	-	-	4,225	742	4,967
	מזה: בנין מניות								
12	121,325	-	39,974	28,226	30,017	8,057	79,552	168,843	478,962
	סך הכל								

(א) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מיסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בנין סיכון אשראי צד נגדי (הנכללות בחלק 5א בדוח זה) ואיגוחים (הנכללים בתוספת ב' לדוח זה).

(ב) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

מידע נוסף על סיכון אשראי

הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן

ענף הבינוי והנדל"ן הינו תחום הפעילות שבו לכנק חשיפת האשראי הגדולה ביותר מבין ענפי המשק העסקיים. בדומה לענפי המשק האחרים, מוגדרים במדיניות האשראי מתודולוגיות ופרמטרים פנימיים למימון עסקאות בכל אחד מענפי המשנה של תחום הנדל"ן.

הדגש שנותן לאומי למימון ענף הנדל"ן מתבטא, בין היתר, בכך שחלק משמעותי מהפעילות של הבנק מרוכז במערך ייעודי המתמחה בליווי לקוחות מתחום זה. מערך בנייה ונדל"ן מלווה את העסקות הגדולות ו/או המורכבות בתחום, תוך הבאה לידי ביטוי של המזמחיות והניסיון המעשי של קציני האשראי המאיישים אותו.

חלק מהותי ממימון פרויקטים של בנייה ותשתית נעשה במתכונת "הפרויקט הסגור" (Construction Loan) המאופיין בבחינה תקופתית שוטפת ומעקב צמוד אחר הפרמטרים הרלוונטיים (כגון: קצב המכירות, התקדמות הבנייה, עמידה בתקציב), תוך הסתמכות, בין השאר, על מפקחי בנייה חיצוניים ומוסמכים.

האשראי לענף הנדל"ן תואם את תיאבון הסיכון של הבנק לאור רמת הסיכון והתמחור ההולם. בשל כך ומתוך רצון להמשיך ולהיות דומיננטיים במימון ענף הנדל"ן הבנק פועל לניצול מיטבי ואפקטיבי של המגבלות הפנימיות והרגולטוריות בנושא.

המעקב אחר תיק האשראי בתחום הנדל"ן מבוצע באופן הדוק תוך ניטור המגמות בנתונים המאקרו כלכליים במשק וניטור התפתחות מאפייני הסיכון של סגמנט זה בבנק.

הסיכון לתחום הנדל"ן מנותח גם במסגרת תרחיש קיצון מערכתי שהבנק בוחן. במסגרת זו הפסדי האשראי מפולחים לפי ענפי המשנה ונבחנים אל מול תיאבון הסיכון.

בנוסף למגבלה הרגולטורית ובמטרה לנהל באופן אפקטיבי את התמהיל הפנימי של סיכון האשראי, מקפיד הבנק על פיזור בין איזורים גיאוגרפיים שבהם מוקמים הפרויקטים בהתאם לביקושים, ובין ענפי המשנה השונים.

החל משנת 2016 מבטח הבנק את תיק הערבויות מכוח חוק המכר (דירות). על פי החלטת הנהלת הבנק, לא יחודש הביטוח הנ"ל לפרויקטים חדשים שיתחילו החל מ-1 בינואר 2021. עם זאת, ערבויות מכר שהוצאו במסגרת פרויקטים שהחלו עד ליום 31 בדצמבר 2020, לרבות ההתחייבויות להוצאתן, תמשכנה להיות מבטוחות במסגרת הפוליסות הקיימות.

פוליסות אלה, שנרכשו ממבטחי משנה בינלאומיים בעלי דירוג אשראי בינלאומי גבוה, מבטיחות את הבנק למקרה בו יידרש לשלם בשל חילוט הערבויות, והכל על פי תנאי הפוליסה. הביטוח מאפשר להפחית את ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערבויות תוך שימוש בפוליסה כ"מפחיתת סיכון אשראי" (ההפחתה הינה בהתאם לדירוג מבטחי המשנה).

ביום 12 בינואר 2020 פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בנושא מגבלת חבות ענפית. העדכון מאפשר לבנקים להעמיד אשראי נוסף בהיקף של 4% מתיק האשראי למימון פרויקטים תשתיתיים אשר נכללים במסגרת ענף "עבודות הנדסה אזרחית", מעבר לאשראי בהיקף של 20% לשאר תחומי הבינוי והנדל"ן.

ביום 15 במרס 2020 במסגרת ההקלות הרגולטוריות ושירותים לציבור שניתנו למערכת הבנקאית על רקע התפשטות נגיף הקורונה, קבע בנק ישראל במסגרת הוראת שעה שבנקים יוכלו להגדיל את האשראי לענף הבינוי והנדל"ן, כך שסך האשראי (בניכוי תשתיות לאומיות) יעלה משיעור של 20% ל-22% מסך כל תיק האשראי של הבנק (סך המגבלה, כולל תשתיות, תעמוד על 24%). תוקף ההוראה הוארך ב-16 בספטמבר 2020 בשישה חודשים ל-31 במרס 2021.

ביום 10 בינואר 2021 פרסם בנק ישראל עדכון לנב"ת 315 ביחס למגבלת ענף בינוי ונדל"ן במערכת הבנקאית כדלקמן:

- הוארך התוקף בחמש שנים של ההקלה בהוראת השעה, שאפשרה לבנקים להגדיל את החשיפה לענף בינוי ונדל"ן מ-20% ל-22% (לא כולל תשתיות לאומיות), עד לשנת 2025;
- מגבלת החשיפה לענף בינוי ונדל"ן (כולל תשתיות לאומיות) גדלה ב-2 נקודות אחוז (סך המגבלה עלה ל-26% מ-24% מהיקף תיק האשראי).
- נקבע כי אשראי, בגינו ניתן ביטוח אשראי כשיר יסווג לפי הענף המבטח. כך שלצורכי מדידת המגבלה הענפית אשראי לבינוי ונדל"ן המכוסה בביטוח אשראי כשיר יופחת מהחבות הענפית של ענף בינוי ונדל"ן.

נכון ליום 31 בדצמבר 2020 הבנק עומד במגבלה הרגולטורית הקבועה בחוק ובמגבלות הפנימיות, שהינן בהלימה להערכת הבנק את הסיכון בענפי המשנה השונים.

השפעת משבר הקורונה

ככלל ההערכה היא כי ענף "הבנייה למגורים" יפגע פחות מענפים אחרים ורוב החברות אשר נכנסו למשבר לאחר עשור של גאות בתחום, יעברו אותו בצורה טובה יחסית לחברות הפעילות בענפי משק אחרים. יחד עם זאת חברות חשופות יותר מתמיד להיבטים תזרימיים לאור השפעות המשבר והסגרים, שעלולים לגרום להאטה במכירות ועיכובים בבנייה. בשנת 2020 ספגו המרכזים הבינוניים והגדולים בתחום המסחר, פגיעה משמעותית, כתוצאה ממגבלות התנועה לאורך השנה וכן לאור האצת המעבר של הציבור למסחר מקוון. במבט קדימה, ההערכה היא כי עם חזרה לפעילות מלאה, מרכזים אלו יתאוששו, אך בקצב איטי וזאת גם לאור מגמות המסחר המקוון ועודפי היצע שקיימים בשוק. שוק המשרדים, הפגין חוסן יחסי וספג פגיעה מתונה (בעיקר לאור הצמיחה שהפגין מגזר שירותי ההייטק והפגיעה המתונה שספגו הענפים מוטי המשרדים). במבט קדימה, לאור עודפי היצע בשוק המשרדים, עוד טרם המשבר, והמשך עבודה חלקית מהבית; ההערכה היא שבשנת 2021 תיתכן ירידה בשיעורי התפוסה ובשכר דירה.

הבנק בוחר את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בענף באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים.

כמו כן, לאור העלייה ברמת הסיכון, חודדו דגשים בהעמדת אשראי בתקופת המשבר ומתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר מוקדי סיכון וההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות ככל שידרש.

לצד זאת בוחר הבנק את הדרכים למתן סיוע ללקוחותיו שנקלעו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר. במסגרת זו מובאות בחשבון השפעות המשבר ונעשית בחינה מעמיקה של הלקוחות נוכח המשבר.

כחלק ממאמציו של הבנק לתמוך בצרכי לקוחותיו ולצלוח את תקופת המשבר יישם הבנק את הנחיות בנק ישראל.

למידע נוסף, ראה פרק סיכוני אשראי, שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה, בדוח זה.

התפתחויות החבויות לענף בינוי ונדל"ן (בישראל ובחו"ל)

	31 בדצמבר		במיליוני ש"ח
	2019	2020	
סיכון אשראי מאזני	7,697	62,949	70,646
ערבויות לרוכשי דירות ^(א)	(329)	5,510	5,181
סיכון אשראי חוץ מאזני אחר ^(א)	4,279	29,649	33,928
סך הכל סיכון אשראי כולל	11,647	98,108	109,755

(א) במונחי סיכון אשראי.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

ההתפתחויות שחלו במשק בשנים האחרונות (סביבת ריבית נמוכה, ביצועי מחיר למשתכן ועלייה מתונה במחירי הדיור) הביאו לגידול משמעותי בהיקף האשראי לדיור בישראל הן למטרת מגורים והן למטרת השקעה.

תיק הלוואות לדיור מנוטר באופן שוטף תוך ניתוח המגמות במאפייני ובמוקדי הסיכון. בכלל זה מבוצע מעקב אחר התפלגות האשראי לפי בסיסי הצמדה, יכולת החזר חודשי, ריבית, שיעור מימון ודירוג אשראי בהתאם למודל הסטטיסטי הפנימי של הבנק.

הבנק מקפיד על מדיניות חיתום מאוזנת הלוקחת בחשבון את יכולת החזר של הלווה, בסיס הצמדה והריבית, שיעור המימון ועוד, זאת תוך עמידה בכל דרישות הפיקוח על הבנקים.

במסגרת העמדת הלוואות לדיור, מעמיד הבנק גם הלוואות פרטניות למשתתפים בקבוצת רכישה. מימון במסגרת קבוצת רכישה נותן מענה לביקושי שוק של התארגנויות פרטיות, בעלי קרקע היסטוריים וכיו"ב. מהיבט הסיכון, המימון ניתן לאוכלוסיות שונות, בפיזור גיאוגרפי, ולאחר שכל לווה עובר בדיקת יכולת סילוק להלוואה.

במהלך שנת 2020 חל גידול בהעמדות אשראי חדש ("ביצועים") לעומת שנת 2019 בקשר עם ביקושים לאשראי לדיור בישראל, הן למטרת מגורים והן אשראי למטרת השקעה בשעבוד דירת מגורים.

השפעת משבר הקורונה

התוכניות הממשלתיות לסיוע בגין משבר הקורונה תמכו במצבם הכלכלי של משקי הבית. עם זאת, השלכות הצעדים המגבילים והסגרים מכבידים על שוק העבודה ומצב התעסוקה. מניסיון העבר, לפרמטר זה עלולה להיות השפעה שלילית על תיק האשראי לדיור.

לאור אופיו המתמשך של המשבר טרם ניתן לאמוד את עוצמת הפגיעה בתיק הלוואות לדיור של הבנק. הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים.

כמו כן, לאור העלייה ברמת הסיכון, חודדו דגשים בהעמדת אשראי בתקופת המשבר, ומתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר מוקדי סיכון וההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות ככל שיידרש.

לצד זאת בוחן הבנק את הדרכים למתן סיוע ללקוחותיו שנקלעו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר. במסגרת זו מובאות בחשבון השפעות המשבר ונעשית בחינה מעמיקה של הלקוחות נוכח המשבר.

כחלק ממאמציו של הבנק לתמוך בצרכי לקוחותיו ולצלוח את תקופת המשבר יישם הבנק את הנחיות בנק ישראל.

ביום 15 במרס 2020 פרסם בנק ישראל מספר הקלות רגולטוריות ובהן: הקלה במגבלות על הלוואות למשקי בית לכל מטרה במשכון דירה. הבנק אימץ הקלה זו בכדי לסייע ללקוחותיו לאחר שהשתכנע כי הלקוחות הללו יוכלו לצלוח את המשבר. ביום 27 באפריל 2020 פרסם בנק ישראל הוראת שעה, נב"ת 250, הקובעת עדכון להוראה 329, על פיה הבנקים רשאים להעמיד לרוכשי הדירות משכנתא בהתבסס על הכנסתם טרם היציאה לחל"ת ובהתקיים מספר תנאים. מטרת אישור זה לסייע ללקוחות הבנקים לקבל משכנתא בתקופה של יציאה לחל"ת או ירידה למשרה חלקית בשל משבר הקורונה. הבנק אימץ הקלה זו בכדי לסייע ללקוחותיו לאחר שהשתכנע כי הלקוחות הללו יוכלו לצלוח את המשבר.

החל מחודש אוגוסט 2020 הבנק מאפשר בתנאים מסוימים ללקוחות אשר שלמו את הלוואות הדיור שלהם כסדרן, לקבל דחיה של תשלום קרן הלוואה (גרייס חלקי) לתקופה של עד שנתיים.

למידע נוסף, ראה פרק סיכויי אשראי, שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה, בדוח זה.

ביום 27 בדצמבר 2020 פרסם בנק ישראל עדכון לנב"ת מספר 329 המבטל את מגבלת ריבית הפריים (על פיה חלקה של הלוואת הפריים לא יעלה על שליש מסך הלוואה) ומותיר רק את המגבלה הקובעת כי היחס בין חלק הלוואה לדיור בריבית משתנה, לבין סך הלוואה, לא יעלה על 66.66%. ההוראה נכנסה לתוקף ביום 17 בינואר 2021 לנוטלי הלוואה חדשה לדיור וביום 28 בפברואר 2021 למחזור הלוואה לדיור.

למידע נוסף בנושא ראה פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

התפתחות יתרת האשראי לדיור נטו בישראל

שינוי בהשוואה לסוף שנה קודמת	יתרת תיק האשראי	
באחוזים	במיליוני ש"ח	
3.8	79,944	31 בדצמבר 2018
4.8	83,746	31 בדצמבר 2019
7.0	89,594	31 בדצמבר 2020

בשנים 2018 ו-2019 חל גידול בהיקף האשראי לדיור. הגידול נמשך ואף התעצם בשנת 2020, בין היתר על רקע ההתעוררות בשוק הנדל"ן כתוצאה מהבשלת פרויקטים של מחיר למשתכן.

במסגרת הניטור אחר מוקדי הסיכון בתיק הלוואות לדיור נערך מעקב גם על מאפייני התיק ומאפייני האשראי החדש, וביניהם על התפלגות האשראי החדש לפי שיעורי מימון (שיעור מימון הינו היחס בין סך האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד בעת העמדת מסגרת האשראי) ויחס החזר מוגדר כיחס בין ההכנסה החודשית הפנויה ובין החזר החודשי).

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכויי אשראי בדוח הדירקטוריון והנהלה. ליום 31 בדצמבר 2020

התפתחות ביתרת אשראי חדש שניתן בישראל בשיעור מימון מעל 60%

2018	2019	2020			שיעור מימון
		ממוצע שנת	ממוצע שנת	ממוצע שנת	
17.5	17.2	18.7	19.9	19.8	מל 60 ועד 70 כולל
15.5	17.5	19.4	18.2	18.5	מל 70 ועד 75 כולל
0.3	0.2	0.2	0.1	0.2	מל 75

(א) מסך האשראי החדש לדיור שהעמיד הבנק.

לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור)

האשראי הפרטי, אשר יכולת ההחזר שלו מבוססת בעיקרה על כושר ההשתכרות של משק הבית, מאופיין בפיזור נרחב מאוד של לווים, במגוון של מוצרי אשראי (הלוואות לסוגיהן, עו"ש, כרטיסי אשראי) ובהיקף נמוך (בממוצע) של אשראי ללקוח בודד. פעילות הלקוחות הפרטיים מרוכזת, רובה ככולה, בחטיבה הבנקאית.

במטרה להתמודד עם הגידול בהיקפי האשראי הפרטי ועם מוטת השליטה הרחבה הנדרשת לניהולו, וכן במטרה ליישם ממשל תאגידי נאות, הורחבו וחוזקו בשנים האחרונות מספר פונקציות, הן בחטיבה הבנקאית המהווה קו הגנה ראשון, והן בחטיבה לניהול סיכונים המהווה קו הגנה שני.

מדיניות האשראי הפרטי, אותה מגבשת החטיבה לניהול סיכונים בשיתוף החטיבה הבנקאית, מהווה נדבך מרכזי בהתוויית תיאכון הסיכון ובהכוונת הניהול השוטף של פעילות זאת. בין העקרונות המרכזיים מתוך מדיניות האשראי הפרטי ניתן למנות: הערכת אומדן סיכון האשראי של כל לווה, ביסוס החלטות החיתום על יכולת שירות החוב של הלווה מתוך ההכנסות ו/או על בסיס התנהלות החשבון ו/או על בסיס נתונים ממאגר אשראי, קיום מערך סמכויות אשראי מוגדר ומובנה, דגשים על התנהגות עסקית הוגנת (שקיפות ומסירת מידע), התאמה של המוצר לצרכי הלקוח, הוגנות בתמחור, טיפול בתלונות מצד הלקוחות, התאמת האשראי לצרכי הלקוח ויכולותיו וערנות מוגברת להיבטי הציות העלולים לנבוע ממתן האשראי.

בנוסף להקפדה על תהליכי החיתום, הניהול והבקרה ברמת הלווה הבודד, הורחב והוגבר גם הניטור השוטף אחר האשראי הפרטי ברמה הארגונית, בין השאר על בסיס סט מדדים פנימי.

מעת לעת וגם בשנת 2020 מעודכן סט המדדים הפנימי, הן ביחס להתפתחויות של התיק בכללותו ("מלאי") והן ביחס לפרופיל סיכון העמדות האשראי החדש, המנוטר באופן שוטף, בתדירות רבועית לפחות. הפרמטרים שגובשו מתייחסים להיבטים ולמאפיינים רבים המשקפים נקודות מבט מגוונות ומשלימות על סיכון התיק והאשראי החדש. אף שמדובר ב"אורות אדומים" ולא במגבלות (בהגדרתן הפורמאלית), הרי שהם מבטאים את גבולות תיאכון הסיכון הרצוי ברמת תיק האשראי הפרטי. לאור התמשכות המגמות במשק הישראלי ברמת הצריכה הפרטית תחת השפעות משבר הקורונה ובעקבותיה ברמת המינוף של משקי הבית, נמשך גם בשנת 2020 הניטור ההדוק והמוגבר אחר ההתפתחויות בתיק זה.

השפעת משבר הקורונה

התוכניות הממשלתיות לסיוע בגין משבר הקורונה תמכו במצבם הכלכלי של משקי הבית. עם זאת, השלכות הצעדים המגבילים והסגרים מכבידים על שוק העבודה ומצב התעסוקה. מניסיון העבר, לפרמטר זה עלולה להיות השפעה שלילית על תיק האשראי למשקי בית.

לאור אופיו המתמשך של המשבר טרם ניתן לאמוד את עוצמת הפגיעה בתיק האשראי לאנשים פרטיים של הבנק.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים.

כמו כן, לאור העלייה ברמת הסיכון חודדו דגשים בהעמדת אשראי בתקופת המשבר, ומתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר מוקדי סיכון וההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות ככל שיידרש.

לצד זאת בוחן הבנק את הדרכים למתן סיוע ללקוחותיו שנקלעו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר. במסגרת זו מובאות בחשבון השפעות המשבר ונעשית בחינה מעמיקה של הלקוחות נוכח המשבר.

למידע נוסף, ראה פרק סיכוני אשראי, שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה, בדוח זה. למידע נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

הוראת ניהול בנקאי תקין - ניהול אשראי צרכני

ביום ה-4 בפברואר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת ניהול בנקאי תקין 311A בנושא ניהול אשראי צרכני.

ההוראה מרכזת את דרישות הפיקוח על הבנקים מהמערכת הבנקאית בפעילותה מול הלקוחות הצרכניים.

תחילת ההוראה 9 חודשים ממועד פרסומה למעט סעיפים המתייחסים לשיווק אשראי צרכני שייכנסו לתוקפם שלושה חודשים ממועד הפרסום.

למידע נוסף ראה פרק חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית בדוח ממשל תאגידי ליום 31 בדצמבר 2020.

קבוצות לווים

הקבוצה מקיימת תהליכי מעקב סדורים על מנת לוודא כי היא ממלאת אחר מגבלות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

ביום 1 באוגוסט 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים תיקון להוראה הנ"ל. על פי התיקון, חשיפה של בנק ל"קבוצת לווים חברת כרטיסי אשראי" לא תעלה על 15% מהון התאגיד הבנקאי, וזאת בדומה למגבלה החלה על חשיפה ל"קבוצת לווים בנקאית". הוראה זו תכנס לתוקף באופן מדורג בתוך 3 שנים ממועד ההפרדה של חברת כרטיסי האשראי מהתאגיד הבנקאי.

ביום 27 באוקטובר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון נוסף להוראה הנ"ל. העדכון קובע כי חבות נטו של לווה העוסק בפעילות ספקולטיבית ושאינו לווה מפוקח, תוגבל לשיעור של 10% מהון התאגיד הבנקאי (חלף מגבלה של 15%). מגבלה זו תחול גם על החבות המצטברת של לווים כאמור השייכים לקבוצת לווים העוסקים בפעילות ספקולטיבית (זאת חלף מגבלת קבוצת לווים רגילה של 25%).

תחולת ההוראה לבנק העומד במגבלות הינה ביום פרסומה. בנק שאינו עומד במגבלות נדרש לצמצם את החרגה של החשיפה בשיעורים רבעוניים קבועים עד ליום 1 ביולי 2020.

נכון ליום 31 בדצמבר 2020, הבנק עומד במגבלות הקבועות בהוראה.

למידע נוסף אודות קבוצות לווים ראה פרק סיכונים אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

למידע בנושא חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים ראה פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

חלק 5א - סיכון אשראי של צד נגדי

סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)

סיכון האשראי בעסקת נגזרים הינו מדד לסכום ההפסד שהבנק עלול לשאת בו אם הצד הנגדי לעסקה לא יעמוד בתנאי העסקה. סיכון זה למועד מסוים מוגדר כסך השווי הנוכחי של העסקה לאותו מועד בתוספת סיכון פוטנציאלי להפסד עתידי. פוטנציאל זה מוערך על פי רמת התנודתיות הצפויה בנכס הבסיס של העסקה ועל פי משך התקופה שנותרה עד למועד השלמת הביטחונות כפי שסוכם עם הצד הנגדי, וכל זאת לאחר ניכוי הסכמי קיזוז הניתנים לאכיפה כלהלן:

לאומי מיישם בשוק הנגזרים (הסחירים והלא סחירים) מנגנונים להפחתת סיכונים האשראי במסחר בין צדדים נגדיים על ידי מנגנוני קיזוז (NETTING) המעוגנים בהסכמים משפטיים סטנדרטיים בינלאומיים, וכן על ידי מנגנון הפקדת ביטחונות הדדיים בין הצדדים הנגדיים לעסקה, בין בדרך של העברה לתיחום חשיפה או באמצעות שטרי משכון. בפרקי הזמן שהוגדרו, מבוצעת התחשבות שוטפת בהתאם לנתוני השוק ולחשיפה. הביטחון הוא לרוב מזומן, במטבעות הנקובים בהסכם. להלן סוגי ההסכמים הקיימים כיום בלאומי בהיבט זה:

1. בפעילות בנגזרים לא סחירים (OTC), נעשה שימוש במנגנוני הקיזוז על פי תשתית הסכמית בינלאומיים סטנדרטית או על פי תשתית הסכמית מקומית תואמת סטנדרטים בינלאומיים וכן בהסדרי התחשבות לצורך תיחום חשיפה, כולם בהתאם להוראות חוק ההסכמים בנכסים פיננסיים. כך, למשל, מתקשר הבנק בהסכמי ISDA ו-CSA מול צדדים בינלאומיים ולקוחות מקומיים הפעילים בשוק ההון. בנוסף, במטרה להפחית את סיכון הצד הנגדי, ישנה מגמת מעבר לסליקה מרכזית עבור עסקות בנגזרי ריבית במטבעות עיקריים. במסגרת הסכמי ISDA עליהם חתום בנק לאומי אין כיום תלות בהורדת דירוג האשראי של לאומי כגורם לשינוי בסכום הביטחון.
2. בפעילות בנגזרים הסחירים בחו"ל, מנגנוני הקיזוז וההתחשבות מעוגנים במסגרת הסכמים התואמים את הוראות חוק ההסכמים בנכסים פיננסיים.
3. בפעילות המקומית מול המעו"ף (נגזרים סחירים), אין הסכמי קיזוז ייעודיים והפעילות מבוצעת או מול שטרי משכון או סולו. מסגרות האשראי לפעילות הלקוחות נקבעות בוועדות אשראי פרטניות בהתאם למדיניות האשראי של הבנק בכפוף למגבלות הדירקטוריון. השיקולים המשפיעים על גובה המסגרת כוללים, בין היתר, ניתוח סיכון אשראי ופרופיל עסקי, לרבות הביטחונות המוצעים לגיבוי האשראי הנגזר מהפעילות. קווי הפעילות למדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים נקבעים בוועדה ייעודית בהשתתפות נציגים מהחטיבות הרלוונטיות, וזאת בכפוף למגבלות אשר נקבעו במדיניות ההשקעות וניהול סיכונים השוק של הקבוצה. המעקב אחר חשיפות אשראי לצדדים נגדיים בעסקות במכשירים נגזרים לסוגיהן מבוצע על ידי חטיבת שוקי הון. החטיבה מבצעת מעקב מקרוב אחר פעילות של לקוחות הפעילים בשוקי הכספים וההון וכן מעקב אחר הפעילות המבוצעת על ידי יתר לקוחות הבנק. החטיבה אחראית על המודלים לחישוב דרישת הביטחונות, הפרמטרים המשמשים למודלים, מערכות המחשוב המודדות את העמידה במסגרות הפעילות ונהלי העבודה. החטיבה לניהול סיכונים מהווה קו הגנה שני, ממליצה לדירקטוריון על המדיניות לניהול הסיכון, אחראית על הדיווח של החשיפות לדירקטוריון ואחראית לתיקוף המודלים והפרמטרים המשמשים לניהול הסיכון.

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

	א	ב	ה	ו
31 בדצמבר 2020				
	עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח				
1	5,820	11,457	11,017	4,129
3	-	-	4,574	37
6	5,820	11,457	15,591	4,166

	א	ב	ה	ו
31 בדצמבר 2019				
	עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח				
1	4,066	11,619	9,784	3,444
3	-	-	1,230	-
6	4,066	11,619	11,014	3,444

הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)

	א	ב	א	ב
31 בדצמבר				
	2020	2019		
	EAD לאחר CRM	EAD לאחר CRM	RWA	RWA
במיליוני ש"ח				
3	10,381	1,522	8,637	1,320

סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון^(א) (CCR3)

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	
31 בדצמבר 2020									
	0%	10%	20%	50%	75%	100%	150%	אחר	סך חשיפת אשראי
במיליוני ש"ח									
ריבנויות	3,240	-	-	-	-	-	-	-	3,240
ישויות סקטור ציבורי PSE שאינן ממשלה מרכזית	-	-	-	95	-	-	-	-	95
בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)	-	-	4,437	305	-	80	-	-	4,822
חברות ניירות ערך	-	-	3,210	-	-	-	-	-	3,210
תאגידים	-	-	391	-	-	2,167	-	-	2,558
תיקים קמעונאיים פיקוחיים	-	-	-	-	-	111	-	-	111
נכסים אחרים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
סך הכל	3,240	-	8,038	400	-	2,358	-	-	14,036

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	
31 בדצמבר 2019									
	0%	10%	20%	50%	75%	100%	150%	אחר	סך חשיפת אשראי
במיליוני ש"ח									
ריבנויות	1,342	-	-	-	-	-	-	-	1,342
ישויות סקטור ציבורי PSE שאינן ממשלה מרכזית	-	-	-	70	-	-	-	-	70
בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)	-	-	5,583	339	-	44	-	-	5,966
חברות ניירות ערך	-	-	3,187	-	-	-	-	-	3,187
תאגידים	-	-	269	1	-	1,602	-	-	1,872
תיקים קמעונאיים פיקוחיים	-	-	-	-	-	115	-	-	115
נכסים אחרים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
סך הכל	1,342	-	9,039	410	-	1,761	-	-	12,552

(א) היתרות בגילוי מתייחסות לחשיפות האשראי ששימשו בחישוב דרישת ההון, לאחר יישום שיטות להפחתת סיכון אשראי. החשיפות אינן כוללות חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCPs) המדווחים בטבלה CCR8 בהמשך הדוח.

הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) ^(א) (CCR5)

31 בדצמבר 2020					
א	ב	ג	ד	ה	ו
ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים					
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך (SFTs)					
שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון מנותק	לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד
במיליוני ש"ח					
-	376	-	41	354	585
מזומן - מטבע מקומי	-	8,527	-	7,239	2,423
מזומן - מטבעות אחרים	-	1,511	-	614	409
חוב ריבוני מקומי	-	145	-	226	-
חוב ריבוני אחר	-	-	-	2,848	-
חוב של סוכנות ממשלתית	-	-	-	431	16
אגרות חוב קונצרניות	-	-	-	101	1,366
מניות	-	-	-	-	-
ביטחון אחר	-	-	-	-	-
סך הכל	10,559	847	11,246	4,574	4,799

31 בדצמבר 2019					
א	ב	ג	ד	ה	ו
ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים					
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך (SFTs)					
שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון מנותק	לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד
במיליוני ש"ח					
-	136	-	27	111	161
מזומן - מטבע מקומי	-	7,016	-	-	956
מזומן - מטבעות אחרים	-	-	-	169	117
חוב ריבוני מקומי	-	12	-	45	-
חוב ריבוני אחר	-	-	-	308	-
חוב של סוכנות ממשלתית	-	-	-	587	-
אגרות חוב קונצרניות	-	-	-	10	-
מניות	-	-	-	-	-
ביטחון אחר	-	-	-	-	-
סך הכל	7,164	800	8,132	1,230	1,234

(א) הסכומים מתייחסים לביטחונות שהופקדו או התקבלו בגין חשיפות הנובעות מסיכון האשראי של צד נגדי שקשורות לעסקאות נגזרים או לעסקאות למימון ניירות ערך, לרבות עסקאות שסולקו באמצעות צד נגדי מרכזי (CCP).

חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)

נכון ליום 31 בדצמבר 2020 וליום 31 בדצמבר 2019, לא קיימות בבנק עסקאות נגזרי אשראי שנקנו או נמכרו.

חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)

	א		ב	
	2020		2019	
	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA
	במיליוני ש"ח			
1	חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר (QCCP) (סך הכל)			
	1,461	116	1,461	128
2	חשיפות לעסקאות עם QCCP (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים), מזה:			
	1,461	116	1,461	128
4	עסקאות נגזרים סחירים בבורסה			
	640	116	640	128
7	ביטחון ראשוני מנותק			
	733	-	733	-
9	העברות ממומנות לקרן סיכונים			
	88	(א)-	88	(א)-

(א) נכסי הסיכון בגין קרן הסיכונים נכללו בשורת החשיפות לעסקאות QCCP לעיל, זאת בהתאם לנוסחת חישוב נכסי הסיכון לצדדים נגדיים מרכזיים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

חלק 6 - סיכון שוק

סיכון שוק (MRA)

סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי הנכסים וההתחייבויות בשל שינוי ברמת מחירים בשווקים, שינוי בשיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה ומחירי מניות. החשיפה לסיכון שוק מתבטאת בתוצאות העסקיות, בשווי ההון של הנכסים וההתחייבויות, בהון העצמי ובתזרימי המזומנים.

סיכונים השוק אליהם חשוף הבנק כוללים (ראה הרחבה בהמשך):

- א. סיכון הריבית, הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי ריבית חסרת סיכון במטבעות השונים.
- ב. סיכון בסיס (מטבע חוץ ומדד), הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים במדד המחירים ובשערי החליפין, עקב הפרש שבין שווי הנכסים לשווי ההתחייבויות. זאת לרבות, בגין השפעת העסקאות העתידיות, ככל אחד ממגזרי ההצמדה.
- ג. סיכון אשראי סחיר, הנובע מהתנדויות במרווחי אשראי הנגזרים מיכולת החזר החוב של מנפיק המכשיר ומשינויים ברמת הסיכון הכוללת של מכשירי חוב סחירים.
- ד. סיכון ההשקעה במניות ובקרנות, הנובע מירידת ערך של ההשקעה במניות או בקרנות או ירידה ברווחים/דיבידנדים המועברים לקבוצה.

הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ניהול סיכונים השוק של הקבוצה, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 333 בנושא "ניהול סיכון ריבית" ומספר 339 בנושא "ניהול סיכון שוק". במסגרת יישום הוראות אלה נקבעו עקרונות יסוד לאופן ניהול הסיכונים ובקרתם, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון, הגדרת אמצעי הבקרה והכלים למדידת הסיכונים ואמצעי הבקרה והפיקוח על סיכונים אלה, תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה". לתיאור המבנה הארגוני והאחריות לניהול הסיכון ראה פרק מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו.

השפעת משבר הקורונה

משבר הקורונה הינו אירוע משמעותי המשפיע על הפעילות העסקית והכלכלית ומלווה בחוסר וודאות משמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו. השלכות המשבר על הכלכלה העולמית והמקומית וכן על עסקי הבנק עלולות להיות מהותיות.

עם התפשטות נגיף הקורונה, חלה עלייה ברמת התנדויות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ונרשמו ירידות ערך משמעותיות בשווקי המניות והאשראי הסחיר, ותנודות חריפות בעקומי הריבית חסרי הסיכון ושערי החליפין. החל מהרבעון השני של השנה התנדויות בשווקים התמתנה וחלה התאוששות בשוק ההון. עם זאת חוסר הוודאות בשווקים עדיין קיים, והתנדויות בשווקים הפיננסיים יכולה להימשך. על רקע המשבר, הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות השליליות באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים. כמו כן, הבנק מבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות ומקפיד על ניהול סיכונים מוקפד תוך בחינה מתמדת של התפתחות האירועים ודרכי הפעולה, על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש.

מבנה הממשל התאגידי לניהול סיכונים שוק

בנוסף למידע אודות מבנה הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק המתואר בפרק "מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו", להלן מידע נוסף בנוגע לניהול סיכון השוק:

קו ההגנה הראשון - חטיבת שוקי הון

חטיבת שוקי הון אחראית על נטילת הסיכון תוך כדי ניתוח והבנתו לאורך חיי העסקאות. החטיבה עוסקת בניהול הנוסטרו של הבנק, בהפעלת חדר העסקות בבנק לצורך מסחר ותיווך במטבעות, כריביות, בנגזרים ובניירות ערך, בניהול פיננסי הכולל פיתוח מוצרים פיננסיים ומוצרי השקעה וניהול הנכסים וההתחייבויות של הקבוצה. תהליכי בקרה מבוצעים בחדרי העסקות ובנוסף מבוצעת בקרה שוטפת אחר הפעילות - בהיבטי סיכונים שוק, סיכונים תפעוליים וסיכונים מעילות והונאות, על ידי חדר תיכון באגף לניהול סיכונים בחטיבה. לצד החטיבה לשוקי הון פועלת זרוע ההשקעות של לאומי - "לאומי פרטנרס".

הוועדה לניהול נכסים, התחייבויות והשקעות פיננסיות (ALCO) בראשות ראש חטיבת שוקי הון - אחראית לניהול הנכסים וההתחייבויות וההשקעות הפיננסיות בהתאם להחלטות הדירקטוריון וההנהלה, תוך מתן דגש למבנה המאזן, מחירי המעבר, הנזילות הנדרשת והשקעת עתודות הנזילות, מבנה ההון ומדיניות גיוס המקורות ועמידה במגבלות ומדיניות הקבוצה.

קו ההגנה השני - החטיבה לניהול סיכונים

באחריות החטיבה לבחון את ניהול סיכונים השוק והנזילות בראייה כוללת גיבוש מדיניות סיכון ומגבלות סיכון בראיית כלל תיק הנוסטרו וחדרי העסקות, ההשקעות הריאליות של הבנק ותיק הפנסיה. כמו כן, באחריותה לפתח ולאתגר את הערכת הסיכון בעסקאות ופעילויות מהותיות כגון אישור של מוצרים, השקעות, עסקאות חדשות, פיתוח מתודולוגיות, תיקוף מודלים מהותיים, מעקב אחר משתני שוק והשקעות ספציפיות וביצוע של תרחישי קיצון ועוד.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית

באחריות הביקורת הפנימית לבצע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום הנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הקבוצה בא לידי ביטוי ברמת החשיפה לסיכון השוק שהקבוצה מוכנה לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלה ואת התשואה הנדרשת לבעלי המניות. לחילופין הוגדר תיאבון הסיכון כהשפעה של אירוע שלילי שהקבוצה מוכנה לשאת. תיאבון הסיכון כולל הצהרות איכותיות המתייחסות לרמת הסיכון המקובלת על ידי הדירקטוריון וההנהלה הבכירה ומגבלות כמותיות המתייחסות להפסדים שהקבוצה מוכנה לספוג בתרחישים ברמות חומרה שונות.

מדיניות ניהול סיכונים השוק

מדיניות ניהול סיכונים השוק מהווה ביטוי לאסטרטגית ניהול סיכון השוק של הקבוצה. זאת, לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיתוח ובקרה אחר סיכונים השוק. המדיניות נועדה מחד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים תוך הערכת הסיכונים והסיכונים שיכולים לנבוע מהחשיפה לסיכונים וזאת בהשוואה לרווח הצפוי מהם, ומאידך, נועדה להפחית את רמת הסיכון הנובעת מהפעילות השוטפת של הבנק, ובכלל זה לשמור על רמת נזילות גבוהה.

המדיניות מהווה כלי חשוב להגדרת תיאבון הסיכון של הבנק בתחום הנוסטרו, חדרי העסקות וחשיפות השוק בכלל קבוצת לאומי. המדיניות מגדירה את הממשל התאגידי, חלוקת האחריות הארגונית ומנגנוני האסקלציה. תיאבון הסיכון בא לידי ביטוי במגבלות שנקבעו.

ברבעון רביעי 2019 אישר הדירקטוריון את הכללת חשיפות הריבית בגין ההתייכויות הפנסיוניות בניכוי נכסי התוכנית בניהול התיק הבנקאי ומעבר לניהול החשיפות על בסיס שווי הוגן, ללא שינוי בתיאבון הסיכון. המדידה החדשה נכנסה לתוקף בשנת 2020.

החשיפות לסיכונים שוק מנוהלות באופן שוטף ברמת הקבוצה. חברות הבת בחו"ל קובעות מדיניות לניהול סיכונים שוק בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ומסגרות הסיכון שאושרו בה וכן בהתאם לרגולציה המקומית והסביבה העסקית בה הן פועלות. המידע על מצב החשיפות בפועל בהתאם למסגרות שנקבעו מתקבל מהחברות הבנות ומובא בחשבון בניהול הכולל של החשיפות בקבוצה.

ניהול סיכונים השוק מתבצע בשני מוקדי סיכון עיקריים: התיק הבנקאי והתיק למסחר. הגדרת התיק למסחר נגזרת מהוראות באזל והיא כוללת את תיק ניירות הערך הסחיר של הבנק ועסקות נגזרים בפעילות הסחירה שאינם, בהכרח, לצרכי גידור. הפעילות למסחר מתבצעת בדסקים ייעודיים. הגדרת התיק הבנקאי כוללת את העסקות אשר אינן כוללות בתיק למסחר.

במטרה לפקח ולבקר אחר יישום מדיניות ניהול סיכונים השוק, מקבל הדירקטוריון לפחות אחת לרבעון דיווח על עיקרי החשיפות לסיכונים שוק אל מול המגבלות שהוקצו, הצפת הסיכונים המרכזיים לפי קווי פעילות, מוצרים ומוקדי סיכון של הקבוצה, ודיווח על אירועים חריגים.

התיק הבנקאי

סיכונים השוק בתיק הבנקאי נובעים מפעילות הבנק בעסקי הליכה (בעיקר אשראי, פיקדונות והשקעה בניירות ערך בתיק הזמין ובתיק לפדיון). סיכונים השוק המרכזיים בתיק הינם סיכון הריבית, סיכון מרווח האשראי הסחיר וחשיפות הבסיס. הכלים העיקריים לניהול החשיפות בתיק הבנקאי הינם מדיניות המחירים, ניהול תיק הנוסטרו הזמין ולפדיון, הנפקת מכשירי חוב וגידור באמצעות מכשירים פיננסיים נגזרים. מדיניות הגידורים מאפשרת לצמצם ו/או להרחיב, במידת הצורך, את הסיכונים על ידי שינוי הפוזיציה בה הבנק נמצא ובהתאם לתיאבון הסיכון שהוגדר על ידי הדירקטוריון.

כחלק מהכלים לניהול החשיפות, הבנק מגדר את החשיפות לסיכונים מטבע חוץ וסיכונים ריבית באמצעות מכשירים פיננסיים נגזרים, אשר מסייעים בשמירת הפוזיציה הרצויה בתוך מסגרת תיאבון הסיכון שנקבע ובהתאם למגבלות. בנוסף מבוצעת פעילות בנגזרים שלא לצרכי גידור.

מדיניות הבנק בעסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים עם גופים המחויבים לעמידה בדרישות להלימות הון הינה מנגנון הפקדת ביטחונות הדדיים בין הצדדים הנגדיים לעסקה (הסכמי CSA), ראה פירוט נוסף בחלק 5א בנושא "סיכון אשראי לצד נגדי".

כחלק מבחינת פרופיל הסיכון הכולל הבנק מבצע מעקב וניטור שוטף של החשיפות לסיכונים שוק וההפסדים העשויים לקרות בתרחישים שונים ובכלל זה תרחישי קיצון, וזאת במטרה לשקף את כלל סיכונים השוק בראיה הוליסטית - ריבית, בסיס, מרווחי אשראי, מניות וקרנות.

מדיניות ההשקעה

פעילות הנוסטרו בלאומי מהווה כלי מרכזי לניהול הנכסים וההתייכויות, מאזני הצמדה, ניתוב ההון וליצירת רווח. הניהול מבוצע בראייה כוללת, לרבות התייחסות למכלול הסיכונים וההזדמנויות ובכלל זה תיקי הנוסטרו, ההחזקות הריאליות והנכסים וההתייכויות בתיק הפנסיה. כמו כן, הניהול כפוף למגבלות תיאבון הסיכון שנקבעות על ידי הדירקטוריון ולהקצאת ההון הנדרשת על פי כללי באזל. הסיכונים המרכזיים הגלומים בפעילות ההשקעות הינם סיכונים ריבית, אשראי, נזילות ובסיס.

במטרה לשמור על יציבות ורמת נזילות גבוהה, ניהול הנכסים נעשה תוך נטילת סיכון נמוך עד בינוני בחלק העיקרי של ההשקעות והפעילויות, ונטילת סיכון גבוה יותר בחלק מצומצם של ההשקעות והפעילויות. כחלק ממדיניות זו נשמרת רמת פיזור גבוהה בין מוצרים, מדינות, סוגי סיכון וחשיפה לצדדים נגדיים.

לאומי חשוף בתיקי הנוסטרו לסיכונים אשראי ושוק של מדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים בארץ ובחו"ל. בנוסף הבנק משקיע באופן מוגבל גם במכשירים מגובי נכסים (כגון MBS, CLO, ABS ואחרים) וכן בקרנות ומניות בפיזור גבוה.

עבור השקעה בגופים שעיקר עיסוקם הינו במכשירים פיננסיים נגזרים ומכירות חסר (Hedge Funds) נקבעו מגבלות כמותיות להיקף ההשקעה בהתאם לפרופיל הסיכון. בנוסף, מבוצעות בדיקות נאותות רחבות ומתקיימים מעגלי בקרה וממשל תאגידי, המבוססים על מנגנוני דיווח ומדידה.

לאומי הגדיר מנגנונים להתרעה בעקבות התפתחויות חריגות במצב החשיפות ו/או בשווקים, ביניהם:

- קביעת ספי דיווח בגין חריגה ממגבלות כמותיות, אופן הדיווח ומתן חלופות לטיפול בחריגה.
  - מנגנוני מעקב (Watch List) ודגלים אדומים אשר עוקבים אחר התפתחויות בשווקים, עמידה במגבלות, שינויים בנכסים וכיו"ב.
- ללאומי תכניות מגירה מפורטות הכוללות תכניות פעולה בעת התממשות טריגרים שנקבעו מראש.

התיק למסחר

סיכונים השוק בתיק למסחר נובעים מפעילות הבנק כעושה שוק, כמתווך וכמנהל פוזיציות עבור הנוסטרו. בהתאם למדיניות הבנק, מכשירים מסווגים לתיק למסחר כאשר הפעילות בהם נעשית במטרה להפיק רווחים ממסחר תוך מתן מענה מהיר לשינויים בשווקים.

לאומי סוחר ועושה שוק במגוון רחב מאוד של נגזרים ונכסי בסיס שונים: מטבע, ריבית, מדד, סחורות וני"ע. עיקר הפעילות מבוצע במכשירים נפוצים ונזילים מאוד בשוק המקומי והעולמי.

בתיק נוסטרו למסחר מתקיימת פעילות יזומה במסגרתה נלקחות חשיפות יזומות לריבית, מט"ח וסיכונים אשראי סחיר. סיכונים השוק בתיק למסחר מזהים, מנוטרים, ומבוקרים אל מול המגבלות באופן שוטף על ידי חטיבת שוקי הון בתדירות שבעיקרה מבוצעת לפחות אחת ליום.

סיווג ני"ע לתיק למסחר מבוצע בגין פוזיציות אשר כוונת הפעילות בהן היא מסחרית. הפעילות למסחר כפופה למגבלות, כדוגמת מגבלות גודל תיק, מגבלת חשיפה לריבית, חשיפת מט"ח ועוד. סיווג זה מעוגן במדיניות ובתהליכי העבודה, בהתאם לדרישות הרגולציה.

חשיפה לסיכונים שוק הנובעים מההתחייבויות הפנסיוניות לעובדים

הבנק מיישם את כללי החשבונאות בארה"ב בנושא זכויות עובדים, כפי שנקבעו על ידי בנק ישראל. המחויבות האקטוארית לעובדים בעלת מח"מ ארוך ומושפעת באופן משמעותי משינויים בריבית ההיוון. שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבויות האקטואריות לזכויות עובדים מחושב כפי הוראות בנק ישראל על בסיס תשואת אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח קבוע של אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA התואם למח"מ ההתחייבויות לזכויות עובדים.

בשנת 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מבנק ישראל לפיו, עבור מדידת הלימות ההון, היוון ההתחייבויות לזכויות עובדים יבוצע על פי עקום ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות, כאמור, מעקום אג"ח ממשלת ישראל וממרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. אישור זה מתן באופן משמעותי את התנדדות של ההון הפיקוחי הנובעת משינויים בריבית ההיוון. תוקף האישור הוארך עד וכולל 31 בדצמבר 2024.

כנגד חלק מההתחייבות האקטוארית, קיימת השקעה ב"נכסי התכנית" שנועדה לשרת מחויבות זו, באמצעות השקעה בנכסים מגוונים ומפוזרים כדוגמת מניות ונכסי חוב. ההשקעה כפופה למגבלות רגולטוריות ומגבלות הנקבעות על ידי הקופות המנהלות את נכסי התכנית.

המתודולוגיות והכלים למדידת הסיכון

סיכונים השוק מוערכים במגוון רב של כלים, המשלימים זה את זה ותואמים את סוגי החשיפות השונות של הבנק. המדדים המשמשים את הבנק בניהול הכולל של סיכונים השוק משמשים גם לביצוע הערכה לגבי פוטנציאל הנזק הכספי מכלל חשיפות השוק והאשראי הסחיר או מתיק מסוים בעל חשיפות מסוג זה, תחת הנחות אשר לוקחות בחשבון את קשרי הגומלין בין גורמי הסיכון השונים הקיימים בכל אחד מהתיקים ובכל התיקים יחד.

המתודולוגיה להערכת סיכונים שוק אשר בשימוש הבנק אושרה על ידי הדירקטוריון והנהלה.

מודל הערך הנתון לסיכון (VaR - Value at Risk) הינו מודל סטטיסטי האומד את ההפסד הצפוי לבנק, בהסתמך על סימולציה הסטורית, במהלך אופק השקעה מסוים וברמת ביטחון סטטיסטית הנקבעת מראש. ערך ה-VaR יכול לגדול כתוצאה מעלייה בתנדבות של גורמי הסיכון, או כתוצאה מהעלאת רמת הסיכון הגלומה בפעילות הבנקאית. יחד עם זאת, ה-VaR מוגבל ביכולתו לחזות תרחישים קיצוניים ולכן משמש כמדד סיכון בעיקר בניהול השוטף, אך גם יהווה נורת אזהרה בתרחישי קיצון בשווקים.

אומדן הסיכון באמצעות ערך ה-VaR, מותאם לאופי הפעילות בתיק ולהרכבו - בפעילות המסחר, מחושב באופן אחזקה של עשרה ימי עסקים ובתיק הבנקאי, באופן אחזקה של חודש, ושניהם ברמת מובהקות של 99%. בנוסף, מבוצע באופן שוטף תהליך בחינה בדיעבד (Back test), במטרה לבחון את תקפות המודל.

מאחר וערך ה-VaR יכול לעלות כתוצאה מתנודתיות בשווקים ולא בהכרח כתוצאה משינוי בפרופיל הסיכון, הבנק קבע מגבלות אזהרה (Attention Limits) ברמת דירקטוריון על הערך בסיכון בהתייחס לתיק הבנקאי ולתיק למסחר. מגבלות אלו נועדו להיות מעין תמרור אזהרה לרמת הסיכון והגעה אליהן תחייב בחינה של פרופיל הסיכון וקבלת החלטות על הפחתת הסיכון או על התאמה זמנית של המגבלה.

להלן אומדן ה-VaR של התיק למסחר ברמת הקבוצה בהתאם לסימולציה ההיסטורית:

VaR תיק למסחר		
31 בדצמבר		
2019	2020	
במיליוני ש"ח		
23	162	בפועל

ניתוחי רגישות ותרשישי קיצון - השווקים העולמיים והמקומיים נתונים מעת לעת לזעזועים המתבטאים בתנודתיות גדולה במיוחד של הפרמטרים, החורגת מהתנהגות היסטורית נורמלית. מודלים כמותיים כדוגמת ה-VaR, אינם מספקים מידע על הפסדים שעלולים להתרחש בתנאי שוק קיצוניים, או מעבר לרמת המובהקות שנקבעה, לכן מבוצעת מדידת הסיכון בתרשישי שוק קיצוניים מגוונים וכן ניתוחי רגישות לשינוי באחד מגורמי הסיכון. אלה כוללים את כלל גורמי הסיכון להם חשוף הבנק ומהווים חלק מתהליך קבלת ההחלטות בקביעת אסטרטגיית ההשקעות הכוללת והרכב התיק הרצוי תחת מגבלות תיאבון הסיכון שנקבעו. בחישוב תרשישי הקיצון, הנחות מומחה מתוקפות, ככל שניתן, אל מול נתונים היסטוריים ואל מול נתוני שוק עדכניים.

להלן תרשישי הקיצון העיקריים המיושמים:

- תרשישים מאקרו כלכליים שפותחו על בסיס היסטורי וכן תרשישי בנק ישראל המבוססים על משבר באירופה ומשבר בשוק הנדל"ן בארץ.
- תרשישים המבוססים על שינויים מקביליים ושאינם מקביליים וכן תרשישים המבוססים על שינויים היסטוריים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 333.

ההיקף והאופי של מערכות מדידת הסיכון

מערכות עיקריות לניהול סיכוני שוק:

מערכת אחת הינה מערכת המתממשת מדי יום לכלל מערכות התשתית של הבנק וקולטת את מלאי העסקאות של הבנק. המערכת מבצעת פריסה של תזרימי המזומנים של כלל העסקאות הן לפי מועד התשלום הצפוי והן לפי מועד שינוי הריבית. על בסיס הנתונים מחושבות החשיפות לסיכוני שוק ונזילות בכפוף להנחות המודלים המשמשים בניהול הסיכונים. מערכות נוספות משמשות לניהול ותפעול שוטף של תיק הנוסטרו ושל הפוזיציות בחדרי העסקות, כולל תמחור, מסחר וניהול חשיפות.

למידע נוסף בנוגע ל-LIBOR ראה פרק סיכוני שוק בדוח הדירקטוריון ליום 31 בדצמבר 2020.

סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)

בטבלה להלן מוצגים נכסי הסיכון בגין החשיפה לסיכונים השוק על פי הגישה הסטנדרטית המכסה רק חלק מהחשיפות לסיכונים שוק.

	א	א	
	31 בדצמבר		
	2019	2020	
	נכסי סיכון RWA		
	במיליוני ש"ח		
			מוצרים ישירים
1	4,272	3,800	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
2	-	141	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
3	532	1,036	סיכון שער חליפין
			אופציות
6	4	-	גישת דלתא-פלוס
7	123	282	גישת התרחישים
8	77	54	איגוח
9	5,008	5,313	סך הכל

חלק 6א - סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר

מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי

סיכון הריבית הוא הסיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית והוא נובע ממספר מקורות, כלהלן: סיכון תמחור מחדש (הבדלי עיתוי בתקופות לפירעון ובמועדי התמחור מחדש של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות), סיכון עקום התשואה (תזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה), סיכון בסיס Basis Risk (מתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש) וסיכון אופציונליות (שינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק).

הבנק מנהל את סיכון הריבית והשפעתו על הרווחיות, ההון והשווי, תחת הנחות שונות של שינויים בריבית, לרבות תרחישים של שינויים קיצוניים בריבית על בסיס תרחישים היסטוריים וסימולציות היפותטיות. בנוסף נעשה שימוש במודל האומד את השינוי בהכנסה המימונית הצפויה, כתוצאה משינויים בריבית ובמרווח העתידי ורגישות של ההון הפיקוחי, הכולל את ההשפעות על ההון וקרן ההון כתוצאה משינוי מיידי בריבית. על מדדים אלה קיימות מגבלות ברמות היררכיה שונות. סיכון הריבית נמדד ומנוהל בפועל על בסיס הנחות התנהגותיות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות. על פי ניסיון העבר, הבנק מתייחס לחלק מיתרות העו"ש כהתחייבות לזמן ארוך. כמו כן, קיימות הנחות בהתייחס לפירעונות המוקדמים במשכנתאות על בסיס מודל סטטיסטי המנסה לחזות את הפירעונות המוקדמים כתלות בריבית. להערכות אלו חשיבות גדולה בניהול סיכונים הריבית, בין היתר בשל הגידול המשמעותי ביתרות אלו בשנים האחרונות.

הכלים לניהול ולגידור החשיפות בתיק הבנקאי הינם מדיניות המחירים, ניהול תיק אגרות החוב, הנפקת מכשירי חוב, עסקות חוץ-מאזניות ועוד. כחלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות, הבנק מגדר כלכלית חלק מסיכונים הריבית באמצעות מכשירים נגזרים. במקרים בהם הבנק בוחר לפעול במתווה של גידור מושלם על פי כללי החשבונאות השינויים בשווי הנגזרים מסווגים לקרן הון בדומה לנכס המוגדר. במקרים בהם לא ניתן לגדר בגידור מושלם, או שהבנק בוחר שלא לגדר באמצעות גידור מושלם, השינויים בשווי ההוגן של הנגזרים מוכרים ברווח והפסד עם היווצרותם. כמו כן, ניהול החשיפות מסתמך, בין היתר, על תחזיות והנחות עבודה לגבי ההתפתחויות הצפויות בשוקי הכספים וההון בארץ ובעולם.

מדידת החשיפה לשינויים בריבית מבוצעת הן לעלייה והן לירידת ריבית בכל מגזר הצמדה. מדידה זו נועדה לבחון את רגישות מבנה שווי הנכסים וההתחייבויות הקיים לשינויי ריבית.

ככלל, הרגישות לריבית נמדדת לפחות אחת לחודש, עם מדידות תכופות יותר לצרכי ניהול החשיפות.

ברבעון רביעי 2019 אישר הדירקטוריון את הכללת חשיפות הריבית בגין ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי נכסי התוכנית בניהול התיק הבנקאי ומעבר למדידת החשיפות על בסיס שווי הוגן, ללא שינוי בתאבון הסיכון. המדידה החדשה נכנסה לתוקף בשנת 2020. מתחילת השנה חל גידול משמעותי בחשיפת השווי ההוגן לשינויים בריבית, וכן נרשמו תנודות בחשיפה בעיקר במחצית הראשונה של השנה על רקע השפעת המשבר והתנודתיות בשוקי ההון.

יובהר כי קיים חוסר וודאות לגבי ההשלכות של התמשכות מגפת הקורונה והשפעתם על שוקי ההון בארץ ובעולם.

מודלים התנהגותיים מרכזיים המשולבים בניהול הסיכון

המודלים המשולבים בניהול סיכון הריבית מביאים לידי ביטוי הנחות התנהגותיות של הלקוחות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות שהמרכזיים שביניהם הם:

- מודל המניח כי ישנו גרעין קשיח של עו"ש (העו"ש היציב) שאינו רגיש לריבית שההתייחסות אליו כאל התחייבות ארוכה אשר נפרסת לאורך זמן ומבוסס, בין היתר, על בחינה היסטורית של יתרות העו"ש. בנוסף, הבנק מניח כי קיים סכום נוסף של יתרות עו"ש שבעת עליית ריבית יוסט לפיקדונות ולכן נפרש לתקופה קצרה משמעותית מפרסת העו"ש היציב.
  - מודל לחיזוי הפירעונות המוקדמים במשכנתאות אשר בוחן בין היתר את הכדאיות הכלכלית בפירעון מוקדם כתלות בריבית, בטעמי הלקוחות ובהנחות התנהגותיות המבוססות על נתוני העבר.
  - מודל שבירות ומשיכות של תכניות חסכון ופיקדונות בנקודות יציאה אשר אומד את שיעור המשיכות והשבירות הצפוי על פי פרמטרים שונים בהסתמך על נתונים היסטוריים.
  - כדי לחזות את הפירעונות המוקדמים במוצרי משכנתאות בתיק הנוסטרו נעשה שימוש במערכת חיצונית הבוחנת, בין היתר, את המח"מ הנוכחי של תיק המשכנתאות, ואת ההשפעות של שינויים בריבית על מח"מ התיק ושווי הנכסים.
- המודלים המפותחים באופן עצמאי עוברים תיקוף וכיול שוטף, ומודלי ספק עוברים אתגור בהתאם למתודולוגיות מקובלות.

גילוי כמותי בנוגע למודלים התנהגותיים

התקופה הממוצעת לתמחור מחדש המוקצה לפיקדונות לפי דרישה עומדת על 0.85 שנים. התקופה הארוכה ביותר לתמחור מחדש המוקצה לפיקדונות לפי דרישה עומדת על 10 שנים.

להלן המגבלות המרכזיות על החשיפות לסיכוני שוק ליום 31 בדצמבר 2020*:

במיליוני ש"ח	
מגבלת רגישות השווי ההוגן לשינויים מקבילים של 1% בריבית	
1,050	התיק הבנקאי בשקלים
450	התיק הבנקאי במט"ח
300	התיק למסחר בשקלים
200	התיק למסחר במט"ח
נורות אזהרה על הערך הנתון לסיכון (VaR - Value at Risk)	
700	תיק בנקאי
250	תיק למסחר

* בתחילת שנת 2021 עודכנו חלק מהמגבלות בהתאם למסגרת תאבון הסיכון.

במהלך שנת 2020 עמדה הקבוצה בכל מגבלות החשיפה לריבית שקבע הדירקטוריון. על רקע משבר הקורונה והתנודתיות החריגה שנצפתה בשווקים, נצפה מדד ה-VaR של התיק הבנקאי מעבר לנורת האזהרה עבור חלק מהמדידות במהלך שנת 2020.

מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2020					
מטבע חוץ			שקל		
סך הכל	אחר	דולר	צמוד למדד	לא צמוד	
במיליוני ש"ח					
515,426	35,304	60,357	49,320	370,445	נכסים פיננסיים ^(א)
625,047	136,043	278,080	6,627	204,297	סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים
484,589	43,810	87,290	21,720	331,769	התחייבויות פיננסיות ^(ב)
618,369	127,930	252,682	7,516	230,241	סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים
37,515	(393)	(1,535)	26,711	12,732	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
(20,491)	(203)	(190)	(20,098)	-	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
947	(43)	463	-	527	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
17,971	(639)	(1,262)	6,613	13,259	שווי הוגן נטו מותאם ^(א) של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
15,811	(692)	(1,495)	5,837	12,161	מזה: תיק בנקאי

31 בדצמבר 2019					
מטבע חוץ			שקל		
סך הכל	אחר	דולר	צמוד למדד	לא צמוד	
במיליוני ש"ח					
434,432	30,377	58,314	48,366	297,375	נכסים פיננסיים ^(א)
721,271	135,760	312,316	7,270	265,925	סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים
405,543	36,112	82,125	29,595	257,711	התחייבויות פיננסיות ^(ב)
713,160	130,307	290,697	10,499	281,657	סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים
37,000	(282)	(2,192)	15,542	23,932	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
(20,470)	(186)	(187)	(20,097)	-	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
2,056	(5)	1,326	-	735	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
18,586	(473)	(1,053)	(4,555)	24,667	שווי הוגן נטו מותאם ^(א) של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
16,840	(610)	(966)	(4,948)	23,364	מזה: תיק בנקאי

(א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ב"אור 34 בדוח הכספי.

(ב) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים חוף מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

השפעת התרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו^(א) מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2020				
מטבע חוץ			שקל	
סך הכל ^(ד)	אחר	דולר	צמוד למדד	לא צמוד
במיליוני ש"ח				
שינויים מקבילים				
430	(5)	(173)	1,072	(464)
עלייה במקביל של 1%				
498	3	(132)	1,148	(521)
מזה: תיק בנקאי				
(1,064)	4	(12)	(1,540)	484
ירידה במקביל של 1%				
(1,035)	(4)	51	(1,623)	541
מזה: תיק בנקאי				
שינויים לא מקבילים				
287	20	(79)	1,023	(677)
התלכה ^(ב)				
329	18	(122)	1,054	(621)
מזה: תיק בנקאי				
(509)	(21)	(121)	(921)	554
השטחה ^(ג)				
(519)	(17)	(53)	(935)	486
מזה: תיק בנקאי				
(154)	(21)	(172)	(265)	304
עליית ריבית בטווח הקצר				
(157)	(14)	(116)	(245)	218
מזה: תיק בנקאי				
166	22	199	265	(320)
ירידת ריבית בטווח הקצר				
169	14	145	244	(234)
מזה: תיק בנקאי				
31 בדצמבר 2019				
מטבע חוץ			שקל	
סך הכל ^(ד)	אחר	דולר	צמוד למדד	לא צמוד
במיליוני ש"ח				
שינויים מקבילים				
1,685	12	185	1,490	(2)
עלייה במקביל של 1%				
1,693	10	182	1,494	7
מזה: תיק בנקאי				
(2,283)	(13)	(267)	(2,001)	(2)
ירידה במקביל של 1%				
(2,337)	(9)	(297)	(2,005)	(26)
מזה: תיק בנקאי				
שינויים לא מקבילים				
667	24	(5)	1,151	(503)
התלכה ^(ב)				
693	13	(40)	1,147	(427)
מזה: תיק בנקאי				
(567)	(21)	(77)	(955)	486
השטחה ^(ג)				
(596)	(11)	(48)	(950)	413
מזה: תיק בנקאי				
267	(14)	(35)	(120)	436
עליית ריבית בטווח הקצר				
255	(6)	-	(114)	375
מזה: תיק בנקאי				
(287)	14	39	117	(457)
ירידת ריבית בטווח הקצר				
(281)	6	1	111	(399)
מזה: תיק בנקאי				

- (א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- (ב) התלכה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.
- (ג) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.
- (ד) לאחר השפעות מקזות.

השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2019			2020		
הכנסות מריבית	הכנסות מימון שאינן מריבית	סך הכל	הכנסות מריבית	הכנסות מימון שאינן מריבית	סך הכל
במיליוני ש"ח					
<u>שינויים מקבילים</u>					
1,155	184	971	1,540	320	1,220
עלייה במקביל של 1%					
1,183	209	974	1,566	395	1,171
מזה: תיק בנקאי					
(1,078)	(136)	(942)	(1,561)	(415)	(1,146)
ירידה במקביל של 1%					
(1,077)	(209)	(868)	(1,594)	(397)	(1,197)
מזה: תיק בנקאי					

(א) לאחר השפעות מקזזות.

החל מדצמבר 2020 בנק לאומי עבר לנהל את רגישות הרווח החשבונאי לפי מודל הנתן מענה לסביבת הריבית הנמוכה, לרבות התחשבות ברצפות ריבית תוך בידול בין סוגי הלקוחות וכן שימוש בהנחות שונות בתרחישי עלייה וירידת ריבית לגבי מעבר יתרות בין העו"ש והפיקדונות מספרי השוואה לדצמבר 2019 הוצגו מחדש בהתאמה למודל זה.

מידע נוסף על סיכון ריבית

חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

31 בדצמבר 2020				
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
עד חודש דרישה	עד שלושה חודשים	עד שלושה חודשים	עד שנה	מעל שנה
327,276	23,350	36,213	52,305	31,418
134,144	168,723	112,877	74,876	62,181
303,462	23,779	56,045	54,680	18,267
113,387	169,844	119,427	78,925	62,737
44,571	(1,550)	(26,382)	(6,424)	12,595
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית				
א. לפי מהות הפעילות^(א)				
34,576	4,867	(25,249)	(5,599)	12,539
9,995	(6,417)	(1,133)	(825)	56
ב. לפי בסיסי הצמדה^(ב)				
53,990	(11,203)	(31,956)	(13,741)	8,029
568	(494)	4,304	2,528	4,177
(9,987)	10,147	1,270	4,789	389
ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית^(ד)				
(60)	(121)	(544)	(1,443)	(1,531)
67,250	(22)	(15,658)	(26,684)	(7,196)
315	368	1,312	1,645	(41)
171	423	1,790	1,183	44

(א) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים, לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

(ב) סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים, לאחר השפעה של ההתחייבויות לזכויות עובדים. מכשירים פיננסיים מורכבים מוינו לתקופות לפי משך החיים הממוצע האפקטיבי של כל מכשיר, מאחר ולא ניתן לשקף את החשיפה לריבית שלהם באמצעות מיון לפי תקופות לפירעון תזרימי מזומנים או למועד חידוש הריבית הקרוב.

(ג) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

(ד) ההשפעות על המח"מ והשת"פ מתייחסות להשפעות של כל אחד מהמודלים על סך היתרה בסעיף.

(ה) המח"מ המדווח הינו הפער בין מח"מ סך הנכסים לבין מח"מ סך ההתחייבויות.

31 בדצמבר 2019									
משך חיים ממוצע אפקטיביים	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיביים	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנים	מעל עשרים שנים	מעל חמש עד עשר שנים
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים					
1.35	3.21%	434,432	1.45	1.73%	515,426	129	6,304	11,203	27,228
1.93	-	721,271	1.75	-	625,047	-	2,548	4,756	64,942
1.02	1.62%	403,487	0.86	1.10%	483,642	76	223	993	26,117
2.36	-	733,630	2.33	-	638,860	-	9,430	12,656	72,454
-	-	18,586	-	-	17,971	53	(801)	2,310	(6,401)
(0.36)	-	16,840	(0.09)	-	15,811	53	(911)	2,804	(7,269)
0.02	-	1,746	(0.06)	-	2,160	-	110	(494)	868
(0.03)	-	24,667	0.07	-	13,259	(33)	1,181	3,844	3,148
(2.44)	-	(4,555)	(3.15)	-	6,613	-	(2,579)	(3,178)	1,287
(0.01)	-	(1,526)	(0.03)	-	(1,901)	86	597	1,644	(10,836)
15.00	1.22%	(20,470)	15.10	1.00%	(20,491)	-	(5,961)	(6,952)	(3,879)
1.13	1.04%	2,056	0.85	0.39%	947	-	-	-	(16,743)
(0.56)	(0.17%)	(46)	(0.58)	(0.17%)	66	-	(1,101)	(2,358)	(74)
(7.74)	2.02%	304	(11.50)	8.96%	(1,887)	-	(1,948)	(2,568)	(983)

גילוי נוסף על מכשירים פיננסיים מורכבים

שווי הוגן, משך חיים ממוצע אפקטיבי והשפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים המורכבים של הבנק ושל חברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2020					
שווי הוגן בהנחת שינויים בשערי ריבית				משך חיים ממוצע אפקטיבי	שווי הוגן במיליוני ש"ח
גידול של:		קיטון של:			
2%	1%	2%	1%	בשנים	
9,463	9,598	9,133	8,820	1.86	9,373
מגזר מט"ח					
נכסים פיננסיים מורכבים:					
נכסים מגובים					
9,463	9,598	9,133	8,820	1.86	9,373
סך הכל נכסים פיננסיים מורכבים					
סך הכל שינוי בשווי ההוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים, נטו, כתוצאה משינויים בשיעורי ריבית					
9,463	9,598	9,133	8,820	1.86	9,373

31 בדצמבר 2019					
שווי הוגן בהנחת שינויים בשערי ריבית				משך חיים ממוצע אפקטיבי	שווי הוגן במיליוני ש"ח
גידול של:		קיטון של:			
2%	1%	2%	1%	בשנים	
9,592	9,731	9,191	8,871	2.38	9,453
מגזר מט"ח					
נכסים פיננסיים מורכבים:					
נכסים מגובים					
9,592	9,731	9,191	8,871	2.38	9,453
סך הכל נכסים פיננסיים מורכבים					
סך הכל שינוי בשווי ההוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים, נטו, כתוצאה משינויים בשיעורי ריבית					
9,592	9,731	9,191	8,871	2.38	9,453

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 34 בדוח הכספי.

גילוי על חשיפות הריבית על פי שיטת השווי ההוגן

תמצית החשיפות לשינויים בלתי צפויים בריבית ברמת הקבוצה (לפני השפעת מס)

השינוי הפוטנציאלי בשווי ההוגן כתוצאה מתרחיש					
31 בדצמבר 2019			31 בדצמבר 2020		
עלייה של 0.1%	ירידה של 1%	עלייה של 1%	עלייה של 0.1%	ירידה של 1%	עלייה של 1%
תרחיש במיליוני ש"ח					
במט"ח					
54	(724)	463	(55)	397	(559)
תיק בנקאי					
(2)	32	(18)	(3)	30	(24)
תיק למסחר					
במט"ח					
9	(299)	133	(23)	111	(187)
תיק בנקאי					
(3)	39	(6)	-	(59)	(45)
תיק למסחר					

בשנת 2020 חל גידול ניכר בחשיפה לעליית ריבית. במט"ח, עיקרו נובע מהפעילות העסקית - העמדת אשראי והארכת המח"מ בתיקי הנוסטרו. במט"ח, עיקרו נובע מפעילות תיקי הנוסטרו, אשר קוזז חלקית בשל הנפקת אג"ח Coco.

חשיפות ההון לעלייה/ירידה מיידית בריבית (לפני מס)

חשיפה במט"ח					
31 בדצמבר 2020					
עלייה של 0.1%	ירידה של 1%	עלייה של 1%	עלייה של 0.1%	ירידה של 1%	עלייה של 1%
במיליוני ש"ח					
(70)	539	(766)	157	(1,884)	1,377
חשיפת ההון לעלייה/ירידה מיידית בריבית ^(א)					

חשיפה במט"ח					
31 בדצמבר 2019					
עלייה של 0.1%	ירידה של 1%	עלייה של 1%	עלייה של 0.1%	ירידה של 1%	עלייה של 1%
במיליוני ש"ח					
(59)	529	(574)	228	(2,590)	2,060
חשיפת ההון לעלייה/ירידה מיידית בריבית ^(א)					

(א) מדידה זו כוללת את החשיפה לשינוי מידי בריבית של תיקי הנוסטרו המשוערכים לפי שווי שוק והמחויבות האקטוארית לעובדים ואינן לוקחות בחשבון את האישור הפרטני שהתקבל מבנק ישראל, עבור מדידת הלימות ההון, לפיו היוון ההתחייבויות לזכויות עובדים יבוצע על פי עקום ממוצע נע של שמונה רבעונים. מדידה זו אינה כוללת את השפעת הרגישות של נכסי התוכנית לשינויים בריבית.

חלק 26 - סיכון מניות

סיכון ההשקעה במניות ובקרנות הינו הסיכון שנובע מירידת ערך של ההשקעות במניות או בקרנות או ירידה ברווחים/דיבידנדים המועברים לקבוצה. חשיפה זו מנוהלת בכפוף למדיניות ההשקעה בתיקי הנוסטרו לפיה נקבעו מגבלות הן להיקף ההשקעה הכולל והן לחברה בודדת.

במסגרת מדיניות ההשקעות נקבע כי פעילות ההשקעה בכנק מבוצעת בין היתר באמצעות השקעה בקרנות נאמנות סחירות, במדדים ובתעודות סל, ולא במניה ספציפית, תוך שמירה על רמת פיזור גבוהה. בנוסף, מבוצעת פעילות השקעה על ידי חברת הבת "לאומי פרטנרס" בהתאם למדיניות ההשקעה הקבוצתית.

השווי ההוגן של המניות הסחירות נקבע לפי שווי שוק והשווי ההוגן של המניות הלא סחירות נקבע לפי עלות (כניכוי הפרשה לירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני).

השקעה במניות וקרנות בתיק הבנקאי

31 בדצמבר					
2019		2020			
דרישות הון ^(א)	שווי הוגן	דרישות הון ^(א)	שווי הוגן		
במיליוני ש"ח					
	181	1,317	199	1,566	מניות לא סחירות בתיק שאינו למסחר
	330	2,395	352	2,769	מניות וקרנות סחירות בתיק שאינו למסחר
	511	3,712	551	4,335	סך הכל

(א) דרישות הון חושבו בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש לפי הפיקוח על הבנקים בשיעור של 12.73% ליום 31 בדצמבר 2020 ו-13.77% ליום 31 בדצמבר 2019.

חלק 7 - סיכון נזילות

סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגייס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של קבוצת לאומי והיא מותאמת לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342 בנושא "ניהול סיכון נזילות" ודרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות", המאמצת את המלצות ועדת באזל 3, לחישוב יחס מזערי לנזילות (Liquidity Coverage Ratio) LCR, תוך ביצוע התאמות למשק הישראלי.

בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות" נקבע כי על הבנק להיות בעל מלאי מספק של נכסים נזילים באיכות גבוהה, שיכול לתת מענה לצורכי הנזילות באופן של 30 ימים בתרחיש קיצון משולב הגלום בהוראה.

במסגרת ההוראה נקבע אופן החישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות ל"מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה" ומקדמי הביטחון בגינם (המונה), וכן הוגדר תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים (המכנה). תזרים זה כולל, בין היתר, משיכה של פיקדונות מסוגים שונים בהתאם למקדמים שנקבעו בהוראה, ניצול של מסגרות אשראי שהועמדו על ידי הבנק ועוד, בניכוי פירעונות במהלך החודש של אשראי שהבנק העמיד בהתאם למקדמי תזרים נכנס שנקבעו בהוראה. בהתאם לכך, שינויים בהיקף הנכסים הנזילים או בהרכבם, שינויים בהיקף הפיקדונות בכל אחד מסוגי הפיקדונות המוגדרים בהוראה, שינויים בהיקף האשראי וכן שינויים בהיקף מסגרות האשראי והערבויות, מולם יש לשמור נזילות יכולים להביא לשינוי יחס כיסוי הנזילות של הבנק.

החל מיום 1 בינואר 2017 יחס כיסוי הנזילות המזערי שהבנק והקבוצה נדרשים לעמוד בו הינו 100%.

בנוסף למדידת יחס כיסוי הנזילות הרגולטורי, מנוהל בבנק מודל פנימי לאמידת סיכון הנזילות תחת מגוון תרחישים המתייחסים למצבי שוק שונים הנוגעים לכלל המערכת הבנקאית וללאומי באופן ספציפי. התרחישים בוחנים כי האמצעים הנזילים העומדים לרשות הבנק בכלל המטבעות ובמט"ח בנפרד, מספקים בכדי לענות על כל צורכי הנזילות בתרחישי קיצון של נזילות הנמשכים עד חודש ימים. המודל מבוסס על הערכת איכות ופיזור תיק הנכסים ומשתמש במקדמי בטחון הולמים שנבחנו על בסיס היסטורי בהתאם לרמות הסיכון, לסיפור התרחיש ובהתבסס על חוות הדעת של הגורמים המקצועיים. בנוסף, המודל מעריך את היציבות של פיקדונות הציבור בהתאם למאפייני הלקוחות ולהערכות הגורמים העסקיים.

טיטת הוראה לחישוב יחס מימון יציב (NSFR)

בתאריך 4 במרס 2020 פרסם בנק ישראל טיטת הוראה "יחס מימון יציב (NSFR)" 222 - הוראה זו מתבססת על פרסום של ועדת באזל. יחס מימון יציב נטו נועד לשפר את עמידות פרופיל סיכון הנזילות של התאגידים הבנקאיים בטווח הארוך באמצעות דרישה מתאגידים בנקאיים לשמור על פרופיל מימון יציב בהתאם להרכב נכסיהם ולפעילויותיהם החוץ מאזניות. היחס מגביל הסתמכות יתר של התאגידים הבנקאיים על מימון סיטונאי קצר טווח. יישום ההוראה נקבע ל-1 ביולי 2021, בנוסף נדרשו הבנקים במערכת לבצע QIS על נתוני 31 בדצמבר 2019 עד לסוף שנת 2020.

לפי ה-QIS שביצע הבנק על נתוני 31 בדצמבר 2019, הבנק יעמוד ברף הרגולטורי (100%) שנדרש ליישום ההוראה. הבנק נערך ליישום ההוראה בהתאם להנחיית בנק ישראל.

מדיניות ניהול סיכון הנזילות

לאומי שומר על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת תיק הנוסטרו בנכסים איכותיים ומפוזרים בשקלים ובמט"ח אשר תאפשר לו לעמוד בכל צורכי הנזילות במגוון תרחישי קיצון, ובאמצעות מדיניות גיוס של מקורות יציבים ומגוונים ולטווחי זמן שונים בדגש על גיוס פיקדונות מקמעונאים וכן גיוס של אג"ח לתקופות ארוכות.

ניהול החשיפה לסיכונים נזילות נבחן, מבוקר ונדון באופן שוטף וייעודי על ידי הפורומים והוועדות ברמת דירקטוריון, הנהלה ודרגי ביניים. במסגרת זו, מבוצע מעקב שוטף אחר תחזיות של תזרימי המזומנים, מגמות בסגמנטים שונים של פיקדונות, ריכוזיות מפקידים ועלויות הגיוס. המגבלות על יחס הנזילות לפי הוראה 221 נקבעו במספר רמות ניהול ובראשן הדירקטוריון. מגבלות אלה מהוות רזרבה נוספת לעמידה בתרחישי נזילות.

השפעת משבר הקורונה

עם התפשטות נגיף הקורונה, חלה עלייה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ונרשמו ירידות ערך משמעותיות בשווקי המניות והאשראי הסחיר, ותנודות חריפות בעקומי הריבית חסרי הסיכון ושערי החליפין. החל מהרבעון השני של השנה התנודתיות בשווקים התמתנה וחלה התאוששות בשוק ההון. עם זאת חוסר הוודאות בשווקים עדיין קיים, והתנודתיות בשווקים הפיננסיים יכולה להימשך. במהלך הרבעון הרביעי לא חל שינוי מהותי ביחס כיסוי הנזילות. לכל אורך התקופה הנסקרת יחס ה-LCR במט"ח ובכלל המטבעות היה גבוה מהדרישה הרגולטורית.

למידע נוסף אודות סיכון נזילות ראה חלק 7 בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2020.

יחס כיסוי הנזילות - טבלת גילויים עיקריים (LIQ 1)

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר			
2019		2020	
סך ערך משוקלל (ממוצע) ^(ב)	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ^(א)	סך ערך משוקלל (ממוצע) ^(ב)	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ^(א)
במיליוני ש"ח			
113,161		159,197	סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים			
12,276	178,967	15,572	207,014
2,510	49,727	3,018	59,931
8,030	71,381	11,045	96,767
1,736	57,859	1,509	50,316
98,371	150,213	116,531	184,802
98,303	150,145	116,097	184,368
-	-	434	434
9,485	63,663	12,259	72,917
2,785	2,785	6,680	6,680
6,700	60,878	5,579	66,237
2,698	2,698	2,542	2,542
1,317	43,101	1,374	43,848
124,147		148,278	
תזרימי מזומנים נכנסים			
-	456	-	598
29,450	45,156	30,826	48,406
2,361	10,831	1,589	7,058
31,811	56,443	32,415	56,062
113,161		159,197	
92,336		115,863	
123%		137%	

- (א) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
- (ב) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
- (ג) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).
- (ד) הערכים מחושבים על בסיס ממוצע ברמת הבנק של 79 תצפיות יומיות במהלך הרבעון הרביעי 2020 (72 תצפיות במהלך הרבעון הרביעי 2019).
- בשנה האחרונה יחס כיסוי הנזילות היה גבוה מעל המגבלות הרגולטוריות. היחס הושפע בעיקר מגידול במקורות היציבים - פיקדונות קמעונאים ועסקיים, שקוזז בחלקו מגידול בהעמדת אשראי.

גילויים נוספים בגין יחס כיסוי נזילות (LIQA)

המודלים משמשים ככלי ניהול דינמי, מאפשרים שליטה פיקוח ובקרה ברמת יומית שוטפת על מצב הנזילות ותוצאותיהם מדווחות לכל גורמי הניהול והבקרה הרלוונטיים. כמו כן, דיווח על החשיפות מוצג לפחות בתדירות רבעונית להנהלה ולדירקטוריון.

החשיפה לסיכון הנזילות מנוהלת באופן שוטף ברמת הקבוצה ונבנה תהליך ניטור קבוצתי. חברות הבנות קובעות מדיניות לניהול סיכוני נזילות ומנהלות את הנזילות באופן עצמאי בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ובכפוף להוראות הרגולציה המקומית בכלל חבריה. בניהול הנזילות ובחישוב יחס ה-LCR הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חברות בנות לבין הבנק עצמו.

ניהול הנזילות במט"ח מושפע גם מהפעילות בנגזרי שקל-מט"ח, אשר עשויה ליצור תנודתיות בין מטבעית במדדי הנזילות, ולכן מנוטרת ומנוהלת באופן הדוק.

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לפי יתרות ממוצעות ברבעון

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר						
2019			2020			
מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	
סך ערך משוקלל במיליוני ש"ח						
105,658	25,861	79,797	149,935	35,013	114,922	סך הכל נכסי רמה 1
7,286	7,286	-	8,713	8,713	-	סך הכל נכסי רמה 2
217	174	43	549	354	195	סך הכל נכסי רמה 2ב
113,161	33,321	79,840	159,197	44,080	115,117	סך הכל הנכסים הנזילים באיכות גבוהה

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לסוף התקופה

ליום 31 בדצמבר						
2019			2020			
מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	
סך ערך משוקלל במיליוני ש"ח						
112,413	27,977	84,436	166,714	33,430	133,284	סך הכל נכסי רמה 1
7,274	7,274	-	8,581	8,581	-	סך הכל נכסי רמה 2
215	171	44	522	347	175	סך הכל נכסי רמה 2ב
119,902	35,422	84,480	175,817	42,358	133,459	סך הכל הנכסים הנזילים באיכות גבוהה

דירקטוריון הבנק, בהתאם לתיאבון הסיכון שנקבע, מחליט על מגבלות לצורך ניהול סיכון הנזילות. מנהלת הסיכונים הראשית קובעת מגבלות נוספות לצורך הניהול השוטף.

מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון

סיכון נזילות

לבנק קיימת תוכנית מגירה לטיפול במשבר נזילות אשר כוללת מערכת נורות אזהרה אשר יכולות להעיד על שינוי במצב הנזילות של הבנק. בהופעת סימני אזהרה יתכנס פורום ייעודי במטרה להעריך את המצב ולבחון את הצורך בהפעלת התוכנית בהתאם לרמת החומרה. התוכנית כוללת צעדים אופרטיביים מפורטים הנוגעים בין היתר בסדרי המימוש של הנכסים, מדיניות הטיפול בלקוחות ומערכות הדיווח לכל הגורמים העסקיים, לדירקטוריון ולבנק ישראל.

לאומי שומר על רמה גבוהה של נזילות אשר מהווה את אחד מעמודי התווך שלו ואחד מיתרונותיו היחסיים במערכת הבנקאות המקומית והגלובלית. בסיס המימון העיקרי של לאומי בשקלים הינו פיקדונות הציבור וכתבי התחייבויות אשר מהווים מקור מימון יציב. בסיס המימון העיקרי של לאומי במט"ח הינו פיקדונות תאגידים, פיקדונות פיננסיים ופיקדונות יחידים תושבי ישראל ותושבי חוץ.

במהלך שנת 2020 חל גידול בהיקף פיקדונות הציבור הקמעונאיים ועסקים קטנים בלאומי. להלן התפתחות היתרות הממוצעות:

2019				2020				
ערך לא משוקלל של פיקדונות קמעונאיים				ערך לא משוקלל של פיקדונות קמעונאיים				
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
במיליוני ש"ח								
121,108	120,765	121,316	122,468	156,698	150,783	144,045	125,997	עד חודש
57,859	59,297	59,450	57,812	50,316	52,611	53,765	56,580	מעל חודש
178,967	180,062	180,766	180,280	207,014	203,394	197,810	182,577	סך הכל

סיכון מימון

סיכון מימון הוא הסיכון לבניית מבנה מקורות לא מספיק יציב בטווח הארוך באופן שאינו משרת את השימושים המתוכננים.

הבנק מנהל לאורך שנים תשתית רחבה ומגוונת של מקורות מימון יציבים ולטווחי זמן שונים. מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים. בנוסף הבנק מממן את פעילותו באמצעות פיקדונות מלקוחות מסחריים ועסקיים וכן באמצעות הנפקות של כתבי התחייבויות. ניהול המקורות מבוצע באופן שוטף ובנפרד בשקלים ובמט"ח. כ-28% מפיקדונות הציבור מגויסים במט"ח. לבנק מגוון רחב של מקורות במט"ח מלקוחות תושבי חוץ, לקוחות מקומיים קמעונאיים, עסקיים ופיננסיים. בשנה האחרונה חל גידול בפיקדונות הלא פיננסיים במט"ח. עודף הפיקדונות על האשראי במט"ח מושקע בנכסים זילים ועסקאות החלף לטווחים קצרים. המקורות של שלוחות חו"ל מושקעים באשראי ובנכסים זילים, בעיקר באג"ח ברמת סיכון נמוכה.

בפיקדונות הקמעונאיים בשקלים נרשמה בעיקר במחצית הראשונה של שנת 2020 עלייה משמעותית בהיקף הפיקדונות. במהלך תקופת הדיווח חל קיטון בהיקף אגרות החוב, שטרי התחייבות וכתבי ההתחייבות הנדחים בסכום נטו של 3.5 מיליארד ש"ח.

ריכוזיות מקורות המימון מנוהלת ומנוטרת באמצעות אינדיקטורים ומודלים לניהול הסיכון. הבנק מבצע מעקב אחר מבנה המקורות וריכוזם תחת מספר קטגוריות: גודל וסוג לקוח, מפקיד בודד, אורך חיי ההפקדה והתנהגות מאפיינת לאורך זמן. הניהול השוטף של מבנה המקורות כולל התוויה של מדיניות לגבי גיוון המקורות ותקופות המימון. ריכוזיות המקורות מבוקרת ומנוהלת במסגרת ניהול סיכונים הנזילות בבנק. מדידה שוטפת יומית של מדדי הנזילות, יחס כיסוי מזערי ומעקב אחר נורות אזהרה מאפשרים ניהול דינמי ומעקב אחר מקורות יציבים ומגוונים, שליטה ופיקוח על מצב הנזילות והתפתחות מגמות.

נכסים משועבדים לפי סעיפים מאזניים

31 בדצמבר 2020				
נכסים משועבדים בקשר עם				
פעילות במכשירים נגזרים	הסכמי CSA	פעילויות במסלקות וקרן הסיכונים	הבטחת פיקדונות	
במיליוני ש"ח				
841	1,078	-	2	מזומנים ופיקדונות בבנקים
3,966	-	1,011	9,443	ניירות ערך
2,093	3,303	236	2,239	אשראי לציבור

31 בדצמבר 2019				
נכסים משועבדים בקשר עם				
פעילות במכשירים נגזרים	הסכמי CSA	פעילויות במסלקות וקרן הסיכונים	הבטחת פיקדונות	
במיליוני ש"ח				
300	389	-	53	מזומנים ופיקדונות בבנקים
3,183	-	936	402	ניירות ערך
2,097	2,170	65	2,355	אשראי לציבור

חלק 8 - סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

קבוצת לאומי פועלת במגוון רחב של פעילויות פיננסיות ולפיכך חשופה לסיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים, סיכונים המשכיות עסקית וסיכונים מעילות והונאות.

תפיסת ניהול הסיכון הינה בהלימה לאסטרטגיית קבוצת לאומי, מהווה בסיס להגדרת סובלנות הסיכון, לאופן ניהול הסיכון והמשל התאגידי ולקביעת המיקוד והדגשים בתהליכי ניהול הסיכונים התפעוליים, ומאפשרת ניהול סיכונים מושכל וממוקד תוך תעדוף משימות ומשאבים.

ההון הרגולטורי הנדרש בגין סיכונים תפעוליים מחושב על בסיס הגישה הסטנדרטית בהוראות מדידת הלימות ההון של הפיקוח על הבנקים.

לשם הקטנת נזקים אפשריים בעת התממשות הסיכון, קבוצת לאומי רוכשת מערך ביטוחי המכסה מגוון סיכונים תפעוליים וכולל, בין היתר, פוליסת ביטוח בנקאית, פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה ופוליסת ביטוח סייבר.

השפעת משבר הקורונה

משבר הקורונה הינו אירוע משמעותי המשבש את הפעילות העסקית והכלכלית ומלווה בחוסר וודאות לגבי אורכו ומידת השפעתו. השלכות המשבר על הכלכלה העולמית והמקומית וכן על עסקי הבנק עלולות להיות מהותיות.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות השליליות באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים כמו כן, הבנק מבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות ומקפיד, לאורך כל תקופת המשבר, על ניהול סיכונים תוך בחינה מתמדת של האירועים ודרכי הפעולה, על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש וזאת בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 355 בנושא ניהול המשכיות עסקית ומדיניות הבנק בנושא זה.

בוצעו התאמות בתהליכי עבודה והבקרה אשר נבחנו בשיתוף כלל הגורמים הרלבנטיים ובכללם: המשכיות עסקית, גורמים עסקיים, ניהול סיכונים, אבטחת מידע, ציות וייעוץ משפטי.

במטרה לוודא כי החשיפה נשארת בגבולות סובלנות הסיכון נקבעו בקורות עסקיות, תהליכיות ומיכוניות המגדרות את הסיכונים. מאחר שמדובר בתצורת עבודה דינמית המשתנה מעת לעת מתקיים תהליך שוטף לבחינת השינויים הנדרשים בתהליכי העבודה והתאמתם לסובלנות הסיכון.

מבנה הממשל התאגידי

בנוסף למידע אודות מבנה הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק המתואר בפרק "מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו", להלן מידע נוסף בנוגע לניהול הסיכון התפעולי:

קו הגנה ראשון - הנהלות קווי העסקים, יחידות התמך ולאומי טכנולוגיות נושאות באחריות לניהול הסיכונים התפעוליים שבתחומי אחריותם, הן באופן שוטף והן במסגרת פרויקטים ומוצרים חדשים.

קו הגנה שני - אגף סיכונים תפעוליים, IT וסייבר בחטיבה לניהול סיכונים אחראי ומוביל את תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים, תוך גיבוש המלצות למדיניות ולסובלנות הסיכון, פיתוח מתודולוגיות וכן אחריות מקצועית, הנחיה ואתגור (בכפוף למהותיות) של קו ההגנה הראשון בתהליך ניהול הסיכונים.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית. באחריות הביקורת הפנימית ביצוע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום הנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

ועדות הנהלה ודירקטוריון - אחת לרבעון מתקיים דיון על החשיפות המהותיות לסיכונים תפעוליים. מדיניות ניהול סיכונים תפעוליים מובאת לדיון ואישור הדירקטוריון מדי שנה.

מדיניות ומסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים

מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים הקבוצתית מעגנת עקרונות, קווים מנחים ומסגרת לניהול הסיכון התפעולי בלאומי, ובכלל זה: ניהול סיכון מוכוון ומותאם לפעילות קווי העסקים ומיקוד בסיכונים בעלי פוטנציאל להשלכה משמעותית.

במטרה לאפשר לדירקטוריון ולהנהלה ממשל תאגידי הולם, הוגדרה סובלנות לסיכון התפעולי אשר באה לידי ביטוי באמצעות מגבלות כמותיות והצהרות איכותיות.

פרופיל הסיכון התפעולי מנוטר תקופתית ומדווח מדי רבעון להנהלת הבנק ולדירקטוריון, כבסיס לקבלת החלטות.

הבנק מעדכן את מפת הסיכונים התפעוליים באופן מתמשך. העדכון מתבצע על ידי יחידות הקו הראשון תוך הכוונה, אתגור וסיוע של החטיבה לניהול סיכונים. התהליך כולל זיהוי הסיכונים, הערכתם (איכותית וכמותית) והמלצות למזעורם (תכניות הפחתה). כמו כן, קיימת מערכת התומכת בדיווח סיכונים, תיעוד בקרות, תכניות מזעור ואירועי כשל.

הבנק מנהל סיכונים בפרויקטים ומוצרים חדשים מהותיים על בסיס מתודולוגיה הכוללת זיהוי סיכונים והיערכות למזעורם וזאת במטרה לעמוד ביעדים העסקיים והתפעוליים של לאומי.

מאחר והסיכונים התפעוליים הינם חוצי ארגון ופעילויות, החטיבה לניהול סיכונים פועלת להטמעת תרבות ניהול סיכונים מתקדמת ובכלל זה דיווח וטיפול באירועים וביצוע הפקות לקחים.

מוקדי הסיכון העיקריים בסיכונים התפעוליים:

סיכון אבטחת מידע וסייבר

לאומי ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות ומרחיב את השימוש בטכנולוגיות מתקדמות. כפועל יוצא, המרחב לתקיפות סייבר והחשיפה של לאומי להתממשות סיכוני סייבר גדלים בהתאמה.

מרחב הסייבר מתאפיין בחוסר וודאות ובדינמיות גבוהה של סוגי ההתקפות, היקפן ועוצמתן. התממשות של אירוע סייבר עלולה לגרום לנזקים כספיים, לגניבת מידע בנקאי רגיש, לשיבוש הפעילות והרציפות התפקודית ואף לפגיעה במוניטין הבנק.

ניהול הסיכון והגנת הסייבר מיושמים תוך השקעת משאבים רבים. המשאבים מושקעים באופן דיפרנציאלי ובהלימה לאסטרטגיה העסקית, סובלנות הסיכון ולאיומים המתפתחים במרחב הסייבר.

משבר הקורונה הוביל לעלייה משמעותית בתקיפות סייבר על ארגונים פיננסיים בארץ ובעולם ועל גופי שרשרת האספקה של ארגונים אלו. מאפייני התקיפה מגוונים וביניהם תקיפות כופרה, פשינג והנדסה חברתית. החשיפה לסבירות התממשות אירוע סייבר עולה בין היתר כתוצאה משימוש גובר של לקוחות בערוצים דיגיטליים ומעבר לעבודה נרחבת של עובדים וספקים מרחוק.

במסגרת הפעילות לחיזוק הגנות הסייבר וניהול סיכוני הסייבר, גובשה מדיניות, מנוהלת מפת סיכוני סייבר, מיושמות תכניות למזעור והתאוששות ומבוצעים תרגולי טיפול באירועי סייבר וכן התאוששות מאירוע כאמור. כחלק מתכניות המזעור, לאומי הקים את מרכז הגנת הסייבר והביטחון (Fusion Center) שתכליתו לאפשר בצורה אופטימלית את מימוש תפיסת הסייבר והביטחון ומתן מענה לאירועים בזמן אמת.

בנוסף, לאומי נוקט במספר צעדים להפחתת הסיכונים ובכלל זה: יישום בקרות מונעות ומגלות, ביצוע סקרי אבטחת מידע, הגברת הניטור לשם הסרת אתרים מתחזים, הידוק תהליכי ניהול ובקרת הרשאות והעלאת מודעות עובדים להנחיות אבטחת מידע.

בשנת 2020 לא נתגלו אירועי סייבר שהשפיעו על הדוחות הכספיים של לאומי.

סיכוני טכנולוגיה

בהיות לאומי בנק מוביל ויוזם חדשנות טכנולוגית, המאפשר ללקוחותיו שירותים מתקדמים בכלל הערוצים לרבות הדיגיטליים, בהתאמה לצורכיהם, הבנק נדרש לתשתיות טכנולוגיות מתקדמות ורובסטיות. תשתיות אלו יוצרות הזדמנויות עסקיות מחד, אולם מגבירות את רמת החשיפה לסיכונים טכנולוגיים בפעילות העסקית והתפעולית מאידך.

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית המשרתת את לקוחותיו ועובדיו תאפשר זמינות ורציפות עסקית ותפעולית, ומשקיע לשם כך משאבים רבים. הבנק פועל על פי מדיניות מוצר חדש אשר מתווה את תהליכי ניהול הסיכונים הכרוכים בהכנסת מוצרים חדשים ובכלל זה יוזמות טכנולוגיות וחדשנות.

לאומי נערך לבניית Bank of the future. במסגרת זו הבנק גיבש תכנית עסקית-טכנולוגית (תכנית מודרניזציה) לצורך השגת יעדיו העסקיים בשנים הבאות.

הבנק הקדיש משאבים ניהוליים רבים לשלבי ההכנה והתכנון לטובת הצלחת התכנית וגידור הסיכונים. ההיערכות לתכנית נמצאת במיקוד הנהלה בכירה ודירקטוריון ומנוהלת במסגרת ממשל תאגידי הדוק.

ניהול הסיכונים מבוצע על ידי חטיבת לאומי טכנולוגיות בלוי החטיבה לניהול סיכונים ובשיתוף ייעוץ חיצוני.

במהלך 2020 גובשה תכנית רב שנתית, אשר אושרה על ידי דירקטוריון הבנק.

משבר הקורונה תרם לעלייה בפעילות בערוצים הדיגיטליים. לאור זאת, לאומי ממשיך לנקוט צעדים פרואקטיביים על מנת למזער חשיפה פוטנציאלית לסיכונים המשכיות עסקית הנגזרת מהגידול בפעילויות אלו ולהמשיך לספק שירות הולם ללקוחותיו תוך חיזוק תשתיות ויישום פתרונות טכנולוגיים תומכים ועוד.

סיכון המשכיות עסקית לאומי מנהל ומיישם תהליכים שתכליתם לאפשר התאוששות מהירה וחזרה לשגרה באירועי חירום וקיצון, תוך מזעור הפגיעה בפעילות העסקית. התהליכים כוללים:

- מדיניות להמשכיות עסקית המגדירה את הממשל התאגידי, העקרונות והתהליכים העיקריים בחירום, לרבות סט מענים ויתירות.
- מסגרת עבודה הכוללת תכנית המשכיות עסקית, ניתוח השלכות עסקיות המבוססות על סקרי סיכונים, אסטרטגיית התאוששות ומתודולוגיית תרגול.
- שמירה על יציבות תשתיות טכנולוגיות, העמדת יכולות התאוששות לרבות גיבויים ויכולות אחזור.

עם פרוץ משבר הקורונה ועל מנת לתת מענה לצרכים הנוכחיים ולאפשר המשכיות עסקית גם במצבי חירום מתמשך, יחידות מרכזיות בלאומי עברו לתצורת עבודה חדשה המשלבת עבודה מהבית ופיצול פיזי של יחידות אורגניות לקפסולות. בוצעו התאמות בתהליכי עבודה והבקרה אשר נבחנו בשיתוף כלל הגורמים הרלוונטיים. במטרה לוודא כי החשיפה נשארת בגבולות סובלנות הסיכון נקבעו בקרות עסקיות, תהליכיות ומיכוניות המגדרות את הסיכונים. הוגברו משמעותית יכולות העבודה מרחוק ויושמו מגוון פתרונות טכנולוגיים שאפשרו מתן שירותים ללקוחות לאומי.

סיכון מיקור חוץ וספקים

לאומי מתקשר עם ספקים וספקי משנה לצרכים עסקיים מגוונים ומאמץ מוצרים ושירותים חדשים שפותחו על ידי גורמים חיצוניים. התלות בספקים חושפת את הבנק לסיכונים שונים, וביניהם פגיעה ברציפות התפקודית, שיבוש ודלף מידע. סיכונים אלו מנוהלים באופן שוטף בתהליכי רכש, המשכיות עסקית, אבטחת מידע וסייבר ומעוגנים בהתאם במסמכי מדיניות ונהלים.

גובשה ואושרה מדיניות מיקור חוץ ושולבה התייחסות לנושא ניהול סיכונים צד ג' במדיניות הסיכונים התפעוליים.

מעילות והונאות

משבר הקורונה והמצב הכלכלי ובמקביל השימוש הנרחב בדיגיטל, עלולים להביא לעלייה בחשיפה לסיכונים הונאות ומעילות, הן בהיבט גניבת זהות וגניבת כספים והן בהיבט פגיעה בתפקודיות, חשיפת פרטי לקוח ושימוש לרעה במידע.

לאומי משקיע משאבים רבים בזיהוי והפחתה של סיכונים אלו בפעילות שוטפת ובפעילות ניטור ממוקדת.

שולב פרק ייעודי לנושא ניהול סיכונים מעילות והונאות במדיניות ניהול סיכונים תפעוליים ומוסד פורום מעילות לריכוז הטיפול בנושא.

סיכונים הנובעים משינויים ארגוניים ותהליכיים

לאומי פועל מזה מספר שנים להתאמת מודל פעילותו ובכלל זה מבצע שינויים מבניים משמעותיים, שינויים בתחומי האחריות, והעברת נושאים ופעילויות בין חטיבות בבנק. לאומי מייחס חשיבות רבה לקיום סביבת בקרה חזקה, בין היתר באמצעות תהליכי ניהול סיכונים, פעילויות בקרה ופעילויות ניטור.

מטרת פעולות אלו הינה מזעור החשיפות לסיכונים באמצעות הקטנת הסבירות להתממשות סיכונים ו/או צמצום השלכות שיגרמו עקב התממשותם.

חלק 9 - סיכונים אחרים

סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו הסיכון לשינויים בחקיקה וברגולציה העלולים להשפיע על היקף ההכנסות וההוצאות של הקבוצה, ההון, תחומי הפעילות של הקבוצה או הסביבה העסקית בה היא פועלת.

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

בעת האחרונה, הושם עיקר הדגש על הוראות בתחומים הבאים:

- משבר וירוס הקורונה
על רקע התפתחות אירוע נגיף הקורונה והשלכותיו על הכלכלה בישראל ובעולם, ובתוך כך על משקי הבית והעסקים, קבעו הפיקוח על הבנקים ורגולטורים נוספים, שורה של צעדים רגולטוריים, במטרה לסייע למשקי הבית והעסקים לצלוח תקופה זו, תוך מתן גמישות עסקית נדרשת לתאגידי הבנקאיים.
הצעדים האמורים מתמקדים, בין היתר, בהמשכיות מתן השירותים הבנקאיים לציבור הרחב, בדגש על מעבר לערוצי הדיגיטל השונים, מתן שירותים ללא צורך בהגעה לסניפי הבנק וביצוע התאמות לעבודה מרחוק; במתן הקלות שונות לבנקים שייאפשרו את תפקודם התקין בכוח אדם חסר; ובדרישה כי הבנקים יירתמו לסיוע למשק בצליחת המשבר על ידי פריסת חובות, הגדלת האשראי, ותמחור הוגן של הלוואות.
הצעדים האמורים קצובים לתקופות שונות, בהתאם להערכות לגבי משך התמשכות אירוע נגיף הקורונה, והם מתעדכנים באופן דינאמי בהתאם לצרכי הלקוחות והבנק, והמצב במשק.
השפעת הוראות הרגולציה האמורות הינה חלק מההשפעה הכוללת של האירוע על הבנק והקבוצה.
- קידום תחרות במגזר הפיננסי
במסגרת זו ניתן למנות את ההוראות הבאות:
  - הקלות לבנקים חדשים, לרבות הליך רישוי מקל והקמה של לשכת שירותי מחשוב שתשרת בנקים חדשים, וכן מתן רישיון לבנק הדיגיטלי החדש;
  - הקלות לחברות כרטיסי האשראי המופרדות לצורך ביסוסן כשחקן מרכזי בתחרות מול הבנקים;
  - רפורמת הניוד בין בנקים שנועדה לאפשר מעבר קל ומהיר מבנק לבנק ובכלל זה העברת האחריות המלאה לניוד החשבון על הבנקים;
  - חוק נתוני אשראי ומאגר נתוני אשראי המאפשר הצגת מידע לנותני אשראי שונים על מנת שיוכלו להציג ללקוחות הצעות ערך מיטביות;
  - פתיחת אפשרות החיבור למערכות התשלומים לגורמים נוספים;
  - המשך הסדרת הליכי רישוי לנותני שירותים פיננסיים מוסדרים;
  - המלצות להגברת התחרות בתחום שירותי המסחר בניירות ערך (ברוקראז'); והוראה משלימה של הפיקוח על הבנקים הקובעת, כי על תאגיד בנקאי לאפשר ללקוח להגיש, באופן מקוון, בקשה להעברת תיק ניירות ערך לגוף פיננסי אחר, מבלי לחייבו להגיע אל סניף הבנק, וכי תאגיד בנקאי לא יסרב סירוב בלתי סביר לבקשת לקוח להעברת תיק ניירות הערך כאמור;
  - הקלות בחישוב הדרישות להון מזערי לבנקים שסך נכסיהם המאזניים על בסיס מאוחד שווה או אינו עולה על 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית;
  - הקלות בנוגע לרישום נהנים ובעלי שליטה בחשבונות המנוהלים עבור נותני אשראי ופלטפורמות P2P במטרה להסיר חסם אשר הקשה על גופים אלה לפעול במערכת הפיננסית הישראלית ולהתחרות במערכת הבנקאית;
  - רפורמת הבנקאות הפתוחה שנועדה, בין היתר, לחייב את הבנקים לשתף מידע בנקאי של הלקוח על פי בקשתו, במטרה שעל בסיס מידע זה יוכלו ספקי צד ג' להציע ללקוח שירותים שונים, ובכלל זה: שירותי ריכוז מידע פיננסי; השוואת מחירים, עלויות או תשואות; העברת מידע לספקים פיננסיים לשם קבלת הצעות להתקשרות עבור הלקוח לשירותים פיננסיים שאותם הלקוח צורך או מבקש לצרוך (כלומר, הצעות מחיר מתחרות) או לשם סיוע בהתקשרות עמם; וכן ייעוץ בדבר התנהלות פיננסית;

- הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס') (הרחבת מקורות המימון לתאגידי אשראי חוץ בנקאי), התשפ"א-2021, המאפשרת להגדיל את מקורות המימון של תאגידי האשראי החוץ בנקאי, בין היתר, על ידי הגדלת סך הערך הנקוב המקסימלי של תעודות ההתחייבות שתוכל חברת אשראי חוץ בנקאית להנפיק לציבור (במקביל למתן אשראי ובכפוף ליתר התנאים הקבועים בחוק), מסך של חמישה מיליארד שקלים חדשים לסך של חמישה עשר מיליארד שקלים חדשים.
  - מסמך של רשות ניירות ערך בעניין שירות ניהול תיקים, אשר נועד, בין היתר, לצורך קידום התחרות בתחום זה.
  - הצעת חוק לעידוד פיתוח טכנולוגיה בתחום הפיננסי בישראל - שמטרתה ליצור מסגרת אסדרה לחברות אלה בישראל, בין היתר על מנת לאפשר שימוש בטכנולוגיה חדשנית במערכת הפיננסית לשם הגברת הנגישות למוצרים ושירותים שונים, העלאת רמת השירות והתחרות בתחום וכן הפחתה בעלויות השירותים הפיננסיים בישראל.
  - מניעת פשיעה פיננסית - איסור הלבנת הון, שוחד ושחיתות
נמשכת המגמה, שראוה בבנקים הגורם שאחראי למנוע את הפשיעה הכלכלית. בנקים נדרשים לנטר פעילות חשודה ולהגיש דיווחים לרשויות. הבנק מתמודד עם יישום ה-FATCA והתקן האחד של ה-OECD לאיסוף והחלפת מידע על חשבונות פיננסיים (ה-CRS), וזאת במקביל להמשך יישום מדיניות הכסף המוצהר ויישום החוק לצמצום השימוש במזומן.
  - הגנת הפרטיות ואבטחת מידע
נושאים אלה מצויים על סדר היום בארץ ובעולם וצוברים תאוצה עם המעבר לדיגיטציה, למיקור חוץ ולשימוש בשירותי מחשב ענן במערכת הפיננסית.
  - ניהול סיכונים
סיכונים תפעוליים - בתקופת הדוח הושם דגש על הוראות מתחום ניהול הסיכונים התפעוליים, בין היתר, לאור הגידול בסיכונים הפוטנציאליים השונים על רקע משבר הקורונה, ונוכח חוסר הוודאות המתמשך והשינויים הקיצוניים והמהירים בתנאים הכלכליים, בשווקים הפיננסיים, בפעילות העסקית ובאופן העבודה מול הלקוחות.
סיכונים סביבתיים - בתקופת הדוח גברה ההבנה כי התממשות של סיכונים סביבתיים תפגע בכלכלה ועלולה לערער את יציבות הבנקים והמערכת הפיננסית. בהתאם, רגולטורים בארץ ובעולם דורשים מן הבנקים להיערך לניהול סיכונים הקשורים בנושא.
- המגמות והשינויים הנ"ל משפיעים וצפויים להשפיע בשנים הקרובות על המערכת הבנקאית בישראל. הבנק פועל לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות, כוחן את היערכותו לתנאי השוק המשתנים, להגברת התחרות והשקיפות, לכניסתם של שחקנים חדשים לתחומי הבנקאות הקלאסיים, להשוואת עלויות בין הבנק לגופים נוספים, לשימוש במאגרי המידע והנתונים של לקוחות הבנק על ידי גופים חוץ בנקאיים וכן למתן הצעות ערך מתאימות ללקוחות הבנק. במקביל, הרגולציה גורמת לשחיקה בהכנסות, לגידול בהוצאות הנדרשות לשם עמידה בהוראות הרגולציה, ולצורך בשיפור מתמיד ברמת השירות והחדשנות.

סיכון ציות

סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות החוק/הרגולציה.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308 "ציות ופונקציית הציות בתאגידי הבנקאי" מגדירה את תחומי האחריות של הציות באופן פורמאלי וברמה הקבוצתית. ההוראה מפרטת את ההגדרה של הוראות ציות וקובעת כי "סיכון הציות" נגזר מחוקים, תקנות, הוראות רגולציה, נהלים פנימיים, כללי התנהגות ועמדות רשות. ההוראה קובעת כי נדרש להעריך את אפקטיביות ניהול סיכון הציות ולמצוא אמצעים למדידתו כאשר, כאמור, סיכון הציות נגזר ממכלול החקיקה הרלוונטית לפעילות הבנק.

על פי מדיניות הבנק, מנוהל סיכון הציות על בסיס קבוצתי. במסגרת זו, ננקטים צעדים שונים לפיקוח ובקרה על השלוחות וחברות הבנות לצורך מעקב על יישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית. נוכח משבר הקורונה, מתבצעות התאמות באופן ניהול סיכון הציות, תוך איתור סיכונים מתפתחים המאפיינים עיתות משבר.

א. ציות, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

לצורך ניהול אפקטיבי של סיכונים הציות פועל בלאומי מערך ציות ואכיפה שבראשו עומדת קצינת הציות הראשית (Chief Compliance Officer). קצינת הציות הראשית אחראית, בין היתר, למילוי החובות לפי הוראות החקיקה בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. קצינת הציות הראשית משמשת גם כממונה על האכיפה בתחום דיני ניירות ערך וגם כ-Responsible Officer בתחום ה-FATCA.

מערך ציות ואכיפה כפוף למנהלת הסיכונים הראשית.

שמירה על תרבות ציות נאותה, לרוחב הארגון, מחייבת קיומה של מסגרת בקרה ואכיפה אפקטיבית, אשר תעוגן בתהליכי העבודה ותאפשר עמידה במכלול הוראות הציות. לצורך כך, נקבעו תהליכי בקרה ואכיפה סדורים על מכלול תהליכי העבודה וסיכוני הציות הנגזרים מהם. מטרתה של מסגרת הבקרה והאכיפה הינה, בין היתר, לאתר פערים וחשיפות קיימים ופוטנציאלים לשם בחינת הצורך בעדכון תהליכי עבודה, נהלים, ביצוע הדרכות והטמעות. תהליכי הבקרה מתבססים, בין השאר, על ניתוח הוראות ציות, ממצאי הביקורת הפנימית והחיצונית, תלונות הציבור שימצאו רלוונטיות, הליכים משפטיים כנגד הבנק או בנקים אחרים היכולים להצביע על חשיפות ציות אפשריות, ניתוח מגמות ואירועים בארץ ובעולם.

המערך נמצא בקשר שוטף עם חברות הבנות בארץ ובחו"ל לצורך מעקב ליישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

בהתאם למגמות המתפתחות בעולם, מטפל הבנק במגוון נושאים בתחום ציות, לרבות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור והיבטי מיסוי לרבות FATCA ו-CRS. בין היתר, מתמקד הבנק במוקדי סיכון בעולם טכנולוגי פיננסי (כגון: פינטק, P2P, קרנות גידור, נותני שירותים פיננסיים, מטבעות וירטואליים וכדומה) - ניהול סיכונים ציות ואיסור הלבנת הון בעולם טכנולוגי פיננסי מתפתח המאופיין בהיעדר פיקוח רגולטורי מוגדר לצד מורכבות מקצועית והיעדר פרקטיקות מובנות לתהליכי בקרה עקב חדשנותם של הנושאים.

ב. אכיפה מנהלית

חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 בא לייצל את הליכי האכיפה של הוראות החקיקה בתחום דיני ניירות הערך. במסגרת חקיקה זו ניתן יהיה להטיל סנקציות שונות על תאגיד, שהפר את ההוראות הרלוונטיות וכן על עובדי התאגיד, לרבות נושאי המשרה.

קצינת הציות הראשית של הקבוצה משמשת גם כממונה על האכיפה, האחראית על יישום תכנית האכיפה הפנימית בתחום ניירות הערך וניהול השקעות אשר אושרה על ידי דירקטוריון הבנק. בשנת 2019 בוצע הליך של תיקוף חוזר של תכנית האכיפה על ידי מומחה חיצוני.

א. FATCA – Foreign Account Tax Compliance Act, CRS – Common Reporting Standard ומדיניות כסף מוצהר

ביום 14 ביולי 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מספר 227) התשע"ו-2016 בנושא יישום הסכם FATCA שנחתם בין מדינת ישראל לארה"ב והסכמים לחילופי מידע בין מדינת ישראל למדינות אחרות לפי התקן לחילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים שפרסם ה-OECD.

תקנות מס הכנסה (יישום הסכם FATCA), התשע"ו-2016 פורסמו ביום 4 באוגוסט 2016 ומכוחן נדרש הבנק לבצע הליכי זיהוי לקוחות ולהעביר מידע לרשות המיסים בישראל אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקאים לצורך העברתו לרשות המיסים האמריקאית.

תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019 פורסמו ביום 6 בפברואר 2019, ומכוחן נדרש הבנק לבצע הליכים לזיהוי לקוחות תושבי מדינות זרות, ולדווח על לקוחות שזוהו כתושבי מדינות שישאל חתומה עמן על הסכמים לחילופי מידע לרשות המיסים בישראל לצורך העברת המידע לרשות המוסמכת במדינת התושבות שלהם.

הבנק מבצע את הדיווחים הנדרשים לרשות המיסים בישראל בהתאם להוראות החקיקה האמורה.

הבנק מיישם מדיניות כסף מוצהר תוך הקפדה כי לא ינהלו בבנק כספים שאינם מוצהרים לרשויות המס הרלוונטיות, בהקשר זה נערכו מהלכים רבים לאיתור וזיהוי האוכלוסיות הרלוונטיות. במידת הצורך, נדרשים לקוחות להמציא הצהרות ואישורים שונים.

הבנק פועל במספר נדבכים על מנת לוודא ציות של קבוצת לאומי ויחידים בה להוראות החקיקה, בהם: מינוי קצינת הציות כממונה לנושא, אימוץ מדיניות ונהלי עבודה מתאימים, פיתוח כלים ממוכנים תומכים בתהליכי העבודה, גיבוש מנגנוני הדרכה והטמעה, בדיקה, בקרה ותפעול הנדרשים למילוי ההנחיות והנחיית החברות הבנות בקבוצה להיערכות מתאימה.

סיכון משפטי

הסיכון המשפטי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף קיומו של הסכם או כתוצאה מהתחייבויות תלויות לרבות בגין תביעות ודרישות מהבנק. הסיכון המשפטי כולל גם סיכונים הנובעים מחקיקה, תקנות, פסיקה והוראות רשויות, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי בהסכמים מספקים, או מפעילות ללא ייעוץ משפטי או על פי ייעוץ משפטי לקוי וכן כתוצאה מפרשנות לגבי זכויות הצדדים מכח הסכמים שבין הבנק לבין לקוחותיו.

סיכונים משפטיים נובעים מחמישה תחומים עיקריים:

- סיכוני חקיקה - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת הוראת חקיקה ראשית או משנית, הוראות בנק ישראל או הוראות רשויות מוסמכות אחרות.
- סיכוני התקשרות חוזית - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק מול לקוחות, ספקים וגורמים אחרים שהבנק מתקשר עמם בהסכמים שונים, אם אינה מגובה בהסכם המסדיר מלוא זכויות הבנק, או שההסכם אינו ניתן לאכיפה מלאה או שהוא כולל תניות שאינן חוקיות.
- סיכוני פסיקה - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת פסיקה תקדימית.
- סיכונים הנובעים מהליכים משפטיים המתנהלים נגד הבנק.
- סיכונים הנובעים משינויים במדיניות אכיפה.

מדיניות ומסגרת ניהול הסיכונים המשפטיים

היועצת המשפטית, אשר הינה חברת הנהלה בבנק וראש חטיבת הייעוץ המשפטי, אחראית להובלת ניהול הסיכונים המשפטיים. בקבוצה מיושמת תכנית ניהול סיכונים משפטיים שמטרתה לאתר, למנוע, לנהל ולמזער את הסיכונים המשפטיים. התכנית כוללת מסמכי מדיניות וממשק בין חטיבת הייעוץ המשפטי לבין יחידות הבנק, וכן נהלים פנימיים החלים בתוך חטיבת הייעוץ המשפטי שמטרתם לוודא כי הייעוץ המשפטי הניתן בבנק הינו ייעוץ מקצועי ומעודכן. מסמך המדיניות מעודכן באופן שוטף במהלך השנים, לרבות בשנת 2020.

לגבי חברות הבנות של הבנק בארץ ובחו"ל, נקבעה מדיניות כללית לניהול סיכונים משפטיים במסגרת מסמכי מדיניות ייעודיים, אשר על פיה הכינו החברות הבנות נוהל פנימי לניהול סיכונים משפטיים התואם את פעילותן ואת מדיניות הקבוצה בנושא. הנהלים הפנימיים אושרו על ידי חטיבת הייעוץ המשפטי ועל ידי הדירקטוריונים של החברות הבנות. בהתאם למסמכי המדיניות נדרשות החברות הבנות להפנות נושאים מסוימים לייעוץ משפטי מתאים. בנוסף, שולחות החברות הבנות למנהלת הסיכונים המשפטיים של הבנק דוחות תקופתיים וכן דוחות מידיים, בהתאם לנדרש במסמכי המדיניות. הדיווחים נשלחים בהתאם לפורמט אחיד שהוכן בחטיבת הייעוץ המשפטי. בשנת 2020 עודכנו תהליכי ניהול הסיכון המשפטי והבקורות לצידם, כמו כן, תרחיש קיצון משפטי אותגר ועודכן.

במסגרת התכנית לניהול סיכונים משפטיים הושם דגש על:

- איתור מוקדי הסיכונים המשפטיים המהותיים והטיפול בהם.
- מניעה ומזעור סיכונים משפטיים, בין היתר, באמצעות:
  - הכנת הסכמים, הנחיות ונהלים מתאימים.
  - בדיקת הוראות החקיקה (לרבות פסיקה) והוראות רשויות, ובחינת השלכותיהן על עבודת הבנק.
  - הפקת לקחים בנושאים שונים ויישום הלקחים במסמכים המשפטיים הנהוגים בבנק, וכן העברת חוות דעת בנושא ליחידות הרלוונטיות בבנק.

לצורך ביצוע תכנית ניהול הסיכונים המשפטיים פועלים בחטיבת הייעוץ המשפטי, בראשות היועצת המשפטית הראשית שהיא מנהלת הסיכונים המשפטיים, גורמים וועדות, שתפקידם לאתר באופן שוטף דברי חקיקה ופסקי דין חדשים בעלי השלכה על עבודת הבנק, לבחנם ולרכז הטיפול בהשלכותיהם.

אגף הרגולציה עוסק באיתור וטיפול במידת הצורך בהוראות רגולטוריות חדשות (חקיקה ראשית, חקיקה משנית, הוראות רשויות) כבר בשלב הצעת החוק או בשלב גיבוש הרגולציה הרלוונטית.

פעילותם של הגורמים והוועדות הנ"ל מוסדרת בנהלי עבודה פנימיים של חטיבת הייעוץ המשפטי. בין היתר קובעים הנהלים את ממשק זרימת המידע בין כל אחד מהגורמים הנ"ל לבין הנהלת החטיבה וצוות הסיכונים המשפטיים הפועל בחטיבה.

חשיפה משפטית כללית

קיימת חשיפה משפטית כללית אשר לא ניתן להעריכה או לכמתה הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הבנק והחברות המאוחדות ללקוחותיהם. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות, פרשנויות ואחרות, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. לא ניתן לצפות מראש את כל סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם שירותי הבנק והחברות המאוחדות המועלות, בין היתר, בבקשות לאישור תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה משפטית בשל שינויים רגולטורים והנחיות של הפיקוח על הבנקים, רשות ניירות ערך ורגולטורים אחרים להם כפופה פעילות הבנק. ההתקשרויות עם הלקוחות הינו, בחלקן, התקשרויות הנמשכות לאורך שנים רבות, במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. הבנק והחברות המאוחדות פועלים באמצעות מערכות מיכוניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף למציאות המשתנה. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומשפטית מוגברת.

בנוסף קיימת חשיפה משפטית כללית הנובעת מכך שכנגד הבנק והחברות המאוחדות מוגשות מעת לעת תלונות לפיקוח על הבנקים שעלולות בנסיבות מסוימות להביא לנקיטת הליכים משפטיים נגד הבנק. לעת הזו, לא ניתן להעריך האם קיימת חשיפה בגין תלונות אלו ולא ניתן להעריך אם תינתן הכרעה רוחבית של הפיקוח בעניין תלונות כנ"ל ו/או אם תוגשנה תביעות ייצוגיות או אחרות כתוצאה מהליכים מעין אילו, וכן לא ניתן להעריך את החשיפה הפוטנציאלית לתלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה.

סיכון מוניטין

סיכון מוניטין הינו הסיכון לפגיעה באמון של בעלי עניין שונים (לקוחות, בעלי מניות, מחזיקי אג"ח וכו'), זאת כתוצאה מהתנהגות, פעולה, או הימנעות מפעולה של הקבוצה, נושאי משרה בקבוצה, העובדים או מעורבים אחרים. סיכון מוניטין מתייחס לתפישותיהם של בעלי המניות, בעלי העניין, הציבור, מעצבי דעת הקהל והתקשורת, בין אם מתבססות על עובדות ובין אם אחרת. סיכון המוניטין הינו דינאמי ומשתנה בין נושאים שונים ואוכלוסיות שונות.

מדיניות ניהול סיכונים מוניטין אושרה על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון מתוך ראייה כי האמון חיוני לפעילות העסקית. המדיניות מגדירה את המבנה הארגוני ותחומי האחריות בניהול סיכון המוניטין.

סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הוא סיכון עסקי אשר הפגיעה שלו מהותית ונוגעת במודל העסקי של הבנק או של אחד מקווי העסקים שלו. למעשה זהו סיכון שההשפעה המיידית שלו על הרווח יכולה להיות לא משמעותית בטווח המיידי, אך בטווח הבינוני או הארוך עלולה להיות משמעותית. סיכונים אסטרטגיים כוללים איזמים אשר יכולים לנבוע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים מאקרו כלכליים, ענפיים, רגולטוריים, צרכניים או טכנולוגיים.

הסיכון האסטרטגי העיקרי נובע מכך שענף השירותים הפיננסיים עובר שינויים משמעותיים בתחום הדיגיטיזציה. פתיחת ענף הבנקאות לתחרות וכניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות הטכנולוגיה המבוססות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות הפינטק, חברות הביטוח וחברות האשראי החוץ בנקאי, מחייבות התאמת המודל העסקי. בנוסף, החוק להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים ("חוק שטרם") כולל בתוכו רכיבים העלולים להשפיע בצורה אסטרטגית על מפת התחרות בישראל. בבנק לאומי, התוצאה הישירה הינה המכירה של לאומי קארד. נושאים מהותיים נוספים הינם הפעלת מערכת נתוני אשראי (החל מאפריל 2019), ונושאים שיכנסו לתוקף במהלך שנת 2021 כגון הקלת יכולת המעבר של לקוחות והשלבים המרכזיים ביוזמת הבנקאות הפתוחה, אשר תאפשר ללקוחות הבנקים וחברות כרטיסי האשראי לשתף צדדים שלישיים במידע הפיננסי שלהם. שחקנים חדשים, לאו דווקא בנקים, יוכלו לגשת לחשבון הבנק של לקוח, בהסכמתו, ולהציע לו שירותים בנקאיים מותאמים לצרכיו.

משבר הקורונה משפיע מהותית על הסביבה שבה הבנק פועל מבחינה מאקרו כלכלית, ענפית, רגולטורית, צרכנית וטכנולוגית. במשבר שכזה עולה החשיבות של ניתוח נכון של משמעותיות המשבר, קבלת החלטות עסקיות ותפעוליות נכונות, יישום נאות של החלטות ותגובה מהירה ואפקטיבית לשינויים. בנק לאומי נערך בהתאם, גם באמצעות התאמת האסטרטגיה שלו.

לאור המגמות והשינויים המשמעותיים בסביבת הפעילות, אימץ לאומי שני כיווני פעולה מרכזיים שהשילוב ביניהם נמצא בליבת האסטרטגיה של הקבוצה. מצד אחד התאמה של מודל הבנקאות המסורתית, תוך שימת דגש על המשך מתן שירות מקצועי ואיכותי ללקוחות השונים בחלוקה לסגמנטים, בהתאם לצרכיהם, העדפותיהם וקצב אימוץ החדשנות הדיגיטלית שלהם, ומצד שני בנייה של "הבנקאות החדשה", המבוססת על הדיגיטל והחדשנות הטכנולוגית. שני כיווני פעולה אלו תלויים ומשולבים עם ההכרח להתיעל ולמקסם את ניצול ההון תוך כדי עמידה ביעדי הלימות ההון.

התכנית האסטרטגית של הבנק הינה תלת שנתית ומאשרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. התכנית האסטרטגית נקבעת לאחר קיום תהליך מקיף של בחינת מגמות ושינויים בסביבה העסקית, בסביבה התחרותית, בסביבה הטכנולוגית והעדפות הלקוחות, ובמטרה לזהות ולאתר איזמים והזדמנויות.

כמו כן, הבנק מקיים תהליך שנתי לאיתור שינויים ומגמות בבנקאות העשויים להשפיע על המערכת הבנקאית הישראלית, תוך בחינת הצורך בעדכון והתאמת היעדים האסטרטגיים שהוגדרו. תהליך זה מהווה את הבסיס לגיבוש תכנית העבודה השנתית ולהגדרת היעדים המרכזיים והפרויקטים בתכנית העבודה של החטיבות העסקיות תוך קביעת מדדים לניטור, ניהול ומעקב אחר השגת היעדים האסטרטגיים.

סיכון מודל

סיכון מודל הינו החשיפה להפסד או פגיעה במוניטין הבנק עקב קבלת החלטות שגויה, מבוססת מודל, כתוצאה משימוש במודל שגוי, טעויות ביישום המודל ו/או שימוש שגוי במודל.

מדיניות ניהול סיכונים מודל אושרה על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון מתוך ראייה כי טיב ואיכות המודלים חיוניים לפעילות השוטפת. המדיניות מתייחסת לעקרונות בניהול סיכונים המודל, הגדרת ממשל תאגידי, בעלי תפקידים ומדרגי סמכויות.

בהתאם למדיניות עוגנה תכנית עבודה רב שנתית מבוססת סיכון לניהול וצמצום סיכוני מודל, הבנק ממשיך ביישום תכנית העבודה לצמצום הסיכונים.

על רקע משבר הקורונה, נוכח אי הוודאות המתמשך, והשינויים המשמעותיים והמהירים בתנאים הכלכליים, בשווקים הפיננסיים, בפעילות העסקית ובהתנהגות הלקוחות, קיימת עלייה בסיכונים הפוטנציאליים העולים משימוש במודלים. הבנק פועל באמצעים שונים לאתר מודלים החשופים לפגיעה ולצמצום סיכוני המודל המתגברים על רקע המשבר. עם זיהוי המשבר אותרו בשיתוף בעלי המודלים בחטיבות השונות מוקדי סיכון במודלים מהותיים בהם חלה עלייה של סיכוני מודלים ובגינים נדרשת התאמה למודלים ו/או לתהליכי העבודה המבוססים מודלים אלו.

ההתאמות שבוצעו במודלי ניהול סיכוני אשראי תוכננו בראי שמירת האיזון המרבי בין מגבלות המידע ואי הוודאות הקיימת כיום לבין שיקולי הוגנות, גמישות ורגישות כלפי לקוחות התאגיד ברוח הנחיית הפיקוח על הבנקים מתאריך 24 ביוני 2020⁴.

אגף ניהול סיכוני מודלים מלווה את ביצוע ההתאמות בהתאם לתוכנית העבודה שהוגדרה.

לאור אי הוודאות הקיימת בחינת אפקטיביות ההתאמות אלו בשוטף מוגבלות. בחינה מורחבת תבוצע לאחר צבירת מידע מינימלי על פעילות הלקוחות והפגת אי הוודאות.

סיכונים סביבתיים

סיכון סביבתי לבנק מורכב משני תחומים:

- סיכון סביבתי כתוצאה מעלויות הכרוכות ביישום הוראות רגולציה הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן. הבנק יכול להיחשף לסיכון סביבתי הנ"ל באופן עקיף, בהיבטים השונים של פעילותו ובכלל זה במסגרת ניהול סיכון האשראי וזאת באם תחול הרעה במצבו הפיננסי של לווה, עקב צורך של לווה בביצוע השקעות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה או כתוצאה מירידת ערך של ביטחונות שמומשו, אך גם במקרה בו הבנק ימצא אחראי למפגע סביבתי, לרבות האפשרות שהבנק ידרש לשאת בעלויות של הסרת מפגע סביבתי או שיימצא אחראי בגין מפגע סביבתי כלפי צד שלישי.
- סיכון סביבתי שמקורו בשינויי אקלים ומפגעי טבע הקשורים אליהם, כגון: אירועי מזג אוויר קיצוניים, עליית מפלס פני הים וכו' וכתוצאה מההליך מעבר לאנרגיה שאינה מזהמת.

הבנק עלול להיפגע משינויים אלו באופן ישיר במתקניו, או באופן עקיף במסגרת סיכוני אשראי של לווה.

בהיבט רגולטורי בשלב זה לא נקבעו דרישות פרטניות שחלות על הבנקים בישראל.

במכתבי הפיקוח על הבנקים לבנקים, מדצמבר 2020 ומפברואר 2021, בנושא ניהול סיכונים סביבתיים הודגש כי הפיקוח על הבנקים רואה חשיבות רבה בקידום נושא זה, ורואה בתאגידי הבנקאיים שותפים חשובים במעבר לכלכלה סביבתית ברת-קיימא. כהכנה ליישום הטיפול בסיכונים סביבתיים, בנק ישראל מבקש לאסוף מידע מהמערכת הבנקאית, זאת כחלק מההליך שנערך בפיקוח על הבנקים לגיבוש ואיפיון מסגרת לניהול סיכונים סביבתיים במערכת הבנקאית בישראל.

הבנק עוקב אחר ההתפתחויות בתחום ולומד את הנושא.

הבנק קבע נוהל עבודה פנימי בנושא "ניהול סיכוני אשראי מהיבטי אכיפת הוראות איכות סביבה על לווים". הנוהל מגדיר את הכלים לניהול הסיכונים הסביבתיים בהיבט האשראי ביחס לתיקי האשראי הגדולים. זאת על מנת לפעול לזיהוי הסיכונים טרם התממשותם והצפתם לדרג מקבלי החלטות, כחלק מההליך של הערכת סיכוני האשראי.

כחלק מההליך ניהול והערכת התנהלותו הסביבתית קיבל הבנק הסמכה לתקן ISO 14001 אשר מתוקף מחדש מידי שנה בבדיקה מקיפה באמצעות מכון התקנים הישראלי.

תיאור נרחב בנושא מוצג בדוח אחריות חברתית של בנק לאומי המפורסם בכל שנה על פי התקן המתקדם של GRI, ובהצהרת שיקולים באשראי והשקעות.

https://www.leumi.co.il/static-files/10/LeumiHebrew/pdf_files/LEUMI_2019_Stastements_14_.pdf

⁴ מכתב הפיקוח למערכת הבנקאית בנושא לקוחות שנקלעו לקשיים בשל משבר הקורונה, הפיקוח על הבנקים, 24 ביוני 2020 (סימוכין LM328520).

סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)

סיכון הבנקאות ההוגנת הינו הסיכון שהתנהלות הבנק תוביל לתוצאה בלתי רצויה עבור לקוח בשל מתן שירות באופן לא הולם, מתן שרות שאינו מתאים או התנהלות בלתי הוגנת. בסיכון זה נכללת גם התנהגות לא ראויה המשפיעה על מהימנות השוק (MARKET INTEGRITY), אמון הציבור בפעילות המגזר הבנקאי. התממשות הסיכון עלול לגרום לבנק הפסדים הנובעים מתביעות משפטיות (לרבות תביעות ייצוגיות), מהטלת עיצומים או קנסות (בשל הפרת הוראות ציות אשר משיקות לנושאי הקונדקט) ו/או מנזקי מוניטין.

נמשכת מגמת הרגולציה הצרכנית בדגש על הוגנות (Conduct). במסגרת זו, מושם דגש על התאמת המוצרים הפיננסיים השונים לצרכי הלקוח, תוך מתן גילוי מירבי, שקיפות והוגנות.

הבנק מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. עיקרון זה מקבל ביטוי בחזון הבנק - להוביל בנקאות יזמת וחדשנית עבור הלקוח. כמו כן, תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות אשר מבטיחים התנהלות ראויה. תהליכים אלו נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם.

הבנק הציג ללקוחותיו שנקלטו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר, לבצע התאמות בתנאי ההלוואות, לרבות בהתאם למתווים לדחיית תשלומים שיזם בנק ישראל. יחד עם זאת סביר שבעוד שחלק מהלקוחות יוכלו לחזור ולשלם את התשלומים החוזיים בסוף תקופת השינוי בתנאי הלוואה, לקוחות אחרים עלולים שלא לעמוד בהתחייבויות שלהם בעקבות התמשכות המשבר והאתגרים הפיננסיים. הבנק גיבש מתווה לטיפול באוכלוסיית הלקוחות שאושרה להם דחיית תשלומים. לצד זאת, הבנק ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות וההערכה היא שמהלך זה, בין יתר יתרונותיו, יפחית את סיכון הבנקאות ההוגנת.

סיכון מאקרו-כלכלי

סיכון מאקרו-כלכלי הינו סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מתנאים מאקרו כלכליים לרבות צמיחה כלכלית, סביבת ריבית נמוכה, יחסי הכח הפוליטיים בעולם והשפעתם על הסחר הבינלאומי.

התפרצות נגיף הקורונה בחודש ינואר 2020, ומידת אי הוודאות הגדולה לגבי השפעותיו השונות, מהווה סיכון מאקרו כלכלי גלובלי משמעותי מאוד המשבש את הפעילות העסקית והכלכלית. קיים קושי ניכר בהערכת ההתפתחויות הכלכליות העתידיות, זאת לנוכח מידת חוסר הוודאות המשמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו על מסלול החיים של מדינות העולם. על כן, השלכות המשבר על הכלכלה העולמית והמקומית וכן על עסקי הבנק עלולות להיות מהותיות. משבר הקורונה, הביא בשנת 2020 לפגיעה הגדולה ביותר בצמיחה העולמית מאז מלחמת העולם השנייה, ובהיקף גדול מאשר במשבר הפיננסי הגלובלי, יותיר כלכלות רבות ברחבי העולם עם חובות ריבוניים גדולים מאוד, התפתחות אשר עלולה להוות סיכון עתידי למידת היציבות בשווקים הפיננסיים. מדובר בפגיעה מהותית בפעילות העסקית של ענפים רגישים כמו תירות, תעופה, פנאי, בידור, שירותי אוכל ועוד וכן השפעות עקיפות משמעותיות על מכלול רחב של ענפים בתחומי המסחר והשירותים וכן נדל"ן שאיננו למגורים. הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, לכשיידרש.

חלק 10 - תגמול

גילוי איכותי במסגרת לוח (REMA)

להלן יובא גילוי הבנק בהתאם לדרישות הגילוי לפי נדבך 3 של באזל בגין תגמול, כאמור בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים.

גילוי איכותי

א. מידע המתייחס לגופים המפקחים על התגמול

<p>ועדת התגמולי של הדירקטוריון היא הגוף העיקרי המפקח על נושא התגמול בבנק.</p> <p>בין יתר תפקידיה, הוועדה דנה, מאשרת וממליצה לדירקטוריון על מדיניות התגמול בבנק, על תנאי ההעסקה של נושאי המשרה ועל עקרונות תנאי ההעסקה של יתר עובדי הבנק.</p>	<p>השם, ההרכב והסמכות של הגוף העיקרי המפקח על נושא התגמול.</p>
<p>קוגנום ייעוץ כלכלי מלווים את הוועדה בתחום הכלכלי ועו"ד אייל דותן ממשרד מיתר מסייע בנושאים משפטיים.</p>	<p>פרטי היועצים החיצוניים שהופנתה אליהם בקשה לקבלת ייעוץ, הגוף ממנו קיבלו את הבקשה לייעוץ, ובאילו תחומים של תהליכי התגמול.</p>
<p>מדיניות התגמול של הבנק מורכבת משלושה מסמכי מדיניות: מדיניות תגמול החלה על נושאי המשרה בבנק; מדיניות תגמול החלה על העובדים המרכזיים בבנק (שאינם נושאי משרה); ומדיניות תגמול החלה על יתר עובדי הבנק. מדיניות התגמול הינה מדיניות קבוצתית, הכוללת קווים מנחים ועקרונות מומלצים עבור חברות הבת.</p> <p>מדיניות תגמול מעודכנת לנושאי המשרה בבנק אושרה באסיפה הכללית של הבנק שהתקיימה בחודש דצמבר 2019, נכנסה לתוקף בשנת 2020, ותחול גם בשנים 2021 ו-2022. במהלך שנת 2020 אישרו ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק מדיניות תגמול מעודכנת לעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה ומדיניות תגמול מעודכנת לכלל עובדי הבנק (שאינם עובדים מרכזיים). מדיניות התגמול המעודכנת לעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה חלה החל משנת 2021 ומדיניות התגמול המעודכנת לכלל עובדי הבנק חלה החל במועד אישורה כאמור.</p>	<p>תיאור התחולה של מדיניות התגמול של הבנק.</p>
<p>קבוצת נושאי המשרה הבכירה בבנק כוללת את יו"ר הדירקטוריון ויתר חברי הדירקטוריון, המנכ"ל ויתר חברי ההנהלה (ובכלל זה המבקר הפנימי הראשי), וכן קבוצת העובדים המרכזיים האחרים (שאינם נושאי משרה) נקבעה בהתאם להגדרת מונח זה בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין.</p>	<p>תיאור של סוגי העובדים שנחשבים כנושאי משרה בכירה ועובדים מרכזיים אחרים.</p>

¹ עד לחודש יולי 2020, שימשה ועדת הביקורת של הדירקטוריון גם כוועדת התגמול, וזאת בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 301 של הפיקוח על הבנקים ובהלימה להוראת סעיף 118א(ד) לחוק החברות. בחודש יולי 2020, קיבל דירקטוריון הבנק החלטה בדבר הקמת ועדת תגמול שתהיה ועדה נפרדת מועדת הביקורת. מטעמי נוחות, יתייחס מסמך זה לוועדה האמורה כ"ועדת התגמול".

סקירה של המאפיינים העיקריים והיעדים של מדיניות התגמול.

מדיניות התגמול מושתתת, בין היתר, על (I) הוראות חוק החברות לעניין קביעת מדיניות תגמול, (II) הקבוע בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי (III) על חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ז-2016 ("חוק מגבלת התגמול"), והכל לפי העניין ובשים לב לסוגי המנהלים והעובדים עליהם חל כל אחד ממסמכי מדיניות התגמול של הבנק.

המדיניות כוללת, בין היתר ולפי העניין, הוראות לעניין תגמול קבוע (לרבות שכר ותנאים נלווים), תגמול משתנה והתנאים לקבלתו, תנאי סיום כהונה, תנאים שבהתקיימם רשאי הבנק לדרוש השבה חלקית או מלאה של מענקים שניתנו, וכן הוראות שונות שנועדו למניעת נטילת סיכונים שחורגים מתאיבון הסיכון של הבנק, דוגמת הוראות המחייבות במקרים המתאימים דחיה של תשלום חלק מהמענק המשתנה, בהתאם ובכפוף להוראות הפיקוח על הבנקים.

סקירה של שינויים שנעשו בשנת הדיווח במדיניות התגמול של הבנק, הסיבות לשינויים אלה וההשפעה שלהם על התגמול.

בשנת 2020 אישרו ועדת התגמול והדירקטוריון מדיניות תגמול מעודכנת לעובדים מרכזיים (שאינם נושאי משרה) בתוקף משנת 2021. המדיניות המעודכנת כוללת, בין היתר, את השינויים הבאים: בדומה למדיניות תגמול נושאי משרה, התווסף רכיב מענק שנתי המבוסס על יחס היעילות התפעולית של הבנק; התווסף רכיב מענק המבוסס על פרמטרים עסקיים מדידים מתכניות העבודה של החטיבות; התווספה אפשרות לתשלום מענק שימור לעובדים מרכזיים בהתאמה להקלה בדרישות הפיקוח על הבנקים לעניין זה; כמו כן מאפשרת מדיניות התגמול המעודכנת גמישות נוספת בנוגע לתגמול עובדים מרכזיים מצטיינים.

עדכונים אלו במדיניות התגמול לעובדים מרכזיים (שאינם נושאי משרה) נועדו לאפשר גמישות בקביעת תמריצים מתאימים לעובדים מרכזיים רלבנטיים, לצורך קידום יעדי הבנק, והם נובעים, בין היתר, מהניסיון שנרכש בבנק ביישום מדיניות התגמול הקודמת.

בשנת 2020 אישרו ועדת התגמול והדירקטוריון, מדיניות תגמול מעודכנת החלה על כלל עובדי הבנק (שאינם עובדים מרכזיים). מדיניות התגמול המעודכנת לא כוללת שינויים מהותיים בהשוואה לקודמת.

עדכונים אלו במסמכי מדיניות התגמול לעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה ולכלל עובדי הבנק, אינם צפויים להשפיע באופן מהותי על סך ההוצאה השנתית של הבנק בגין תגמול העובדים בבנק.

דיון בדרך שבה הבנק מבטיח כי עובדים העוסקים בסיכונים ובציות מתוגמלים ללא תלות בעסקים עליהם הם מפקחים.

מרכיב התגמול השנתי המשתנה במדיניות התגמול לנושאי המשרה ובמדיניות התגמול ליתר העובדים המרכזיים בבנק (להלן ביחד: "מדיניות התגמול") מבטיח כי עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות מתוגמלים ללא תלות בעסקים עליהם הם מפקחים. כך, חלק משמעותי מסך התגמול המשתנה השנתי מתבסס על מדידה אישית וקריטריונים איכותיים בהתאם לתחומי אחריותו של העובד המרכזי הרלוונטי, ללא תלות בתוצאות העסקיות של הבנק ו/או של היחידות העסקיות עליהן מפקחים עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות. בנוסף, לאור חוק מגבלת התגמול, הוגבל המענק השנתי הממקסימאלי במדיניות התגמול, באופן שאינו מחייב קביעת דיפרנציאציה בין עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות לבין עובדים אחרים, לעניין היחס שבין התגמול המשתנה לבין התגמול הקבוע.

ג. תיאור הדרכים שבהן סיכונים קיימים ועתידיים מובאים בחשבון בתהליך התגמול

סקירה של הסיכונים העיקריים, המדידה שלהם והדרכים בהן מדדים אלה משפיעים על התגמול.

מדיניות התגמול נועדה למנוע נטילת סיכונים קצרי טווח וקובעת מנגנונים המבטיחים כי הסיכונים השונים הקשורים בפעילות הבנק יובאו בחשבון בקביעת גובה התגמול המשתנה של העובדים המרכזיים. כך למשל, מדידת הביצועים בכל הנוגע לרכיב המענק המשתנה המדיד, המבוסס, בין היתר, על התשואה להון של הבנק, מחושבת על פי התשואה המשוקללת להון על פני שלוש שנים. בנוסף, נקבע ברכיב מענק זה רף עליון של תשואה משוקללת המבוסס על תיאבון הסיכון של הבנק, שבהגיע אליו מקבלים תגמול מקסימאלי.

המענק האישי האיכותי במדיניות התגמול מתבסס, בין היתר, על ציות לדין ולרגולציה, ציות למדיניות ונהלי הבנק, אי-חריגה מהותית ממדיניות שקבע הדירקטוריון, ובכלל זה עמידה במדיניות ניהול הסיכונים ובתיאבון הסיכון של הבנק, דוחות ביקורת שניתנו בקשר עם העובד המרכזי ועוד. בנוסף, לדירקטוריון הסמכות להפחית, במקרים המתאימים, את המענק המשתנה המדיד לנושאי המשרה, כאשר למנכ"ל הסמכות להפחית, במקרים המתאימים, את המענק המשתנה לעובדים המרכזיים שאינם נושאי משרה. מדיניות התגמול קובעת מנגנונים שמטרתם יצירת תמריצים המבטיחים כי היקף התגמול המשתנה יושפע מהתממשות הסיכונים בפועל, כגון: מנגנון המחייב במקרים המתאימים, דחיה של תשלום חלק מהמענק המשתנה על פני שנים; הוראות המאפשרות השבה של חלק או כל המענקים המשתנים בהתקיים תנאים מסוימים; ועוד.

מעבר לאמור לעיל, לאור חוק מגבלת התגמול, היקף המענק המשתנה הינו נמוך מכפי שהיה נהוג בעבר - טרם חוקק חוק מגבלת התגמול. הפחתה זו כשלעצמה, יש בה כדי להפחית את התמריץ לנטילת סיכונים החורגים מתיאבון הסיכון של הבנק.

ד. תיאור הדרכים שבהן הבנק יוצר קשר בין ביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול

סקירה של מדדי ביצוע עיקריים עבור הבנק, עבור הרמה העליונה של קווי עסקים ומדדי ביצוע אישיים.

- מדדי הביצוע העיקריים במדיניות התגמול (משוקללים ומחושבים על פני שלוש שנים) הינם:
- התשואה להון של הבנק; הפער שבין התשואה השנתית של מניית הבנק לבין התשואה השנתית של מדד ת"א-בנקים (בנטרול מניית הבנק); ויחס היעילות של הבנק.
- מדידה אישית וקריטריונים איכותיים בהתאם לתחומי אחריותו של העובד המרכזי הרלוונטי, כגון: יישום ביצוע וקידום תכניות ויעדים אסטרטגיים; התייעלות; ייזום; הובלה וקידום פרויקטים; ציות לדין לרגולציה ולנהלי הבנק; עמידה בהוראות מהותיות של מסמכי מדיניות שקבע הדירקטוריון; עמידה במדיניות ניהול הסיכונים ובתיאבון הסיכון של הבנק; דוחות ביקורת; ועוד.

דיון בדרך שבה סכומים בגין תגמול אישי קשורים לביצועים של הבנק בכללותו ולביצועים אישיים. ראה לעיל.

דיון באמצעים בהם הבנק ישתמש בדרך כלל, כדי להתאים את התגמול במקרה שבו מדדי הביצוע יהיו חלשים, כולל הקריטריונים של הבנק לקביעת מדדי ביצוע חלשים.

בהתאם למדיניות התגמול, זכאותם של כלל העובדים המרכזיים בבנק למענק השנתי המדיד מותנית בעמידה בתנאי סף של עמידת הבנק ביחסי הלימות ההון הנדרשים על פי הוראות הפיקוח על הבנקים בשנת המענק. בנוסף, חלק מהותי מהמענק השנתי המדיד מותנה בהשגת מינימום של 7% תשואה להון משוקללת בשנת המענק, חלק נוסף מותנה בהשגת פער תשואה שאינו שלילי בין התשואה השנתית של מניית הבנק לתשואה השנתית של מדד ת"א בנקים בנטרול מניית הבנק, וחלק נוסף מותנה בכך שיחס היעילות המינימלי המשוקלל של הבנק לא יעלה על 62%, כולם מחושבים על פני שלוש שנים כאמור.

על פי מדיניות התגמול, במקרה שהתגמול המשתנה גבוה מ-40% מהתגמול הקבוע השנתי מופעל מנגנון דחיה אחיד לפיו מחצית (50%) מסכום התגמול המשתנה משולמת במזומן, ומחצית נוספת של התגמול המשתנה משולמת בשלוש מנות שוות: בתום שנה, בתום שנתיים ובתום שלוש שנים. התגמול המשתנה, כולו או חלקו, יכול שיעשה בצורה של מניות ו/או מכשירים מבוססי מניות. מענק שנדחה ישתחרר רק אם במועד השחרור הבנק עומד ביחסי הלימות ההון הנדרשים. במקרה שלא, השחרור יידחה עד לעמידה ביחס כאמור. בנוסף, לדירקטוריון הבנק שיקול דעת להפחית את סכום המענק השנתי המדיד, כולו או חלקו, לנושאי המשרה בבנק, כולם או חלקם, לאחר קבלת אישור ועדת התגמול. לגבי עובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה - המנכ"ל רשאי להחליט, על פי שיקול דעתו, על הפחתת סכום המענק השנתי המשתנה (כולו או חלקו) לעובדים מרכזיים אלו.

ה. תיאור הדרכים שבהן הבנק מתאים את התגמול כדי להתחשב בביצועים לטווח ארוך יותר

דיון במדיניות הבנק בהתייחס לדחיה והבשלה של תגמול משתנה, ואם החלק מהתגמול המשתנה שנדחה שונה בין עובדים שונים או בין קבוצות שונות של עובדים, תיאור הגורמים שקובעים את החלק האמור והחשיבות היחסית שלהם.

ראה לעיל.

דיון במדיניות ובקריטריונים של הבנק להתאמת תגמול נדחה לפני הבשלה וכן לאחר הבשלה באמצעות הסדר החזר תגמול (clawback)

נוסף על האמור לעיל, על פי מדיניות התגמול, על עובד מרכזי להחזיר לבנק סכומים ששולמו לו בהתאם למדיניות התגמול, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק (באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון). כמו כן, עובד מרכזי, יכול שיידרש, במקרים המתאימים, להשיב תגמולים משתנים ששולמו לו. תגמולים משתנים הינם ברי השבה לתקופה של עד 5 שנים ממועד הענקתם (ולגבי נושאי משרה - עד 7 שנים, במקרים מסוימים).

נ. תיאור צורות שונות של תגמול משתנה בהן משתמש הבנק והשיקולים לשימוש בצורות שונות כאמור

<p>בהתאם להוראה 301A, התגמול המשתנה בשנה קלנדארית לכל אחד מהעובדים המרכזיים בבנק בנפרד, לא יעלה, בכל מקרה, על 100% מהתגמול הקבוע של אותו עובד מרכזי באותה שנה קלנדארית.</p> <p>בהתאם למדיניות התגמול, המענק השנתי המשתנה לנושאי משרה מוגבל בתקרה של 9 משכורות חודשיות. כמו כן, לפי מדיניות התגמול המעודכנת לעובדים מרכזיים המענק השנתי המשתנה מוגבל בתקרה של עד 7 משכורות חודשיות לעובדים מרכזיים בתפקידי מטה ועד 9 משכורות לעובדים מרכזיים בתפקידי שדה טהור (P&L), לא כולל מענקים מיוחדים.</p> <p>מדיניות התגמול המעודכנת החלה על כלל עובדי הבנק קובעת כי התגמול המשתנה בשנה קלנדארית לכל אחד מהעובדים, לא יעלה בכל מקרה על 85% מהתגמול הקבוע של אותו עובד באותה שנה.</p>	<p>דיון ביחסים הנחשבים להולמים בין התגמול המשתנה המירבי לבין התגמול הקבוע, שנקבעו על ידי הבנק בהתאם לסעיף 13 להוראה 301A.</p>
<p>כאמור לעיל, התגמול המשתנה המירבי אינו יכול לעלות על שיעור של 100% מהתגמול הקבוע.</p>	<p>במצבים חריגים בהם הבנק קבע שהתגמול המשתנה המירבי יכול להגיע עד ליותר מ-100% מהתגמול הקבוע - פירוט היחסים שנקבעו, הסיבות לקביעת יחסים כאמור, העובדים המושפעים, תפקידם וההשפעה על הבנק.</p>
<p>על פי מדיניות התגמול, תגמול משתנה, לרבות חלק התגמול המשתנה הנדחה, יכול שישולם באמצעות מניות ו/או מכשירים מבוססי מניות.</p>	<p>סקירת הצורות השונות של התגמול המשתנה (לדוגמא מזומן, מניות, מכשירים מבוססי מניות וצורות אחרות).</p>
<p>ההוראה במדיניות התגמול, לפיה תגמול משתנה, לרבות חלק התגמול המשתנה הנדחה, יכול שישולם באמצעות מניות ו/או מכשירים מבוססי מניות חלה על נושאי משרה ועובדים מרכזיים. הגורמים הקובעים את אופן תשלום התגמול המשתנה, הם ועדת התגמול והדירקטוריון.</p>	<p>דיון על השימוש בצורות שונות של תגמול משתנה, וכן, אם התמהיל של הצורות השונות של תגמול משתנה שונה בין עובדים שונים או בין קבוצות שונות של עובדים, תיאור הגורמים שקובעים את התמהיל והחשיבות היחסית שלהם.</p>

תגמול שהוענק במהלך שנת הדיווח (REM 1)

		א	ב	א	ב
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
		2019		2020	
		נושאי משרה בכירה	נושאי משרה מרכזיים	נושאי משרה בכירה	נושאי משרה מרכזיים
		אחרים	אחרים	אחרים	אחרים
		במיליוני ש"ח			
1	תגמול קבוע	21	115	20	115
2	סך תגמול קבוע	32	91	37	95
3	מזה: מבוסס מזומן	32	91	37	95
9	תגמול משתנה	7	17	20	113
10	סך תגמול משתנה	1	2	8	31
11	מזה: מבוסס מזומן	1	2	8	31
13	מזה: מניות או מכשירים מבוססי מניות אחרים ^(ב)	-	-	-	-
14	מזה: נדחה	-	-	-	-
17	סך תגמול	33	93	45	126

(א) סכום קטן מ-500 אלפי ש"ח.

(ב) ביום 24 בדצמבר 2018 נרכשו על ידי נושאי המשרה והעובדים המרכזיים מניות חסומות למשך שנתיים מאת מדינת ישראל, בהטבה בשיעור של 25%. לפרטים נוספים ראה מתאר מכירת מניות לעובדים שפורסם ביום 20 בנובמבר 2018.

* בשנת 2019 מומשו על ידי חלק מנושאי המשרה והעובדים המרכזיים מניות שהוקצו בגין בונוס שנתי 2015, פדיון מענקי יובל ופדיון פנסיה תקציבית.

תשלומים מיוחדים (REM 2)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020					
		מענקים בעת החתימה		בונוסים מובטחים	
		סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל
		מספר עובדים	מספר עובדים	מספר עובדים	מספר עובדים
		במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
	נושאי משרה בכירה	4	1	2	-
	עובדים מרכזיים אחרים	1	-	-	-

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019					
		מענקים בעת החתימה		בונוסים מובטחים	
		סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל
		מספר עובדים	מספר עובדים	מספר עובדים	מספר עובדים
		במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
	נושאי משרה בכירה	1	-	-	-
	עובדים מרכזיים אחרים	1	- ^(א)	1	-

(א) סכום קטן מ-500 אלפי ש"ח.

תגמול נדחה (REM3)

ה		א	
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020			
הסכום הכולל של התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה		תגמול נדחה ותגמול מוחזק
במיליוני ש"ח			
נושא משרה בכירה			
	-	-	מזומן
(א) -	-	-	מניות
-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	אחר
עובדים מרכזיים אחרים			
	(א) -	(א) -	מזומן
	-	-	מניות
-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	אחר
(א) -	(א) -	(א) -	סך הכל

ה		א	
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019			
הסכום הכולל של התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה		תגמול נדחה ותגמול מוחזק
במיליוני ש"ח			
נושא משרה בכירה			
	(א) -	(א) -	מזומן
3	-	-	מניות
-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	אחר
עובדים מרכזיים אחרים			
1	(א) -	(א) -	מזומן
7	-	-	מניות
-	-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	-	אחר
11	(א) -	(א) -	סך הכל

(א) סכום קטן מ-500 אלפי ש"ח.

מידע נוסף על תגמול

למידע נוסף בנוגע למדיניות התגמול ראה ביאור 23 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2020. לפירוט התגמולים לנושאי משרה בכירה ראה פרק שכר נושאי משרה בכירה בדוח ממשל תאגידי ליום 31 בדצמבר 2020.

תוספת א' - קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות

הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1)

	ז	ו	ה	ד	ג	א+ב(א)
31 בדצמבר 2020						
יתרות מאזניות של פריטים ש:						
לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק ^(ב)	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו במילוני ש"ח
נכסים						
-	-	-	1,025	135,169	136,194	מזומנים ופיקדונות בכנקים
-	4,033	1,951	3,966	83,877	92,297	ניירות ערך ^(ג)
-	-	-	3,019	-	3,019	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	-	-	3,443	297,188	300,631	אשראי לציבור
-	-	-	-	(5,290)	(5,290)	הפרשה להפסדי אשראי
-	-	-	3,443	291,898	295,341	אשראי לציבור, נטו
-	-	-	-	632	632	אשראי לממשלה
150	-	-	-	645	795	השקעות בחברות מוחזקות
-	-	-	-	2,932	2,932	בניינים וציוד
15	-	-	-	-	15	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
-	15,033	-	15,252	-	15,252	נכסים בגין מכשירים נגזרים ^(ד)
126	-	-	-	9,432	9,558	נכסים אחרים
-	-	-	-	-	-	נכסים מוחזקים למכירה
291	19,066	1,951	26,705	524,585	556,035	סך נכסים
התחייבויות						
447,031	-	-	-	-	447,031	פיקדונות הציבור
15,143	-	-	-	-	15,143	פיקדונות מבנקים
208	-	-	-	-	208	פיקדונות הממשלה
605	-	-	-	-	605	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
16,303	-	-	-	-	16,303	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
-	16,772	-	17,315	-	17,315	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים ^(ד)
21,335	-	-	-	-	21,335	התחייבויות אחרות
-	-	-	-	-	-	התחייבויות מוחזקות למכירה
500,625	16,772	-	17,315	-	517,940	סך התחייבויות

(א) בסיס האיחוד החשבונאי ובסיס האיחוד הפיקוחי של הבנק זהים.

(ב) הסכומים אינם כוללים יתרות ששימשו בחישוב סיכון מט"ח לרבות פוזיציות מבניות במט"ח, ליתרות אלו ראה ביאור 31 בדוח הכספי.

(ג) ניירות ערך אשר הופקדו כביטחונות בעבור פעילות במכשירים נגזרים בסליקה מרכזית אצל חברי מסלקה כפופים הן למסגרת סיכון אשראי (בגין סיכון מניפק נייר הערך) והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי (בגין סיכון האשראי של הצד הנגדי בו הופקדו הניירות כביטחון).

(ד) מכשירים נגזרים בתיק למסחר כפופים הן למסגרת סיכון שוק והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי.

א+ב(א)						ג	ד	ה	ו	ז	
31 בדצמבר 2019						יתרות מאזניות של פריטים ש:					
יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו						לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק ^(ב)	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	
במיליוני ש"ח						נכסים					
מזומנים ופיקדונות בבנקים						76,213	75,991	222	-	-	-
ניירות ערך ^(ג)						84,949	78,859	3,183	1,622	3,524	-
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר						1,117	-	1,117	-	-	-
אשראי לציבור						285,806	283,291	2,515	-	-	-
הפרשה להפסדי אשראי						(3,328)	(3,328)	-	-	-	-
אשראי לציבור, נטו						282,478	279,963	2,515	-	-	-
אשראי לממשלה						744	744	-	-	-	-
השקעות בחברות כלולות						765	633	-	-	-	132
בניינים וציוד						3,043	3,043	-	-	-	-
נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין						16	-	-	-	-	16
נכסים בגין מכשירים נגזרים ^(ד)						10,970	-	10,970	-	10,887	-
נכסים אחרים						8,486	8,486	-	-	-	-
נכסים מוחזקים למכירה						-	-	-	-	-	-
סך נכסים						468,781	447,719	18,007	1,622	14,411	148
התחייבויות											
פיקדונות הציבור						373,644	-	-	-	-	373,644
פיקדונות מבנקים						6,176	-	-	-	-	6,176
פיקדונות הממשלה						315	-	-	-	-	315
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר						123	-	-	-	-	476
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים						19,958	-	-	-	-	19,958
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים ^(ד)						11,528	-	11,528	-	11,263	-
התחייבויות אחרות						21,163	-	-	-	-	21,163
התחייבויות מוחזקות למכירה						-	-	-	-	-	-
סך התחייבויות						432,907	-	11,528	-	11,263	421,732

(א) בסיס האיחוד החשבונאי ובסיס האיחוד הפיקוחי של הבנק זהים.

(ב) הסכומים אינם כוללים יתרות ששימשו בחישוב סיכון מט"ח לרבות פוזיציות מבניות במט"ח, ליתרות אלו ראה ביאור 31 בדוח הכספי.

(ג) ניירות ערך אשר הופקדו כביטחונות בעבור פעילות במכשירים נגזרים בסליקה מרכזית אצל חברי מסלקה כפופים הן למסגרת סיכון אשראי (בגין סיכון מנפיק נייר הערך) והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי (בגין סיכון האשראי של הצד הנגדי בו הופקדו הניירות כביטחון).

(ד) מכשירים נגזרים בתיק למסחר כפופים הן למסגרת סיכון שוק והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי.

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר		
	2019	2020	
	במיליוני ש"ח		
			נכסים
-	76,213	136,194	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	84,949	92,297	ניירות ערך ¹
14	605	690	¹ מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
-	84,344	91,607	¹ מזה: ניירות ערך אחרים
-	285,806	300,631	אשראי לציבור
-	(3,328)	(5,290)	הפרשה להפסדי אשראי ¹
12	(3,090)	(3,792)	¹ מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת כרוכד ²
-	(238)	(1,498)	¹ מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
-	282,478	295,341	אשראי לציבור, נטו
-	744	632	אשראי לממשלות
-	765	795	השקעות בחברות כלולות ¹
15	55	136	¹ מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
6	132	135	¹ מזה: מוניטין
-	3,043	2,932	בניינים וציוד
-	8,486	9,558	נכסים אחרים ¹
-	5,939	6,258	¹ מזה: נכסי מס נדחה ²
8	-	-	² מזה: נכסי מס נדחה למעט אלו המיוחסים להפרשי עיתוי
10	2,388	2,478	² מזה: מיסים נדחים המיוחסים להפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רוכד 1
16	3,580	3,780	² מזה: מיסים נדחים המיוחסים להפרשי עיתוי, אשר סכומם אינו עולה על 10% מהון עצמי רוכד 1
13	(29)	0	² מזה: נכסי מס נדחה אחרים בהתאם להוראות המעבר, תכנית התייעלות ועקום ממוצע
-	2,547	3,300	¹ מזה: נכסים אחרים נוספים
-	16	15	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין ¹
6	16	15	¹ מזה: מוניטין
-	1,117	3,019	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	10,970	15,252	נכסים בגין מכשירים נגזרים
-	468,781	556,035	סך כל הנכסים

(א) למידע נוסף ראה ביאור 136 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2020.

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר		התחייבויות והון
	2019	2020	
	במיליוני ש"ח		
-	373,644	447,031	פיקדונות הציבור
-	6,176	15,143	פיקדונות מבנקים
-	315	208	פיקדונות מממשלות
-	19,958	16,303	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים ¹
-	11,146	7,865	¹ מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
-	8,812	8,438	¹ מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי ²
11 א	4,449	5,930	² מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
11	4,363	2,508	² מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
-	21,163	21,335	התחייבויות אחרות ¹
12	293	341	¹ מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד ²
-	123	605	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	11,528	17,315	התחייבות בגין מכשירים נגזרים ¹
9	11	13	¹ מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
-	432,907	517,940	סך כל התחייבויות
-	468	431	זכויות שאינן מקנות שליטה ¹
4	266	295	¹ מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רובד 1
5	85	67	¹ מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון רובד ^(ב)
-	35,406	37,664	הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי ¹
1	7,054	7,041	¹ מזה: הון מניות רגילות
1	421	184	¹ מזה: פרמיה על מניות רגילות
2	31,373	33,178	¹ מזה: עודפים
3	621	1,155	¹ מזה: רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות של ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
3	(169)	(236)	¹ מזה: הפסדים נטו מהתאמות מתרגום דוחות כספיים
3	50	71	¹ מזה:קרנות אחרות
3	(3,944)	(3,729)	¹ מזה: רווחים (הפסדים) מהתאמות בגין הטבות לעובדים שנכללו בהון הפיקוחי
-	35,874	38,095	סך כל ההון העצמי
-	468,781	556,035	סך כל התחייבויות וההון

(א) למידע נוסף ראה ביאור 136 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2020.

המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (LI2)

	א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2020					
פריטים שחלה עליהם:					
	סך הכל	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת סיכון שוק
במיליוני ש"ח					
1	555,744	524,585	1,951	26,705	19,066
	סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי (על פי מתכונת גילוי LI1)				
2	17,315	-	-	17,315	16,772
	סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד (על פי מתכונת גילוי LI1)				
3	538,429	524,585	1,951	9,390	2,294
	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי				
4	147,585	136,128	-	11,457	-
	סכומים חוץ-מאזניים ^(ד)				
5	1,584	-	-	1,584	-
	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שכבר נכללו בשורה 2 ^(א)				
6	4,540	4,540	-	-	-
	הבדלים הנגרמים מהפרשות ^(ב)				
7	171	436	-	-	(265)
	התאמות אחרות ^(ג)				
8	692,309	665,689 ^(ה)	1,951	22,431	2,029
	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות				

	א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2019					
פריטים שחלה עליהם:					
	סה"כ	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת סיכון שוק
במיליוני ש"ח					
1	468,633	447,719	1,622	18,007	14,411
	סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי (על פי מתכונת גילוי LI1)				
2	11,175	-	-	-	11,263
	סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד (על פי מתכונת גילוי LI1)				
3	457,458	447,719	1,622	18,007	3,148
	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי				
4	136,325	124,706	-	11,457	-
	סכומים חוץ-מאזניים ^(ד)				
5	(12,185)	-	-	(12,023)	-
	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שכבר נכללו בשורה 2 ^(א)				
6	3,090	3,090	-	-	-
	הבדלים הנגרמים מהפרשות ^(ב)				
7	(187)	542	-	-	(219)
	התאמות אחרות ^(ג)				
8	584,501	576,057 ^(ה)	1,622	17,441	2,929
	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות				

הבהרות להבדלים בין סכומי החשיפה החשבונית לסכומי החשיפה הפיקוחית (LIA):

- (א) למטרות פיקוחיות, הבנק משתמש במערך קיזוז (Netting Set) בעסקאות נגזרים, בהתאם לנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, כאשר קיימים הסכמי התחשבות דו צדדיים תקפים. בהצגת יתרות הנגזרים במאזן לא מבוצע קיזוז.
- (ב) בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, ההפרשה הקבוצתית שנכללה בהון רוברד 2 אינה מנוכה מהחשיפות לחישוב סיכון האשראי.
- (ג) קיזוזים בין הפוזיציות בתיק למסחר והחלת מקדמים בהתאם לשיטת המח"מ בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208, וכן התאמות בגין מיסים נדחים ותכנית התייעלות.
- (ד) הוספת פריטים חוץ מאזניים המהווים סיכון אשראי (קווי עסקים וערבויות), לרבות מרכיבי חשיפה עתידית פוטנציאלית בגין תנודתיות של מכשירים נגזרים.
- (ה) הפער בסכומי חשיפה למטרות פיקוחיות באשראי נובע בעיקר מסכומים המשוקללים ב-250% הנכללים ב-LI2 ואינם נכללים ב-CR4.

תוספת ב' - איגוח

חשיפות איגוח (SECA)

חשיפות האיגוח של הבנק, בהתאם להוראות הלימות ההון, נובעות מהשקעה בתיק הנוסטרן.

הבנק אינו מעורב בפעילות של איגוח נכסים, כיזם או כמממן ישיר עבור הגופים המאגחים.

ניירות ערך מגובי נכסים מאופיינים בפיזור רחב של לווים. בחלק מהמכשירים אף קיימת חלוקה לשכבות ברמות סיכון שונות המאפשרות לבנק גמישות בהתאמת ההשקעה לתיאבון הסיכון.

מרבית השקעות הבנק במוצרים מאוגחים הינן בערכות מלאה או משתמעת של ממשלת ארה"ב. בשנת 2020 הבנק לא השקיע במוצרים סינתטיים או באיגוח מחדש.

ככלל, בהשקעה במוצרים מאוגחים נשמרת העדפה לניהול בעיקר באמצעות התיק הבנקאי.

ניהול הסיכונים במוצרים המאוגחים מבוצע תוך מעקב שוטף אחר התפתחות מדדי הסיכון ובחינת העמידה במגבלות ובתרחישי קיצון. המעקב מבוצע ביחידות בקרה וניהול סיכונים ייעודיות ועצמאיות מנוטלי הסיכון. בנוסף, מתקיימים דיונים תקופתיים ייעודיים המתמקדים בתמונת הסיכונים הכוללת של המוצרים המאוגחים בהשתתפות הגורמים הרלוונטיים הן מקו ההגנה הראשון והן מהחטיבה לניהול סיכונים.

למידע נוסף ראה ביאור 12 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020.

תיאור חשיפות האיגוח
חשיפות איגוח בתיק הבנקאי^(א) (SEC 1)

א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא
31 בדצמבר 2020								
	התאגיד הבנקאי פועל כיזם	התאגיד הבנקאי פועל כמממן	התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע					
	סיכום מסורתי	סיכום מסורתי	סיכום מסורתי	סיכום סינתטי	סיכום סינתטי	סיכום מסורתי	סיכום סינתטי	סיכום ביניים
במיליוני ש"ח								
1	קמעונאי (סך הכל), מזה:	-	-	-	-	6,636	-	6,636
2	משכנתא לדיור	-	-	-	-	6,616	-	6,616
3	כרטיסי אשראי	-	-	-	-	-	-	-
4	חשיפות קמעונאיות אחרות	-	-	-	-	20	-	20
6	סיטונאי (סך הכל), מזה:	-	-	-	-	2,625	-	2,625
7	הלוואות לתאגידים	-	-	-	-	1,904	-	1,904
8	משכנתא מסחרית	-	-	-	-	721	-	721
11	איגוח מחדש	-	-	-	-	-	-	-

א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא
31 בדצמבר 2019								
	התאגיד הבנקאי פועל כיזם	התאגיד הבנקאי פועל כמממן	התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע					
	סיכום מסורתי	סיכום מסורתי	סיכום מסורתי	סיכום סינתטי	סיכום סינתטי	סיכום מסורתי	סיכום סינתטי	סיכום ביניים
במיליוני ש"ח								
1	קמעונאי (סך הכל), מזה:	-	-	-	-	6,398	-	6,398
2	משכנתא לדיור	-	-	-	-	6,364	-	6,364
3	כרטיסי אשראי	-	-	-	-	7	-	7
4	חשיפות קמעונאיות אחרות	-	-	-	-	27	-	27
6	סיטונאי (סך הכל), מזה:	-	-	-	-	2,893	-	2,893
7	הלוואות לתאגידים	-	-	-	-	1,631	-	1,631
8	משכנתא מסחרית	-	-	-	-	1,262	-	1,262
11	איגוח מחדש	-	-	-	-	-	-	-

(א) היתרות בגילוי משקפות את חשיפת האשראי (EAD) לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירדות ערך בעלות אופי אחר מזמני ולפני השפעת מפחיתי סיכון אשראי.

חשיפות איגוח בתיק למסחר (SEC2)

א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא
31 בדצמבר 2020								
	התאגיד הבנקאי פועל כיזם	התאגיד הבנקאי פועל כמממן	התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע					
	סיכום מסורתי	סיכום ביניים	סיכום מסורתי	סיכום ביניים	סיכום מסורתי	סיכום ביניים	סיכום מסורתי	סיכום ביניים
במיליוני ש"ח								
1	קמעונאי (סך הכל), מזה:	-	-	-	-	38	-	38
2	משכנתא לדיור	-	-	-	-	36	-	36
3	כרטיסי אשראי	-	-	-	-	-	-	-
4	חשיפות קמעונאיות אחרות	-	-	-	-	2	-	2
6	סיטונאי (סך הכל), מזה:	-	-	-	-	42	-	42
7	הלוואות לתאגידים	-	-	-	-	42	-	42

א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא
31 בדצמבר 2019								
	התאגיד הבנקאי פועל כיזם	התאגיד הבנקאי פועל כמממן	התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע					
	סיכום מסורתי	סיכום ביניים	סיכום מסורתי	סיכום ביניים	סיכום מסורתי	סיכום ביניים	סיכום מסורתי	סיכום ביניים
במיליוני ש"ח								
1	קמעונאי (סה"כ), מזה:	-	-	-	-	82	-	82
2	משכנתא לדיור	-	-	-	-	43	-	43
3	כרטיסי אשראי	-	-	-	-	6	-	6
4	חשיפות קמעונאיות אחרות	-	-	-	-	33	-	33
6	סיטונאי (סך הכל), מזה:	-	-	-	-	72	-	72
7	הלוואות לתאגידים	-	-	-	-	72	-	72

חישוב דרישות ההון

חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון הקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כיזם או כמממן (SEC3)

נכון ליום 31 בדצמבר 2019 וליום 31 בדצמבר 2018, הבנק לא מעורב בפעילות של איגוח נכסים, הן כיזם והן כמממן עבור גופים אחרים.

חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון שקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כמשקיע^(א) (SEC4)

	א	ב	ג	ד	ה	ח	ט	יב	יג	יז
31 בדצמבר 2020										
	ערכי חשיפה לפי שיעור RWA ^(א)			ערכי חשיפה לפי גישת הפיקוח			RWA לפי גישת הפיקוח			הקצאת הון אחרי יישום התקרה
	עד 20%	20-50%	50-100%	100-1250%	1250%	1250%	SA/SSF A	1250%	SA/SSF A	1250%
במיליוני ש"ח										
1	1,787	140	25	-	-	1,952	-	452	-	58
2	1,787	140	25	-	-	1,952	-	452	-	58
3	1,787	140	25	-	-	1,952	-	452	-	58
4	259	-	-	-	-	259	-	52	-	7
5	1,528	140	25	-	-	1,693	-	400	-	51
6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

	א	ב	ג	ד	ה	ח	ט	יב	יג	יז
31 בדצמבר 2019										
	ערכי חשיפה לפי שיעור RWA ^(א)			ערכי חשיפה לפי גישת הפיקוח			RWA לפי גישת הפיקוח			הקצאת הון אחרי יישום התקרה
	עד 20%	20-50%	50-100%	100-1250%	1250%	1250%	SA/SSF A	1250%	SA/SSF A	1250%
במיליוני ש"ח										
1	1,515	106	-	-	-	1,621	-	356	-	49
2	1,515	106	-	-	-	1,621	-	356	-	49
3	1,515	106	-	-	-	1,621	-	356	-	49
4	277	3	-	-	-	280	-	57	-	8
5	1,238	103	-	-	-	1,341	-	299	-	41
6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(א) היתרות בגילוי משקפות את חשיפת האשראי (EAD) לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני ולפני השפעת מפחיתי סיכון אשראי לרבות ערבויות.

KM	Key Metrics
OV	Overview
CC	Capital Composition
LR	Leverage Ratio
CR	Credit Risk
CCR	Counterparty Credit Risk
MR	Market Risk
LIQ	Liquidity
REM	Remuneration
LI	Linkages
SEC	Securitization